

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA HISTORIE

Přemysl Otakar II. v didaktických aplikacích

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Pavel Hofrajter

Učitelství pro 2. stupeň ZŠ, oborová kombinace ČJ - DĚ

Vedoucí práce: PaedDr. Helena Východská

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň 15. 4. 2018

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Chtěl bych poděkovat vedoucí práce PaedDr. Heleně Východské za odborné vedení práce a cenné rady, které mi pomohly s vypracováním práce. Dále bych rád poděkoval Mgr. Lence Šebové za upřímnou a konstruktivní kritiku a své rodině za vytrvalou podporu.

1	OBSAH	
2	ÚVOD.....	3
3	KRITIKA PRAMENŮ A LITERATURY.....	8
4	CESTA VZHŮRU.....	11
	4.1 VE STÍNU OBČANSKÉ VÁLKY.....	11
	4.2 BABENBERSKÉ DĚDICTVÍ.....	12
	4.3 KŘÍŽOVÉ VÝPRAVY.....	14
	4.4 BAVORSKÁ ANABÁZE.....	16
	4.5 DRUHÝ KONFLIKT S UHRY.....	19
	4.5.1 Válka se blíží.....	19
5	PŘEMYSL OTAKAR II. NA VRCHOLU MOCI.....	21
	5.1 KRESSENBRUNN.....	21
	5.2 ÚSPĚCHY A KOMPLIKACE ČESKÉHO KRÁLE.....	24
	5.2.1 Otázka nástupnictví.....	24
	5.2.2 Vztah k římskému králi.....	26
	5.3 A OPĚT TI BAVOŘI... ..	27
	5.4 KORUTANY, KRAŇSKO.....	28
	5.5 DALŠÍ POTÍŽE S UHRY.....	28
	5.6 TŘETÍ ČESKO-UHERSKÁ VÁLKA.....	30
6	ČESKÝ KRÁL VE VÍRU ŘÍŠSKÉ POLITIKY.....	33
	6.1 VOLBA ŘÍMSKÉHO KRÁLE.....	33
	6.2 SPOR S HABSBUKEM ZAČÍNÁ.....	36
	6.2.1 První ozbrojený střet Přemysla Otakara II. a Rudolfa z Habsburku.....	37
	6.2.2 Důsledky prvního střetnutí.....	38
7	ODBOJ DOMÁCÍ ŠLECHTY.....	40
8	ZAKLADATELSKÁ ČINNOST PŘEMYSLA OTAKARA II.....	43
9	MORAVSKÉ POLE.....	45
	9.1 DEN SV. RUFY.....	45
10	PŘEMYSL OTAKAR II. – KRÁL ZLATÝ.....	50
11	PŘEMYSL OTAKAR II. V SOUČASNOSTI.....	52
12	PŘEMYSL OTAKAR II. VE VYUČOVÁNÍ DĚJEPISU.....	53
	12.1 PÁTÝ ČESKÝ KRÁL V UČEBNICÍCH.....	53
	12.2 KOMPARACE UČEBNICOVÝCH TEXTŮ.....	54
	12.2.1 Scientia.....	54
	12.2.2 Práce.....	55
	12.2.3 Státní pedagogické nakladatelství (SPN).....	57
	12.2.4 Fraus.....	58
	12.3 HODNOCENÍ.....	59
13	NÁVRH DIDAKTICKÝCH APLIKACÍ.....	60
	13.1 DĚJEPISNÉ KVARTETO.....	61
	13.2 ZALOŽ MĚSTO.....	66
	13.3 KRÁLOVSKÝ KARTOGRAF.....	72
	13.4 CESTOVNÍ KANCELÁŘ... ..	76
	13.5 PŘIPRAVME SI ZKOUŠENÍ.....	83
	13.6 LISTINA.....	87
14	PRACOVNÍ LISTY.....	90
	14.1 NÁVRHY PRACOVNÍ LISTŮ.....	90

14.1.1 Motivace	90
14.1.2 Expozice	93
14.1.3 Fixace	98
15 ZÁVĚR	100
16 ABSTRAKT	103
17 SUMMARY	104
18 SEZNAM LITERATURY	105
18.1 ZÁKLADNÍ LITERATURA	105
18.2 DALŠÍ POUŽITÁ LITERATURA	106
18.3 ONLINE ZDROJE	108
19 PŘÍLOHY	109

2 ÚVOD

Období středověku, konkrétně 12. a 13. století, se v české historii nese ve znaku vlády posledních Přemyslovců. Tito panovníci představovali absolutní vrchol úspěchu, moci a prestiže Přemyslovců, a to i ve srovnání s evropskými králi. Z těchto pěti králů však jeden vyčnívá v různých slova smyslech nad všechny ostatní... Přemysl Otakar II. v české historii zaujímá výsadní postavení, nedostává se mu však v dějepisném kurikulu takové pozornosti, kterou bych považoval za adekvátní.

Osobně považuji krále Přemysla Otakara II. za jednu z nejdůležitějších osobností v českých dějinách. Byť nejsem vyhraněn vůči žádné epoše dějin, osoba pátého českého krále mě zajímá více, než ostatní čeští králové, a to zejména proto, že Přemysl Otakar II. společně se svým dědem, otcem a synem vytvořil mocné soustátí ve středu Evropy. Přemysl Otakar II. byl nejmocnějším přemyslovským panovníkem vůbec, dokázal své zájmy prosadit i na poli evropské politiky. Především z těchto důvodů jsem se již od dětství věnoval četbě literatury s přemyslovskou tematikou.

Absolutní fascinaci dobou Přemysla Otakara II. a jeho osobnosti jsem však zažíval od roku 2014, kdy jsem si splnil svůj dětský sen a přidal jsem se ke skupině historického šermu. Skupina *Rytíři Koruny České*¹ se věnuje jak scénickému šermu (divadlu), tak studiu konkrétních šermířských škol (česká, německá, italská). Společně se skupinou historického šermu jsem se začal účastnit mnohých projektů zaměřených na dobu 13. století, z nichž pro mě nejpřínosnější, nejmotivnější a nejoblíbenější patří historické slavnosti v rakouské obci Jedenspeigen. V této obci historické slavnosti, tematicky zaměřené na konflikt mezi Přemyslem Otakarem II. a Rudolfem Habsburským, probíhají každý rok končící sudou číslicí. Právě naše skupina historického šermu stála u zrodu těchto slavností, nejdříve

---

¹ Skupina historického a scénického šermu Rytíři Koruny České, z. s. je uskupení, které sdružuje téměř tři desítky lidí, mezi jejichž hlavní zájem patří historie. Skupinu v roce 1989 založil v Plzni Martin Cholinský, který ji vede dodnes. Rytíři Koruny České (RKČ) patří mezi nejzkušenější šermířské skupiny v České republice. Uskupení se zaměřuje na organizaci a pořádání historických slavností nejružnějšího charakteru a napříč celou Evropou. Skupina pravidelně vystupuje či působí na slavnostech např. v Bärnu (Německo), Manderscheinu (Německo), Kodaň (Dánsko), Pontlevoy, Montrichard (obojí Francie), Moskvě (Rusko). V rámci tuzemských akcí je skupina pravidelným pořadatelem nebo aktérem slavností v Litvínově, Děčíně, Plzni, Starém Plzenci, Kutné Hoře, Chomutově, Zbiroze a především v Praze, kde ve spolupráci se sdružením Bílá hora 1620 organizuje rekonstrukci bitvy na Bílé hoře. Skupina disponuje vybavením a kostýmy od starověkého Řecka, přes Kelty, středověk až po druhou polovinu 19. století. Kromě pořádání slavností a rekonstrukcí bitev se skupina řadu let aktivně podílí na filmových natáčeních. Členy RKČ je možno vidět v takových filmech jako jsou *Letopisy Narnie*, *Johanka z Arku*, *Warcraft*, *Jan Hus (2015)*, *Emperor*, v seriálech *Knightfall*, *Britania*, *Ať žijí rytíři* a také v nově chystaném dokumentárním dramatu o Přemyslu Otakarovi II. Více podrobností o skupině, jejích členech i aktuální činnosti lze nalézt na webových stránkách <http://art-rkc.com/>

v obci Dürnkrot, později i v Jedenspeigenu. V současnosti skupina Rytíři Koruny České patří mezi hlavní pořadatele a pochopitelně také aktéry. V době svého nástupu ke zmíněné skupině historického šermu jsem ještě netušil, že se mi můj sen splní dvojnásob a že se společně s šermířskou skupinou od konce roku 2017 budu podílet na natáčení dokumentárního dramatu o Přemyslu Otakarovi II.

Působení ve skupině historického šermu a organizace mnohých kulturních akcí s tematikou 13. století mi přináší nejen další nové poznatky o době, ve které žil Přemysl Otakar II., ale také velmi cenné zkušenosti praktického charakteru. Kromě bojových technik, které zcela jistě ovládal i český král, mi takové akce historického charakteru přináší cenné zkušenosti a já tyto dva fakty svorně označuji za „praktický či zážitkový dějepis“.

V neposlední řadě se mi inspirací pro sepsání této diplomové práce stala moje pedagogická praxe. Měl jsem příležitost vyučovat dějepis na střední i na základní škole, a to po dobu tří let. Během tohoto působení jsem si uvědomil, jak málo dětí o době posledních Přemyslovců ví a také, jak malý edukační prostor je této tematice věnován v učebnicích dějepisu. Považuji tak za vhodné rozšířit toto téma v oblasti expoziční, fixační, a především motivační. Také proto jsem se rozhodl, že vytvořím absolventskou práci, která pomůže a inspiruje učitele dějepisu k využívání různých forem a metod výuky a podpoří je zejména s ohledem na výuku tématu o Přemyslu Otakarovi II. Je to právě osobnost pátého českého krále, která byla již ve středověku mnohým dávána za příklad. Přemysl Otakar II. představoval nejen vrchol politické moci a prestiže Přemyslovců, ale byl rovněž jistě nejvýznamnějším nositelem rytířských dovedností a ctností. Prostřednictvím nejrůznějších didaktických aplikací, různých metod a forem výuky bych rád docílil minimálně určité míry ztotožňování žáků s ctnostmi pátého českého krále.

Svou diplomovou práci člením na dvě základní části. První část je odborná, teoretická, druhou část, která je zaměřena didakticky, tvoří návrhy různých didaktických aplikací, komparace učebnicových textů a návrhy pracovních listů, které je možné využít v různých fázích vyučovacího procesu.

Po shromáždění základní literatury vytvořím a utřídím faktografické údaje o osobě pátého českého krále, a to s ohledem na budoucí edukační využití tohoto tématu, respektive vytvořeného teoretického textu. Tato teoretická pasáž práce nemá sloužit ani tak žákům základních škol, jako spíše jejich pedagogům, kteří v této části práce najdou řešení na otázky a úkoly objevující se v jednotlivých návrzích didaktických aplikací, respektive pracovních listech. Rovněž má posloužit jako faktografická opora vyučujícímu.

Pro snazší a efektivnější orientaci v odborné části práce budu postupovat ve výkladu životopisných údajů krále Přemysla Otakara II. výhradně chronologicky. Takové členění informací považuji za účelné, přehledné, srozumitelné a snáze uchopitelné. Nabízí se také členění práce v tematických okruzích, ale takový přístup považuji za méně vhodný, zejména s ohledem na orientaci v jednotlivých událostech Přemyslova života.

Osobě pátého českého krále se věnují obě části této práce, tedy jak část teoretická, ve které popíši a utřídím „život a dílo“ pátého českého krále, tak část didaktická, ve které předložím návrhy konkrétních didaktických aplikací, které jsou zaměřeny zejména na osobu Přemysla Otakara II. a dobu, ve které žil. Politické a válečné umění a zakladatelská a zvelebovací činnost pátého českého krále jsou stěžejními pilíři první části této práce. Tato část, ryze teoretická, se věnuje Přemyslovým úspěchům i nezdarům na poli válečném i politickém, a to jak v kontextu celé Evropy, tak v kontextu českých zemí, a také Přemyslově činnosti fundační, opět nejen v kontextu Čech a Moravy, ale v kontextu celé střední Evropy. Hlavním cílem teoretické části práce je vytvoření přehledného a snadno uchopitelného životopisu pátého českého krále a také zodpovězení úkolů a otázek uváděných v didaktické části této práce.

Jako metodická opora a inspirace slouží učitelům zejména druhá část této práce – část didaktická. V této části jsou předloženy návrhy různých didaktických aplikací, které mohou sloužit jako metodická příručka pro učitele dějepisu. Na všechny úkoly a otázky předkládané v didaktické části lze nalézt faktické odpovědi (nikoliv tvůrčí řešení) v teoretické části této práce, jedná-li se o mapy, řešení lze nalézt také v přílohách.

První součástí didaktické poloviny práce jsou návrhy na různé didaktické aplikace. Všechny návrhy těchto aplikací jsou předkládány včetně nezbytných metodických pokynů. U každé aktivity jsou uvedeny vždy konkrétní cíle, kterých by se mělo využitím těchto aplikací dosáhnout, dále klíčové kompetence, které daná didaktická aplikace rozvíjí, průřezová témata, metody a formy výuky, a další nezbytné součásti návrhů (pomůcky, mezipředmětové vztahy, kritéria hodnocení).

Ke každé konkrétní didaktické aplikaci předkládám i návrh řešení. Tyto návrhy na řešení (zejména jejich tvůrčí provedení) nepředstavují žádný konkrétní výsledek, kterého by měli žáci během výuky dosáhnout, neboť prioritním záměrem předkládaných didaktických aplikací je schopnost žáků věcně a vhodně argumentovat o předkládaných jevech, vystihnout podstatu vlády Přemysla Otakara II. a přínos tohoto panovníka pro české království. Předkládám jen možná řešení, která mají učitelům napovědět, jakým

směrem se má žakovská práce a její výsledky ubírat. Cílem těchto návrhů rozhodně není jakési zdogmatizování výsledků žakovských prací.

Druhou součástí didaktické poloviny této práce tvoří návrhy pracovních listů. Jednotlivé pracovní listy jsem rozdělil na tři typy podle využitelnosti v jednotlivých fázích vyučovacího procesu. Předkládám tedy pracovní listy, které je možné využít jak pro expozici nového učiva, tak pro motivaci, fixaci a evaluaci. Ke každému pracovnímu listu uvádím přehledné metodické pokyny, jak s pracovními listy pracovat a v jaké části vyučovacího procesu je lze využít.

Vzhledem ke svým odborným záměrům jsem využil různorodé zdroje poznání. Primárním zdrojem informací pro teoretickou (první) část této práce se staly publikace od Josefa Žemličky, Václavy Kofránkové a Jiřího Kuthana. *Žemličkův Přemysl Otakar II.: Král na rozhraní věků*, představuje v mnoha ohledech velmi cennou publikaci na poli historického bádání. Autor se nezaměřuje jen na osobu pátého českého krále, ale uvádí do souvislostí další mnohé události, které se odehrály ve 13. století. Neméně cennou je pak publikace Václavy Kofránkové: *21. 8. 1278: Moravské pole*. Byť se jedná o publikaci poněkud obsahově skoupější, než je dílo Josefa Žemličky, tvoří Kofránkové *Moravské pole* dnes již stěžejní zdroj informací o bitvě na Moravském poli a také o přístupu pozdně středověkých a novověkých autorů k tomuto slavnému dni.

Velmi důležitou roli ve vzdělávání zastupují učebnice, jako primární a důležitá učební pomůcka. Proto se další část této diplomové práce věnuje komparaci učebnicových textů, věnujících se osobě pátého českého krále. Mým cílem je mimo jiné také poukázat na to, jakým způsobem, s jakým výběrem obsahu a jakou formou je předmětné téma zastoupeno v učebnicích dějepisu pro II. stupeň základních škol a nižší ročníky víceletých gymnázií. Porovnávat budu učebnicové tituly různých nakladatelů (konkrétně *Scientia*, *Fraus*, *SPN* a *Práce*).

Pro tento účel (komparaci učebnic) představuje základní zdroj poznání publikace Jana Průchy: *Učebnice – Teorie a analýzy edukačního média*. Dalším důležitým zdrojem poznání se mi stala publikace *Učebnice pod lupou*, jejímiž autory jsou Josef Maňák a Dušan Klapko, a také publikace *Hodnocení učebnic*, opět z pera Josefa Maňáka a Petra Knechta. Publikace z pera Jana Průchy představuje základní příručku, která má posloužit jak studentům pedagogických fakult, tak učitelům či výzkumným pracovníkům. Autor v publikaci předkládá teorii učebnice jako školní pomůcky, pojednává o struktuře a funkcích učebnic s ohledem na nejnovější poznatky z výzkumů učebnic. Zásadní jsou kapitoly první části Průchovy práce, ve kterých se autor zaměřuje na způsoby práce

s učebnicemi. Druhou část této publikace tvoří prakticky zaměřené kapitoly. Průcha v nich vysvětluje základní postupy při hodnocení učebnic, např. metody pro měření didaktické vybavenosti.

Kromě studia odborné literatury jsem se během zpracovávání této diplomové práce zaměřil i na terénní výzkum. Hlavním cílem tohoto snažení bylo pořídit kvalitní fotodokumentaci. Několikrát jsem proto zamířil do rakouských obcí Jedenspeigen a Dürnkrot, rovněž jsem hojně navštěvoval i česká města a české hrady založené Přemyslem Otakarem II. Těmito objekty byly mj. České Budějovice, Nymburk, Vysoké Mýto, Chrudim, Loket, Houska, Zvíkov.

Zpracováním této diplomové práce chci naplnit hned několik cílů. Základním cílem je zpřehlednit „život a dílo“ Přemysla Otakara II. s ohledem na budoucí edukační využití. Za tímto účelem vypracuji teoretickou část práce zaměřenou na jeho osobu. Tato teoretická část práce má sloužit zejména vyučujícím dějepisu, kteří v ní mohou najít nutnou odbornou podporu k danému tématu a kterým slouží jako zdroj odpovědí na vědomostní a teoretické úkoly či otázky objevující se v didaktických aplikacích nebo v pracovních listech. Dalším z cílů, který považuji za velmi důležitý, je přenesení teorie do praxe. Proto vypracuji řadu didaktických aplikací a pracovních listů, které budou tematicky opět zaměřené na osobu pátého českého krále a které bude možné využít ve vyučování v předkládané podobě. Součástí každé didaktické aplikace a pracovního listu jsou metodické pokyny. U každé z aktivit pak připojuji návrhy na řešení. U pracovních listů se nenachází jen metodické pokyny, ale také doporučení, v jaké části vyučovací jednotky daný list využít.

Svoji diplomovou práci pojmám tak, aby byla přímo a bezprostředně didakticky využitelná každá její část. Pasáž věnující se komparaci učebnicových textů jsem zařadil proto, abych analyzoval, jak se jednotlivá nakladatelství ve svých titulech věnují osobě Přemysla Otakara II. Vzhledem k tomu, že učebnice je primárním zdrojem poznání pro žáky a je také nejrozšířenější a nejdostupnější učební pomůckou obsahujícím základní učivo, jejich analýza a následná komparace se mi jeví jako nezbytná.

Poslední nedílnou součástí práce jsou přílohy, které slouží z části jako nezbytná vizualizace tématu a z části jako řešení pro některé didaktické aplikace. Zejména z důvodu možnosti dalšího didaktického využití do příloh zařazuji množství městských znaků. Jedná se o znaky těch měst, která zmiňuji v textu diplomové práce a která založil či zvelebil Přemysl Otakar II.

3 KRITIKA PRAMENŮ A LITERATURY

Osobě pátého českého krále Přemysla Otakara II. se v průběhu dějin věnovala velká řada autorů a prací. Především díky sporu Přemysla s Rudolfem Habsburským, se českému králi věnovala nejen historiografie česká, ale i rakouská a německá. O době Přemyslově nám nepodávají zprávy jen publikace novodobé,² ale i literární díla vydávaná v dobách minulých.³ Českému králi se věnuje i řada zahraničních autorů, z nichž uvádím zejména vídeňského profesora Ottokara Lorenze, který v roce 1866 vydal životopisné dílo o Přemyslu Otakarovi II., a Oswalda Redlicha, který je zase autorem životopisu Rudolfa Habsburského a toto dílo dodnes patří k základním a klíčovým zdrojům poznání.

V neposlední řadě nelze opomenout příspěvky Přemyslových současníků a díla vzniklá brzy po Přemyslově smrti. Jedním z takových současníků je německý minnesänger Sigeher, který se měl podle V. Kofránkové⁴ zúčastnit Přemyslova tažení do Pruska. Tento německý básník přirovnával českého krále k Alexandrovi Makedonskému. Dalším důležitým zdrojem poznání jsou díla, která vznikla na počátku 14. století. Jedná se o dvě kroniky, ze kterých později mnoho autorů čerpalo. Jde o kroniku tak řečeného *Dalimila* a kroniku *Otachera ouz der Geul*, který je autorem štyrské *Rýmované kroniky*. Autor veršů v Dalimilově kronice pohlíží na osud Přemysla Otakara II. jako na příběh božího soudu, kdy se Přemyslovi nemohl vyhnout trest za porušování právních zvyků v zemi a útlak nejvyšších šlechtických představitelů.⁵

Osobě nejmocnějšího Přemyslovce se věnují také další kroniky, které mají již vyšší míru historické věrohodnosti – *Zbraslavská kronika* a *Kronika Přibíka Pulkavy z Radenína*. V obou kronikách se objevuje motiv konfliktu krále s mocnými šlechtickými rody, zejména Vítkovci. Zbraslavská kronika vzniká v době vlády Přemyslova syna Václava II. Kronika jistě vzniká pod určitým vlivem královského dvora a zejména přítomnost výtek panstvu nás může utvrdit v názoru, že je text kroniky částečně politicky motivován. Kronika Přibíka Pulkavy z Radenína pak vzniká v době vlády Karla IV. a v ní je již znatelný politický podtext. Pulkava také jako první vůbec pojmenovává zrádce

² J. Žemlička: Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků; V. Kofránková: 28. 6. 1278 Moravské pole: Poslední boj zlatého krále; J. Kuthan: Přemysl Otakar II.: král železný a zlatý, král zakladatel a mecenáš

³ J. Pekař: O povstání královice Přemysla proti králi Václavovi I.; J. Šusta: Přemysl Otakar II. a římská koruna v roce 1255; F. Palacký: Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě.

⁴ KOFRÁNKOVÁ, Václava. 26. 8. 1278 - Moravské pole: poslední boj Zlatého krále. Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 17. ISBN 80-86515-71-0.

⁵ Bližší výklad přináší V. Kofránková, in: KOFRÁNKOVÁ, Václava. *Zlatý král a chudý hrabě: Přemysl Otakar II. a Rudolf Habsburský v historické tradici*. Praha: Lika klub, 2012. ISBN 978-80-86069-77-7.

z Moravského pole. Kronika se stává jakousi tlumočnicí panovníkových názorů na správu země a zejména roli panstva (opět narážka na rozkol mezi Přemyslem Otakarem II. a Vítkovci).

Blíže se pak problematice Přemysla Otakara II. věnuje až *Historia Bohemica* z poloviny 15. století sepsaná Aeneasem Silvii Piccolominim. Budoucí papež Pius II. se osobě Přemysla Otakara II. věnuje v kapitole „*De Venceslav Bohemorum Rege quarto, et de Othocaro Bohemorum rege quinto.*“⁶ V Piově pojednání lze vytušit vliv štyrského kronikáře Otachera ouz der Geula. Bližší výklad motivů v Piccolominiho díle přináší opět V. Kofránková v díle *Zlatý král a chudý hrabě*.⁷

Obraz pátého českého krále se objevuje i v kronice Václava Hájka z Libočan. Ten se snažil prostřednictvím osudů Přemysla Otakara II. poukázat zejména na vztah mezi politickou reprezentací země (opět motiv nejvyšších českých pánů) a krále. Význam a velikost pátého českého krále se stále více připomíná zejména v letech, kdy stále více roste vliv Němců a němčiny na území Čech a Moravy. Osobě Přemysla Otakara II. se tak věnuje Pavel Stránský v díle *Respublica Bojema*. Přemyslův obraz u Stránského vychází z tradičních představ o mocném a statečném českém panovníkovi, který mohl být poražen pouze tím, že byl obelstěn a zrazen „svými“ lidmi.⁸

I jezuitský kněz Bohuslav Balbín se věnoval době posledních Přemyslovců, a to v díle *Epitome historica rerum Bohemiarum seu Historiae Boleslaviensis (Výtah z dějin českých)*. Avšak snaží se na problematiku nahlížet více objektivně. Byť primárně vykresloval Přemysla Otakara II. jako krále zbožného, označil ho přívlastkem „Vítězný“, vystupuje pátý český král v Balbínově díle jako typický absolutistický panovník. Balbín zdůrazňuje i válečnické schopnosti českého krále a mocenské postavení jeho říše. Balbínova objektivita spočívá v tom, že věnoval určitou pozornost i Přemyslovi rivalovi – Rudolfovi Habsburskému. Byť se o Habsburkovi nevyjadřuje příliš lichotivě, věnuje se nejen osobnosti Rudolfa Habsburského, ale i habsburské pověsti o účtě Rudolfa k eucharistii.⁹

⁶ PICCOLOMINI, Aeneas Silvio, Bavorská státní knihovna, ed. *Aeneas Silvius Piccolomini: Historia Bohemica Bausteine zur slavischen Philologie und Kulturgeschichte : Reihe B, Editionen. Neue Folge – Svazek 20: Historia Bohemica* [online]. Digitalizováno 12. 10. 2011: Böhlau, 1699 [cit. 2018-02-06]. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=z5tMAAAcAAJ&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false>

⁷ KOFRÁNKOVÁ, Václava. *Zlatý král a chudý hrabě: Přemysl Otakar II. a Rudolf Habsburský v historické tradici*. Praha: Lika klub, 2012, s. 25. ISBN 978-80-86069-77-7.

⁸ Tamtéž, s. 28.

⁹ KOFRÁNKOVÁ, Václava. 26. 8. 1278 - *Moravské pole: poslední boj Zlatého krále*. Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 132. ISBN 80-86515-71-0

Z novější doby se tématu nejmocnějšího Přemyslovského krále kromě již zmíněného Ottokara Lorenze a Oswalda Redlicha věnovali například Beda Dudík,¹⁰ Julius Lippert nebo Adolf Bachmann. Vrchol zájmu o osobu Přemysla Otakara II. vrcholí ve 20. století. Václav Novotný a Josef Šusta totiž zpracovali České dějiny (Novotný do r. 1271, Šusta pokračuje a „své“ České dějiny vydává v roce 1935) a záhy je zájem o Přemyslovu dobu načas utišen. Autor, který v sedmdesátých letech odstranil roušku nezájmu o postavu pátého českého krále, je Jiří Kuthan, který začal na královny politické, zakladatelské i kulturní aktivity pohlížet v rozsahu celé Přemyslovy říše.¹¹ Ale bylo to až uvolnění poměrů po roce 1989, které přineslo možnost komplexnějšího a efektivnějšího pohledu na osobu Přemysla Otakara II. Bylo možno plně obnovit styky se sousedními zeměmi, potažmo autory. Tématu pátého českého krále se tak začíná věnovat celá řada historiků z Čech, Rakouska i Polska a vzniká mnoho kvalitních publikací. Mezi jinými zmiňují dílo Jörga K. Hoensche vydané ještě v roce 1989 (*Přemysl Otakar II. von Böhmen – Der goldene König*), dále pak polského autora Antoniho Barciaka, který v roce 1992 vydává publikaci rozebírající česko-polské vztahy otakarovské doby.¹² Ze současných českých autorů pak mezi ty nejvýznamnější píšící o Přemyslu Otakarovi II. patří jistě Jiří Kuthan,¹³ Josef Žemlička,¹⁴ či Václava Kofránková.¹⁵

---

¹⁰ V díle Dějiny Moravy

¹¹ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 20. ISBN 978-80-7422-118-7.

¹² Tamtéž, s. 21

¹³ Přemysl Otakar II.: král železný a zlatý, král zakladatel a mecenáš; Zakladatelské dílo krále Přemysla Otakara II. v Rakousku a ve Štýrsku

¹⁴ Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků; Století posledních Přemyslovců

¹⁵ Zlatý král a chudý hrabě: Přemysl Otakar II. a Rudolf Habsburský v historické tradici; 26. 8. 1278 – Moravské pole: Poslední boj zlatého krále

4 CESTA VZHŮRU

4.1 VE STÍNU OBČANSKÉ VÁLKY

Král železný a zlatý. Pátý český král. Říšský kurfiřt. Aspirant na císařskou korunu Svaté říše římské. Vynikající vojevůdce. Zakladatel desítek měst a hradů. Jeden z nejmocnějších evropských panovníků své doby. Nejmocnější Přemyslovec vůbec. Přesně tak lze charakterizovat českého krále z rodu Přemyslovců – Přemysla Otakara II. Český král Přemysl Otakar II. je v našich myslích spjat s mnoha a mnoha představami.

Už na základní škole jsme o osobě tohoto velkého panovníka slyšeli mnohé. I přes nesmírně komplikovanou dobu, ve které žil, dokázal Přemysl Otakar II. prosadit svůj osobní názor i panovnickou koncepci. Přemysl se do popředí v rámci přemyslovského rodu dostává jen díky velké náhodě. Roku 1247 totiž náhle zemřel prvorozený syn krále Václava I. – Vladislav.

Když se v lednu 1247 „odebral na věčnost“ český králevic Vladislav, prvorozený syn krále Václava I., stal se jediným dědicem českého království druhorozený Přemysl Otakar II., který byl původně vychováván pro církevní dráhu. Přemysl byl již v roce 1240 jmenován proboštem Vyšehradským.¹⁶ Nicméně pro duchovní kariéru nejspíše předurčen nebyl. V roce 1247 se stal Přemysl markrabětem moravským a začala tak vzrůstat jeho touha po moci. A tato jeho touha vyvrcholila v letech 1248 – 1249, kdy se Přemysl zapojil do vzpoury proti svému otci, králi Václavovi I.

Král Václav I. po smrti svého prvorozeného syna Vladislava ztratil „chut“ vládnout. Stáhl se na své lovecké hrady a podle historické literatury se zajímal o vše, jen ne o vládnutí. Tato situace se v českém království, ale i za jeho hranicemi, mnohým nezamlouvala. Není však jisté, zda vzpoura jako taková začala již v roce 1247, nebo o rok později. Jistá není ani datace Přemyslova připojení se ke vzpouře. Již v červenci roku 1247 byl Přemysl Otakar ve svých patnácti letech zvolen českými pány za spoluvladaře krále Václava I.¹⁷ Tato volba se však odehrála bez Václava vědomí. Reakce českého krále na sebe nenechává dlouho čekat. Václav shromažďoval armádu a vydal se na tažení proti svému synovi a odbojným pánům. Válka mezi otcem a synem naplno propukla v roce 1248. Král Václav je donucen krátce opustit české království a konsolidovat své vojsko.

¹⁶ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. II. Praha I, Masarykovo nábřeží 14: Bohuslav Kočí, 1921, s. 254

¹⁷ PRŮŠA, Alexandr. *Vzpouza Přemysla Otakara II. proti otci Václavu I.* [online]. Brno, 2008 [cit. 2017-11-17]. Available from: <<http://theses.cz/id/pg9uxg/>>. *Bachelor's thesis. Masaryk University, Faculty of Social Studies. Thesis supervisor doc. Mgr. Libor Jan, Ph.D.*, s. 21

Věrnost českému králi zachovali Havel z Lemberka a nejvyšší maršálek Českého království Boreš z Rýzmburka. Poslední zmíněný byl hlavním strůjcem vítězství jednotek Václava I. v bitvě u Mostu roku 1248. O rok později, v roce 1249, se za Václava postavil i olomoucký biskup Bruno ze Schauenburka,¹⁸ díky kterému získal Václav do svého vojska i pomocné sbory z Rakous a Uher.¹⁹ S posílenou armádou Václav oblehl Prahu a donutil svého syna ke kapitulaci. Přemysl byl do konce roku 1249 vězněn na Přimdě, následně byl propuštěn a znovuzvolen moravským markrabětem. Selhavší povstání českých šlechticů, kteří bojovali po boku Přemysla Otakara II., vyneslo do popředí některé panské rody, které během občanské války zachovaly věrnost Václavovi I. Byli to například Markvartici, Ronovci a Hrabšiči²⁰. Jejich ústřední postava, Boreš z Rýzmburka, byl po smrti krále Václava (1253) Přemyslem uvězněn.²¹ Od 50. let 13. století se oba Přemyslovci soustředili na boj o babenberské dědictví.

4.2 BABENBERSKÉ DĚDICTVÍ

Když v roce 1246 zemřel rakouský vévoda Friedrich Bojovný, rozpoutal se boj o babenberské dědictví. Po ukončení občanské války v Českém království se do tohoto konfliktu zapojili i čeští Přemyslovci, v čele s králem Václavem I. Říšský císař Fridrich

¹⁸ Též Bruno von Schauenburg byl v letech 1245 – 1281 olomouckým biskupem. Patřil mezi nejvěrnější a nejdůvěrnější rádce dvou českých králů – Václava I. i Přemysla Otakara II., pro kterého představoval tzv. „druhou ruku“. Jako olomoucký biskup se zabýval reformou církevní správy ve svěřené diecézi. Zejména na Moravě obnovoval stávající a zřizoval i nové děkanáty, pořádal synody, zřídil úřady biskupského soudce (oficiála) a scholastika, který měl na starosti kapitulní školu. Společně s králem Václavem I. a Přemyslem Otakarem II. se řadí mezi největší fundátory třináctého věku. Z Brunova podnětu na Moravě vznikají např. Kroměříž, Ostrava, hrady Mírov, Šaumburk, Blansko nebo Fulštejn. Během vzpoury Přemysla Otakara II. proti svému otci se Bruno postavil pevně na stranu krále Václava. Po Václavově smrti pak pevně a věrně hájil zájmy nového krále – Přemysla Otakara II. Stal se oporou královny moci na Moravě. Doprovázel Přemysla Otakara II. na obou křížových výpravách do Pruska, z nichž jednu sám inicioval. V letech 1262 – 1269 zastával dokonce funkci štyrského hejtmána. Kromě jiného vedl i mírová jednání s uherským Bélou a vyjednal pro Přemysla sňatek s Bělovou vnučkou Kunhutou. Hájil zájmy Přemysla Otakara II. u papežské kurie během soubroje o říšskou korunu, dokonce vystupoval Přemyslovým jménem na konciliu v Lyonu, kde se mu nepodařilo zpochybnit volbu Rudolfa Habsburského. Bitvy na Moravském poli se zřejmě neúčastnil a po ovládnutí Moravy Rudolfem Habsburským se stal správcem Přerovska a Olomoucka. V roce 1279 ještě vysvětil nového pražského biskupa (Tobiáše z Bechyně). Bruno umírá roku 1281 a je pochován před hlavním oltářem kostela sv. Mořice v Kroměříži, který sám založil.

¹⁹ PRŮŠA, Alexandr. Vzpoura Přemysla Otakara II. proti otci Václavu I. [online]. Brno, 2008 [cit. 2018-1-2]. Available from: <<http://theses.cz/id/pg9uxg/>>. Bachelor's thesis. Masaryk University, Faculty of Social Studies. Thesis supervisor doc. Mgr. Libor Jan, Ph.D., s. 23

²⁰ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 90. ISBN 978-80-7422-118-7.

²¹ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. II. Praha I, Masarykovo nábřeží 14: Bohuslav Kočí, 1921, s. 257

Barbarossa²² v roce 1156 vydal listinu,²³ která zaručovala dědičnost v rakouských zemích i pro ženskou linii. Rakouští páni si mocný přemyslovský stát zvolili raději než nevyzpytatelné Uhry. V roce 1246 se stal rakouským vévodou syn Václava I. Vladislav, který se oženil s Gertrudou – neteří zesnulého Fridricha Bojovného.²⁴ Avšak slibně se rozvíjející epochu přemyslovské vlády v Rakousích přerušila náhlá smrt českého krále v roce 1247. K oživení plánů rakouských pánů došlo až v roce 1251, kdy markrabě Přemysl úspěšně zasáhl proti Bavorům.²⁵ K legitimizaci Přemyslova převzetí moci v Rakousích došlo v roce 1252, kdy se oženil s další z babenberských dědiček, o třicet let starší Markétou.²⁶ Již v roce 1251 se Přemysl na své pečeti tituluje jako vévoda rakouský, k čemuž nejspíše přispěla volba rakouských pánů, které českého prince za svého vévodu přijali. Během urputného zápasu o Rakousy a Štýrsko vyvstali Přemyslovcům dva úhlavní protivníci – uherský král Béla IV. a jeho příbuzný, vévoda dolnobavorský – Jindřich.²⁷

Psal se rok 1253, když zemřel král Václava I. Přemysl se o smrti svého otce dozvěděl ve Vídni, kde jako rakouský vévoda pobýval. Vypravil se obratem do Prahy, aby se zde ujal vlády a stal se právoplatným dědicem a králem Českého království. Nicméně korunovace proběhla až o několik let později. Souběžně s Přemyslem byli do Prahy povoláni i všichni čeští páni, kteří během sporu mezi otcem a synem zachovali věrnost Václavovi a přijali od něj za svoji podporu různé statky. Všichni museli takto nabyté statky vrátit králi, a jak bylo řečeno výše, Václavův maršálek a nejvyšší komoří, Boreš z Rýzmburka, byl odsouzen k několika letům vězení.²⁸

Jako nový král se Přemysl záhy po nástupu na trůn musel vypořádat s nebezpečím, které stále představoval uherský král Béla IV. Ten se ale po ujetí se Přemysla vlády v Čechách stal poněkud ochotnějším k mírovému řešení.²⁹ Nový český král zvolil diplomatickou cestu. O smíření obou panovníků usiloval i papež Inocenc IV., který k oběma znesvářeným králům vysílal legáty, kteří se měli na zprostředkování míru

²² Fridrich Barbarossa (1122 – 1190), pocházel z rodu Štaufů, většinu života strávil bojem s italskými městy. V roce 1158 Fridrich ocenil pomoc českého knížete Vladislava II. při dobývání Milána královskou korunou. Byl ústřední postavou třetí křížové výpravy, během které v roce 1190 umírá.

²³ Privilegium minus

²⁴ KOFRÁNKOVÁ, Václava. 26. 8. 1278 - *Moravské pole: poslední boj Zlatého krále*. Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 13. ISBN 80-86515-71-0.

²⁵ Tamtéž, s. 14.

²⁶ Královské dílo [online]. Praha: ÚDKU KTF UK [cit. 2017-11-17]. Dostupné z: <http://kralovskedilo.ktf.cuni.cz/panovnici/Premysl-Otakar-II--1253-1278>

²⁷ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 94. ISBN 978-80-7422-118-7.

²⁸ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. II. Praha I, Masarykovo nábřeží 14: Bohuslav Kočí, 1921, s. 257

²⁹ ŽEMLIČKA, Josef. *Století posledních Přemyslovců: (český stát a společnost ve 13. století)*. Praha: Panorama, 1986. Stopy, fakta, svědectví (Panorama), s. 112

podílet.³⁰ V dubnu roku 1254 se však oba panovníci shodli na konkrétním vyřešení jejich konfliktu. Za Přemysla vedl jednání v Budíně olomoucký biskup Bruno a Vítek z Hradce.³¹ Panovníci se dohodli na rozdělení Štýrska mezi je oba – jižní část připadla Bělovi, který se vzdal nároků na Rakousy, severní část pak Přemyslovi, který se v zájmu zachování míru vzdal titulu vévoda Štýrský.³² Takzvaný Budínský mír byl stvrzen setkáním obou panovníků v Bratislavě. Nicméně oba panovníci vyčkávali na vhodnou chvíli k rozhodujícímu střetu, neboť byli oba přesvědčeni, že toto řešení je pouze dočasné.

4.3 KŘÍŽOVÉ VÝPRAVY

V letech 1254 – 1255 se Přemysl vypravil na křížovou výpravu do Pruska. Zájmů pro podniknutí takového kroku měl jistě více. Jedním z nich byl i fakt, že se jeho jméno skloňovalo ve spojitosti s volbou nového římskoněmeckého krále po smrti Fridricha II., kdy mezi sebou o moc bojovali císařův syn Manfred a vzdorokrál Vilém Holandský.³³ Tomuto tažení však nechyběly ani politické zájmy. Přemyslovou snahou bylo zklidnit oblast severovýchodu a znemožnit tak Bělovi IV. vtahovat tamní vládce do protipřemyslovské kampaně.³⁴ Dalším z důvodů mohla být právě již zmíněná nová volba římskoněmeckého krále. Přemysl se možná snažil ukázat se kurii v co nejlepším světle. V neposlední řadě bylo Přemyslovým cílem pomoci Řádu německých rytířů.

Iniciátorem výpravy do Pruska se stal olomoucký biskup Bruno. Výpravy se zúčastnilo na 60 000 vojáků³⁵, které se skládalo z oddílů věrných českému králi a braniborskému markraběti. Po boku českého krále se objevili i významní čeští páni, například Boreš z Rýzmburka, Vítek z Hradce, Vok z Rožmberka a další.³⁶ Tažení bylo úspěšné v mnoha ohledech. Český král přijal pod ochranu Řád německých rytířů

³⁰ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. II. Praha I, Masarykovo nábřeží 14: Bohuslav Kočí, 1921, s. 258

³¹ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 95. ISBN 978-80-7422-118-7.

³² PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. II. Praha I, Masarykovo nábřeží 14: Bohuslav Kočí, 1921, s. 258

³³ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 97. ISBN 978-80-7422-118-7.

³⁴ Tamtéž, s. 98

³⁵ Podle J. Žemličky číslo značně přehnané, viz ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 99. ISBN 978-80-7422-118-7.

³⁶ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 99. ISBN 978-80-7422-118-7.

a strategickou oporou řádové moci v Pobaltí se měla stát nová pevnost, pojmenovaná Královec³⁷ (dnešní Kaliningrad).³⁸

Po návratu z křížové výpravy se za Přemyslem do Prahy dostavil hrabě Konrád von Hohensteden, který českému králi nabídl post římského krále.³⁹ Přemysl nabídku odmítl a za římskoněmeckého krále byl zanedlouho zvolen Richard Cornwallský⁴⁰ a hned vzápětí vzdorokrál Alfonso Kastilský.⁴¹

V 60. letech 13. století (1267 – 1268) Přemysl opět přijal kříž a i na žádost Řádu německých rytířů, kteří byli sužováni pohanským odbojem, se vypravil do Pruska na další křížové tažení. Hlavní motivací mu však nejspíše byla možnost povýšení olomouckého biskupství na arcibiskupství. Tak by se Bruno ze Schauenburka stal arcibiskupem a byla by mu podřízena veškerá biskupství střední a středovýchodní Evropy, včetně nově nabytých území.⁴² Papež Kliment IV. sice založení olomouckého arcibiskupství nevyloučil, ale k takovému kroku nikdy nepřistoupil.

Kruciáta měla stejně hladký a rychlý průběh jako výprava v 50. letech. Vojsko českého krále vyrazilo k severovýchodu dříve, již v prosinci 1267 a Přemysl se k němu připojil následujícího roku v lednu.⁴³ Křížová výprava měla i silný propagační účinek – český král se soustředil na to, aby byl znám jako Bohem posvěcený král, který důsledně

³⁷ KOFRÁNKOVÁ, Václava. 26. 8. 1278 - *Moravské pole: poslední boj Zlatého krále*. Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 15. ISBN 80-86515-71-0.

³⁸ Do 4. 7. 1946 nazýván Königsberg. V současnosti je město centrem Kaliningradské oblasti ležící u Baltského moře. V roce 2007 mělo město na 420 tisíc obyvatel. Po založení Přemyslem Otakarem II. roku 1255 se město dále rozvíjí jako přístav a člen Hanzu. V místním hradu sídlil od roku 1312 velmistr Řádu německých rytířů a v témže roce začala stavba katedrály zasvěcené sv. Vojtěchovi. Město však zachvátil roku 1345 ničivý požár. V dalších zmínkách se objevuje Královec až počátkem 18. Století, kdy město připadlo Prusku a Fridrich I. zde byl korunován pruským králem. Během sedmileté války město na krátkou dobu obsadili Rusové, avšak v 70. letech 19. století bylo město opět součástí Německého císařství. Velkého významu Královec nabyl i v době 2. světové války, kdy byl důležitým nacistickým přístavem. Po Postupimské konferenci město připadlo i s přilehlou oblastí východního Pruska Sovětskému svazu. Mezi nejvýznamnější městské památky patří Kaliningradská katedrála, Královská brána, nebo například Katedrála Krista Spasitele. Pochází odtud i řada významných osobností, jmenuji například filosofa Immanuela Kanta, hudebního skladatele Richarda Wagnera, či fyzika G. R. Kirchhoffa.

³⁹ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. II. Praha I, Masarykovo nábřeží 14: Bohuslav Kočí, 1921, s. 259

⁴⁰ Richard Cornwallský, též Richard z Cornwallu se narodil roku 1209 jako druhorozený syn anglického krále Jena Bezzemka. Jeho starším bratrem byl pozdější anglický panovník Jindřich III. Plantagenet. V roce 1240 se účastnil křížové výpravy do Svaté země. Po návratu mu byla papežem nabídnuta sicilská koruna, kterou Richard odmítl. V roce 1257 byl třemi říšskými kurfiřty zvolen německým králem. Říšským záležitostí se však Richard příliš nevěnoval, Říši za dobu svého králování navštívil pouze několikrát. Umírá v roce 1272.

⁴¹ Alfonso X. zvaný Moudrý se narodil roku 1221. Byl králem Kastilie a Léonu. V roce 1257 byl zvolen za vzdorokrále Svaté říše římské. Alfonso umírá roku 1284.

⁴² ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 131. ISBN 978-80-7422-118-7.

⁴³ Tamtéž, s. 132

do drží rytířské i vladařské ctnosti.⁴⁴ Během svého návratu zpět do Čech se Přemysl snad dostal do sváru s polským knížetem Boleslavem V. Stydlivým, kterému Přemysl plnil území.⁴⁵ Již v únoru 1268 byl Přemysl opět v Praze. Výprava, která měla zajistit vznik arcibiskupství, čímž by se Českému království dostalo plného lesku, ztratila svůj smysl. Papežův negativní postoj k vytvoření nové arcidiecéze se k Přemyslovi dostal nejspíše již v průběhu kruciáty a nejspíše proto Přemysl výpravu ukončil dříve bez nějakých velkých úspěchů. K úmyslu založení olomouckého arcibiskupství se Přemysl již nikdy nevrátil.⁴⁶

4.4 BAVORSKÁ ANABÁZE

První pruská kruciáta Přemyslovi přinesla minimálně smír na východní a jihovýchodní hranici. Přemysl si rovněž upevnil pozici na severovýchodě, nicméně jeho kruciáta do Pruska nemohla zůstat bez odezvy u polských knížat.⁴⁷ Po uzavření smíru s uherským Bélou IV. se Přemyslovi daří zlepšit i vztahy s těmi polskými knížaty, která bojovala na straně uherského krále. Za trvalého spojení Bély IV. patřil dlouho vládnoucí Boleslav V. Stydlivý⁴⁸. Nicméně díky iniciativě krakovského biskupa se napjatá situace mezi polským knížetem a českým králem postupně stávala smířlivější. Krakovský biskup nechal zasvětit klášterní kostel v Mogile u Krakova svatému Václavovi a Přemysl, oplátkou, zmínil ve svém listu krakovskému biskupovi významu sv. Stanislava v proběhnuvší křížové výpravě (jakoby tedy kruciáta proběhla ve jménu sv. Stanislava).⁴⁹ Přemysl postupně lákal polská knížata ke spojení, s odkazem na česko-polskou vzájemnost. Nicméně mnohá z těchto knížat (Daniel Haličský, Boleslav V. Krakovský) zachovávají věrnost spojení s Bélou IV. Přemysl usiloval o zklidnění

⁴⁴ KOFRÁNKOVÁ, Václava. 26. 8. 1278 - *Moravské pole: poslední boj Zlatého krále*. Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 16. ISBN 80-86515-71-0.

⁴⁵ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 132. ISBN 978-80-7422-118-7.

⁴⁶ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 132. ISBN 978-80-7422-118-7.

⁴⁷ Tamtéž, s. 102

⁴⁸ Boleslav V. zvaný Stydlivý se narodil roku 1226. Vlády v oblasti Krakovska se Boleslav ujímá až v roce 1243. O deset let později, tedy v roce 1253, se jako spojenec uherského krále Bély IV., haličského knížete Vladislava a opolského knížete Daniela, zúčastnil vpádu na Opavsko. Během své vlády Boleslav obnovil město Krakov a musel čelit vpádům Mongolů. Po odražení mongolských nájezdů se musel vypořádat s nároky Vladislava Opolského, což vyústilo v občanskou válku, ve které Boleslav zvítězil. Zemřel v roce 1279.

⁴⁹ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 133. ISBN 978-80-7422-118-7.

severovýchodních oblastí o to usilovněji, když se začal rýsovat nový konflikt, tentokrát s bavorskými Wittelsbachy.⁵⁰

Bavorská vévodská dynastie Wittelsbachů vyšla z bojů o babenberské dědictví de facto naprázdno. S tím se jen těžko mohli smířit. Stěžejním kamenem úrazu bylo pro Wittelsbachy spojenectví (spíše sympatie) bavorských biskupství v Řezně, Pasově a Salzburku, s českým králem. Zmíněná biskupství Přemyslovi značně dopomohla k ovládnutí Rakous.⁵¹ V Salzburku vládnoucí Filip Sponheim měl k českému královskému dvoru velmi blízko (stejně jako v Korutanech vládnoucí Filipův bratr Oldřich III. Korutanský). S českým králem je sblížovala především dynastická příbuznost, oba byli syny sestry Václava I., Judity, Filip a Oldřich byli tudíž bratrance pátého českého krále.⁵²

Jak uvádí dobové prameny, Filip Sponheimský měl sklony spíše k světskému než duchovnímu životu. Také František Palacký o Filipovi ve svých Dějinách píše: „... nicméně baže jedině po světských lahodách a rozkošech, když nedal se po deset let posvětit na kněžství, a choutky i nádhery jeho panské a rytířské staly se papeži Alexandrovi IV. neméně pohoršivými, nežli obtížnými pro duchovenstvo a poddané jeho, část kapituly Salcpurské roku 1256 prohlásila jej za sesazeného...“⁵³ V nadcházejícím konfliktu se Přemysl Otakar II. postavil na stranu svého bratrance Filipa a nezbývalo mu nic jiného než vojensky vpadnout do Bavorska. Hlavním soupeřem se mu nestal nikdo jiný než Wittelsbachové, kteří by rádi Salzbursko ovládli.

V prosinci roku 1256 se ve Vídni sjeli Přemysl Otakar II., Filip Sponheimský⁵⁴ – stále titulovaný jako salzburský arcibiskup, Ota Pasovský a Albrecht Řezenský.⁵⁵ Všichni řečení na tomto setkání ztvrdili své spojenectví a bavorským Wittelsbachům tak nezbývalo než se záští sledovat vzkvétající česko-salzburské soužití. Vpádu do Bavorska nic nebránilo. Vévoda Jindřich se snažil o smírné jednání, prosil o pomoc svého uherského

⁵⁰ Kořeny rodu Wittelsbachů sahají až do 10. století. Jejich vliv zasahoval území Dolní Falce a zejména Bavorska. V Dolní (Rýnské) Falci vládli jako vévodové a od roku 1356 jako kurfiřtí. Největší slávy se jim dostalo po roce 1805, kdy bylo Napoleonem Bonapartem povýšeno Bavorsko na království a Wittelsbachové zde vládli jako králové až do roku 1918.

⁵¹ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 103. ISBN 978-80-7422-118-7.

⁵² Tamtéž, s. 106

⁵³ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. II. Praha I, Masarykovo nábřeží 14: Bohuslav Kočí, 1921, s. 259

⁵⁴ Filip Salcburský / Sponheimský (1220 – 1276); byl vnukem českého krále Přemysla Otakara I. Jako druhorozený syn byl předurčen k církevní dráze. V letech 1237 – 1246 zastával úřad vyšehradského probošta, v letech 1246 – 1267 byl salcburským arcibiskupem. Znamenal pevný bod v rakouských vodách, o který se mohl velmi často opřít český král Přemysl Otakar II. Mocichtivý Filip však po smrti svého bratra Oldřicha pozvedl prapor vzpoury proti Přemyslovi a krátce s ním bojoval o Korutany. Filip spor prohrál, a přesto se do konce života tituloval jako korutanský vévoda. Krátce zastával i úřad aquilejského patriarchy (1269 – 1272).

⁵⁵ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 107. ISBN 978-80-7422-118-7.

tchána, krále Bélu IV., ale ten odmítá. Jindřichovi se nepodařilo mírově dohodnout ani s českým králem, ale ten se rozhodl situaci vyřešit vojensky.⁵⁶

V srpnu 1257 Přemysl i s vojskem vstoupil válečně do Bavorska. Tomuto kroku v této konkrétní době nahrával i fakt, že jeden z vévodských bratrů – falckrabě Ludvík – odjel do Porýní a střet tak hrozil pouze s Ludvíkovým bratrem Jindřichem.⁵⁷ Přemysl ihned po vpádu zahájil až hrozivé plenění Bavorska a postupoval do centrální části země, avšak vévoda Jindřich postavil silné vojsko a nečekaně se na scéně objevil i Jindřichův bratr Ludvík, který přispěchal z Porýní s další armádou. Tato nová situace českého vládce zaskočila a stáhl se raději na území bezpečnějšího Salzburska.⁵⁸ Přemysl se na otevřené bitvě v současné situaci necítil, a tak 24. srpna požádal o příměří.⁵⁹ Českému králi bylo vyhověno, příměří mělo platit jeden jediný den a české vojsko se tak vydalo na překotný ústup zpět do Rakous. Jenomže jedna katastrofa se vystřídala s druhou. Nejenže se Přemyslovi nijak nepodařilo rozšířit svůj vliv na území Bavorska, ale došlo i na smrt několika stovek vojáků z Přemyslovy armády.

Překotně ustupující vojsko se valilo po mostě přes řeku Inn u Mühldorfu. Ten takovou zátěž neunesl a „*obořil se, tudíž nejen utopilo se v řece drahně lidu branného, ale když král již byl s několika svými na druhém břehu, většina vojska odštěpena od něho.*“⁶⁰ Část králova vojska se uchýlila do jakési věže, kterou v záchvatu zuřivosti nechal falckrabě Ludvík zapálit. Podle J. Žemličky v plamenech nachází smrt na čtyři sta Přemyslových vojáků.⁶¹ Další část Přemyslovy armády našla útočiště v Mühldorfu, kde se opevnila a několik dní se zde dokázala bránit, to však český král již potupně prchá. Obráncům byl dán příslib volného odchodu, pokud se vzdají. K tomu došlo začátkem měsíce září. Mezi obránci byli i významné osobnosti z Čech i Rakous – Vok z Rožmberka⁶², Smil z Lichtenburka, Vilém z Poděbrad, Oldřich Zajíc z Valdeka, oba bratři z Kuenringu (Albert

⁵⁶ ŽEMLIČKA, Josef. Století posledních Přemyslovců: (český stát a společnost ve 13. století). Praha: Panorama, 1986. Stopy, fakta, svědectví (Panorama), s. 113

⁵⁷ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 108. ISBN 978-80-7422-118-7.

⁵⁸ ŽEMLIČKA, Josef. Století posledních Přemyslovců: (český stát a společnost ve 13. století). Praha: Panorama, 1986. Stopy, fakta, svědectví (Panorama), s. 113

⁵⁹ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. II. Praha I, Masarykovo nábřeží 14: Bohuslav Kočí, 1921, s. 259

⁶⁰ Tamtéž, s. 260

⁶¹ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 108. ISBN 978-80-7422-118-7.

⁶² Syn Vítka z Přechce, český šlechtic z rodu Vítkovců. V roce 1255 je doložen ve funkci nejvyššího maršálka českého království. Roku 1255 stál českému králi po boku při křížové výpravě, v roce 1257 se účastnil Přemyslova vpádu do Bavorska, kde se po prohrané bitvě u Mühldorfu a za příslib volného odchodu Bavorům vzdal. V roce 1260 obdržel od českého krále za věrné služby hrabství Raabs. Za aktivní účast v bitvě u Kressenbrunn obdržel titul hejtmana štyrského. Zemřel v roce 1262 ve Štyrském Hradci.

a Jindřich), Ulrich von Capellen⁶³, a další. Vojenský vpád do Bavorska Přemyslovi nevyšel. Byl to jeden z mála jeho neúspěchů. Podmínky smíru mezi Wittelsbachi a českým králem nebyly devastující ani pro jednu ze stran. Dočasné mírové sblížení s Bavorskem uvolnilo ruce českému králi v nadcházejícím a neodvratně se blížícím novém konfliktu s Uherskem. Záminka pro obnovení konfliktu s Uherskem tentokráte vzešla ze Salzburska.

Konflikt o Salzburg byl totiž jen částečně vyřešen až v roce 1265. V roce 1263 rezignoval na arcibiskupský stolec Filip Sponheim, o rok později i Oldřich, Filipův protivník. Ve zmíněném roce 1265 byl totiž Salzburským metropolitou zvolen Přemyslův bratranec Vladislav, syn Jindřicha Vratislavského a Anny České⁶⁴. K této volbě došlo dozajista s velkým přispěním českého krále, kterému byla papežem Urbanem IV. svěřena ochrana nad veškerou salzburskou církví.⁶⁵

4.5 DRUHÝ KONFLIKT S UHRY

4.5.1 VÁLKA SE BLÍŽÍ

Nový válečný konflikt s Uherskem na sebe nenechal dlouho čekat. Filip Sponheimský si udržel pozice v Salzbursku, i díky opoře, kterou měl v českém králi. Filipův úhlavní protivník, sekovský biskup Oldřich, uzavřel v průběhu konfliktu spojenectví s Uhry, především s Bělovým synem,⁶⁶ mladším králem Štěpánem.⁶⁷ Roku 1256 nastupuje vládu v Korutanech Oldřich III., druhý z Přemyslových bratřanců. A Korutany odnesly rozlícení uherského následníka trůnu nejtvrději. Po pustošivém vpádu Štěpána do Korutan bylo jasné, že dojde ke zrušení oboustranně uzavřeného míru, do kterého byli po bok Přemysla Otakara II. a Bély IV. přibráni též korutanští bratři.⁶⁸

Českého krále Štěpánův vpád jistě nenechal klidným. Necítil se již více vázán uzavřenou mírovou smlouvou. Štýrští páni žádali českého krále o ochranu a vyjadřovali

⁶³ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. II. Praha I, Masarykovo nábřeží 14: Bohuslav Kočí, 1921, s. 260

⁶⁴ Též Lehnické; Anna byla sestrou českého krále Václava I.

⁶⁵ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 126. ISBN 978-80-7422-118-7.

⁶⁶ ŽEMLIČKA, Josef. *Století posledních Přemyslovců: (český stát a společnost ve 13. století)*. Praha: Panorama, 1986. Stopy, fakta, svědectví (Panorama), s. 113

⁶⁷ Štěpán V. Uherský (1240 – 1272). Byl prvorozeným synem uherského krále Bély IV. Většinu svého života Štěpán strávil v konfliktu s českým králem Přemyslem Otakarem II. Od roku 1262 byl mladším králem a fakticky samostatně vládl ve východních Uhrách, kde si razil i vlastní mince. Králem celého Uherska se stal po smrti Bély IV. v roce 1270 a o dva roky později umírá.

⁶⁸ KOFRÁNKOVÁ, Václava. 26. 8. 1278 - *Moravské pole: poslední boj Zlatého krále*. Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 19. ISBN 80-86515-71-0.

svoji nespokojenost s vládou uherského prince. Netrvalo dlouho a Přemysl rebelující štyrské šlechtě vyhověl a na žádost jejich předáků, a také na přímluvu mnoha rakouských šlechticů a měst a na radu Oty z Hardeggu, opět přijal hodnost štyrského vévody.⁶⁹ Přemysl slíbil štyrským ochranu i pomoc a vyslal do Štyrska vojenské jednotky. František Palacký v Dějinách národu českého v Čechách a na Moravě píše: „*V 11 dnech vypudili ze země své krále Štěpána i všechny posádky uherské...*“⁷⁰ Přemysl ještě v roce 1260 opět přijímá titul Štyrského vévody. V moci uherského mladšího krále Štěpána zůstalo jen město a hrad Ptuj,⁷¹ kde přebývala Štěpánova manželka. Válka se stala neodvratnou.

O tom, že mír z roku 1254 nepokládal Přemysl za trvalé řešení, svědčí fakt, že zakládá dvě nová města pro ochranu moravsko-uherských hranic – Nový Velehrad (Uherské Hradiště) a Uherský Brod. Oba panovníci strávili první měsíce roku 1260 překotnými přípravami na nadcházející vojenský střet. Jak Přemysl Otakar II., tak Béla IV. rozeslali poselstva k mnohým spojencům, příbuzným, přátelům, ale i k těm, kteří by se nechali nalákat na tučnou kořist.⁷²

---

⁶⁹ ŽEMLIČKA, Josef. Století posledních Přemyslovců: (český stát a společnost ve 13. století). Praha: Panorama, 1986. Stopy, fakta, svědectví (Panorama), s. 113

⁷⁰ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. II. Praha I, Masarykovo nábřeží 14: Bohuslav Kočí, 1921, s. 260

⁷¹ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 110. ISBN 978-80-7422-118-7.

⁷² KOFRÁNKOVÁ, Václava. 26. 8. 1278 - *Moravské pole: poslední boj Zlatého krále*. Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 19. ISBN 80-86515-71-0.

5 PŘEMYSL OTAKAR II. NA VRCHOLU MOCI

5.1 KRESSENBRUNN

*„Pak kníže šel na Bélu, krále uherského,
 Na svého nepřítele dávného.
 Když Čechové u Stožce leželi,
 Hrabě z Cydrika a Weissové na výpravě byli.
 Na ty Rakušany Plavci udeřili,
 Ti mnoho Rakouských zbili.
 Pak Čechové a Uhři proti sobě šli,
 S obou stran řeky Moravy se sešli.
 Uhři na tom místě dva dni státi slíbili
 A Čechové zpátky ustoupili.
 Uhři svého slova nedrželi,
 Té noci na Čechy udeřiti chtěli.
 A jakmile Moravu přebředli,
 Hned na Čechy vyjeli.“⁷³*

Tyto verše pochází z kroniky tak řečeného Dalimila z počátku 14. století. Těmito slovy zachytil středověký autor začátek bitvy u Kressenbrunn. Informace obsažené v této kronice však nemají zdaleka přínosnou výpovědní hodnotu. Podívejme se tedy – s pomocí současné literatury – jak vlastně tato velkolepá bitva probíhala.

Tak tedy, na straně uherského krále se shromáždilo vojsko velmi početné. Na pomoc svému uherskému spojenci přispěchal krakovský kníže Boleslav Stydlivý, haličský kníže Rostislav, lenčický kníže Lešek, ruský král Daniel Romanovič.⁷⁴ Shromáždil i jednotky z okolních uherských zemí, které byly více či méně uherskému králi zavázány. V oddílech uherského krále tak bojovali Kumáni, Sikulové, Valaši, Srbové, Chorvati, Bulhaři, Řekové a zřejmě i Tataři.⁷⁵

Pod praporcí českého krále Přemysla Otakara II. se shromáždili zejména páni z Čech a Moravy, kteří tvořili hlavní údernou sílu. Z těch známých a významnějších česko-moravských pánů to byli Vok z Rožmberka, Boreš z Rýzmburka, Smil z Lichtenburka,

⁷³ *Dalimilova kronika: Novým jazykem přepsal J. Flajšhans.* Praha: Jan Laichter, 1920., s. 163-164

⁷⁴ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě.* II. Praha I, Masarykovo nábřeží 14: Bohuslav Kočí, 1921, s. 260

⁷⁵ KOFRÁNKOVÁ, Václava. 26. 8. 1278 - *Moravské pole: poslední boj Zlatého krále.* Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 22. ISBN 80-86515-71-0.

Bavor I. ze Strakonic, Oldřich Zajíc z Valdeka.⁷⁶ Kromě českých a moravských pánů se na stranu českého krále postavil i braniborský markrabě Ota Braniborský a míšeňský markrabě, falckrabě saský Jindřich. S oporou mohl Přemysl počítat i ve Slezsku u svých strýců – Jindřicha Vratislavského a Vladislava Opolského.⁷⁷ Samozřejmostí byla podpora štyrských pánů a Sponheimů – Filipa a Oldřicha. Rakouští páni v čele s Otou z Hardeggu a Otou z Maissau⁷⁸ rovněž vyslali pomocné sbory pro boj proti velkému, úctyhodnému vojsku uherského krále. Důležité bylo, že oba bavorští vévodové – Jindřich a Ludvík – zachovali neutralitu a Přemysl se tak mohl plně soustředit jen na jihovýchodní frontu.

Středověké vojsko tvořilo několik složek, které se od sebe vzájemně nelišily výzbrojí a taktickým určením, ale vztahem k panovníkovi. Jádrem každého vojska byla zemská hotovost. Tu tvořily oddíly jednotlivých šlechticů, církevních hodnostářů a měst. Nicméně využívání zemské hotovosti nebylo bez problémů. Panovník mohl zemskou hotovost svolat pouze na obranu země a nemohl ji využívat neomezeně. Při déle trvajících konfliktech byl panovník povinen členům hotovosti přispívat na vojenskou službu.⁷⁹

Druhou složkou byly oddíly velkých leníků českého krále. Jejich vztahy k panovníkovi nevymezovalo zemské právo, ale stupeň lenní závislosti. Avšak ani tyto oddíly nebylo možné využívat libovolně. Proto třetí a od počátku 13. století nejpočetnější skupinu vojska tvoří oddíly žoldnéřské.

Základem Přemyslova vojska byly oddíly těžkooděných jezdců. Těžkooděnci byli do počátku 14. století oděni v ochranném brnění. To sestávalo z kroužkové košile, kroužkové kapuce a kroužkových nohavic. Přes ochranné brnění navlékal těžkooděnc varkoč,⁸⁰ která sahala po kolena, byla bez rukávů a měla velký rozparek zepředu i zezadu od pasu dolů – pro pohodlnější jízdu na koni. Další typickou součástí těžkooděnce byla přilbice. Velmi často se užívaly tzv. kalota a kónická přilba.⁸¹ Součástí výzbroje těžkooděnců v době Přemyslově byla přilba hrncová, pod kterou nosili jezdci ještě menší – šlap. Hrncová přilba byla vhodná na první jízdní střetnutí, ale pro boj na zemi byla

⁷⁶ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 111. ISBN 978-80-7422-118-7.

⁷⁷ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. II. Praha I, Masarykovo nábřeží 14: Bohuslav Kočí, 1921, s. 261

⁷⁸ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 111. ISBN 978-80-7422-118-7.

⁷⁹ KLUČINA, Petr, Richard MARSINA, Andrej ROMAŇÁK. *Vojenské dějiny Československa I. díl: do roku 1526*. Praha: Naše vojsko, 1985, s. 119.

⁸⁰ Bojovou suknicí, většinou zhotovenou z vlny, chudší ze lnu.

⁸¹ KLUČINA, Petr, Richard MARSINA, Andrej ROMAŇÁK. *Vojenské dějiny Československa I. díl: do roku 1526*. Praha: Naše vojsko, 1985, s. 122.

nevhodná kvůli svým úzkým očním průzorům. Během bitvy ji tak mohl jezdec sejmout, zvýšit tak svůj přehled na bojišti a zároveň byl ihned chráněn přilbou druhou.

Válečné tažení nezačalo pro Přemyslovy jednotky příliš dobře. Předvoj uherského vojska, pod velením uherského krále Štěpána, vlákal část rakouských pánů do léčky a pobil je. Na Přemysla tak čekalo nemilé překvapení a dokonce v jeho vojsku zavládla poraženecká nálada a ozývaly se hlasy po rozpuštění výpravy.⁸² Kvůli nepřízni počasí se stále více a více odsouvalo rozhodující střetnutí. Rozhodující válečné operace tak byly ponechány na letní měsíce. Oba panovníci směřovali k jednomu jedinému střetu, který se blížil...

Celý týden proti sobě stála vojska českého a uherského krále u rakouského městečka Groißenbrunn. Jediné, co rozdělovalo obrovská vojska, byl tok řeky Moravy. Až 11. července nabídl Přemysl Otakar uherskému králi, aby jeho oddíly překročily řeku Moravu a že mu české jednotky vyklidí potřebný prostor, nebo ať totéž přislíbí Béla jemu a Moravu překročí Přemysl.⁸³ Sebevědomý Béla volil první z možností – bylo dohodnuto krátké příměří, během něhož se mělo uherské vojsko přebrodit přes řeku (12. a 13. července) a následujícího dne mělo dojít ke střetu.⁸⁴ České oddíly byly vyslány k doplnění zásob do okolí a obecně upadla ostražitost Přemyslových oddílů. Možná právě toho využil uherský Štěpán, který se jako první přebrodlil s lehkou uherskou jízdou a Kumány, a zahájil útok. Bitva u Kressenbrunnu tím začala.

Neočekávaný útok českou stranu v čele s králem Přemyslem zcela jistě zaskočil. Naštěstí české oddíly, které zůstaly na bojišti, sebraly odvalu a postavily se útočícím Uhrům a Kumánům čelem. Situaci zachránila pohotová reakce pražského purkrabího Jaroše z Poděhus, který rychle sešikoval úderné jádro Přemyslovy armády – pověstné železné pány – a s písní *Hospodine, pomiluj ny* na rtech vyrazily české jednotky na zteč.⁸⁵ Proti drtivému úderu českých železných pánů neměla lehká uhersko-kumánská jízda sebemenší naději a ve zmatku se začala obracet zpět. Mezitím se sešikoval i zbytek Přemyslovi armády a zaútočil na řekou Moravou se brodící Uhry.⁸⁶ Uherskou armádou

⁸² KOFRÁNKOVÁ, Václava. 26. 8. 1278 - *Moravské pole: poslední boj Zlatého krále*. Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 20. ISBN 80-86515-71-0.

⁸³ ŽEMLIČKA, Josef. *Století posledních Přemyslovců: (český stát a společnost ve 13. století)*. Praha: Panorama, 1986. Stopy, fakta, svědectví (Panorama), s. 114

⁸⁴ KOFRÁNKOVÁ, Václava. 26. 8. 1278 - *Moravské pole: poslední boj Zlatého krále*. Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 20. ISBN 80-86515-71-0.

⁸⁵ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 113. ISBN 978-80-7422-118-7.

⁸⁶ ŽEMLIČKA, Josef. *Století posledních Přemyslovců: (český stát a společnost ve 13. století)*. Praha: Panorama, 1986. Stopy, fakta, svědectví (Panorama), s. 115

zavládl zmatek. Ustupující jednotky strhávaly k ústupu i zbytek jednotek uherských. Pod drtivým útokem české armády se zhroutila celá uherská armáda, král Béla ani řeku nepřekročil a už se vydal na úprk. Přesnější údaje přináší opět F. Palacký: „*Pobitých nepřátel 18.000 pokrývalo bojiště, a útěk ostatních byl tak náhlý a zmatečný, že jich prý ještě 14.000 utonulo ve vlnách řeky Moravy.*“⁸⁷ Přemyslovo vojsko záhy vtrhlo do Uher za prchajícím nepřítelem. Obsadil několik příhraničních hradů, mezi nimi Prešpurk,⁸⁸ ale do krajností zacházet Přemysl nechtěl. Ihned jak se z Bělovy strany ozvala nabídka smíru, Přemysl ji ochotně přijal.⁸⁹

České vojsko se údajně zmocnilo i velké kořisti. Zejména pan Vok z Rožmberka se měl zmocnit významné relikvie – prstu sv. Jana Křtitele⁹⁰, který po návratu daroval klášteru v Oseku.⁹¹ Oslabený uherský král se při sjednávání míru zřekl Štýrska a byl domluven sňatek mezi Bělovým druhorozeným synem Belou a Kunhutou, dcerou Oty Braniborského.

Obě vojska u Kressenbrunnu podle středověkých kronikářů čítala několik desítek tisíc bojovníků, ale čísla to jsou nadsazená. V. Kofránková udává přesnější čísla: „... *byl český stát v případě nutnosti schopen ze svého území postavit v rámci zemské hotovosti 4 – 6 tisíc těžkooděnců a 20 – 25 tisíc dalších válečníků.*“⁹² I kdybychom se smířili s dolní číselnou hranicí, Přemysl Otakar II. mohl shromáždit skutečně nevídanou armádu. UVědomíme-li si pak možnosti obou znesvářených panovníků, mohlo stát na obou stranách několik tisíc těžkooděnců a tisíce dalších bojujících.

5.2 ÚSPĚCHY A KOMPLIKACE ČESKÉHO KRÁLE

5.2.1 OTÁZKA NÁSTUPNICTVÍ

V době válečného konfliktu s Uhry se Přemysl překotně blížil k třicátému roku věku. Jeho ženě Markétě Babenberské bylo lehce přes padesát let. Od ní se Přemysl dědice

⁸⁷ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. II. Praha I, Masarykovo nábřeží 14: Bohuslav Kočí, 1921, s. 263

⁸⁸ Bratislavu

⁸⁹ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 115. ISBN 978-80-7422-118-7.

⁹⁰ Tamtéž, s. 114

⁹¹ V současné době není jasné, kde se relikvie nachází. Z oseckého kláštera se ztratila údajně v 50. letech 20. století.

⁹² KOFRÁNKOVÁ, Václava. 26. 8. 1278 - *Moravské pole: poslední boj Zlatého krále*. Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 20. ISBN 80-86515-71-0.

dočkat nemohl. Asi v roce 1256⁹³ se Přemyslovi narodil nemanželský syn, Mikuláš, kterého Přemyslovi porodila Anežka z Kueringu, jedna z dvorních dam královny Markéty. Když pak v roce 1260 Přemysl zpravoval papeže Alexandera IV. o svém vítězství u Kressenbrunnu, požádal římského biskupa o legitimizaci svých nemanželských dětí. Papež Alexander IV. českému králi z části vyhověl. Nemanželskému synovi Mikulášovi „přiznal výkon všech světských hodností, poct a knížectví“,⁹⁴ ale nepřiznal Přemyslovým levobočkům nárok na český trůn.

Přemysl tak musel zahájit celou řadu diplomatických kroků, které měly vyřešit otázku nástupnictví a také měly z Přemysla konečně udělat korunovaného a pomazaného krále, kterým dosud nebyl. V roce 1261 pak vše nabralo na rychlém spádu. Český panovník projevil zájem o sblížení s uherskými Arpádovci, a to prostřednictvím sňatku. V úvahu českého krále připadala Bělova vnučka Kunhuta. S ní uzavřený dynastický sňatek by měl velkou politickou váhu. Nejprve však muselo dojít k rozluce manželství s Přemyslovou stávající chotí, Markétou. K té došlo začátkem října téhož roku.⁹⁵ Novému papeži Urbanovi IV. byla tato událost pouze dána na vědomí. Koncem října 1261 Přemysl uzavřel nový sňatek s Kunhutou, vnučkou uherského Bély IV.

Dalším z problémů, které hned na počátku 60. let musel Přemysl vyřešit, byla korunovace. Po smrti svého otce, Václava I., se Přemysl nemohl dát korunovat dle zvyku mohučským arcibiskupem. V roce 1253 se totiž arcibiskup ocitl v klatbě papežského legáta. Přemysl se nemínil nechat korunovat od klatbou stíženého arcibiskupa.⁹⁶ V roce 1261 už se českému králi blýskalo na lepší časy.

Legitimizování k české korunovaci byli papežem biskup olomoucký (Bruno ze Schauenburka) i biskup pražský (Jan III. z Dražic). Přemysl nakonec upustil od aktivní účasti domácích biskupů a požádal o korunovaci mohučského arcibiskupa Wernera z Eppsteinu.⁹⁷ 25. prosince roku 1261 v katedrálním chrámu sv. Víta Přemysl Otakar II. přijímá z rukou mohučského arcibiskupa korunu a je formálně korunován českým králem. Tohoto význačného aktu se účastnilo celkem šest dalších biskupů (pražský, olomoucký,

⁹³ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. II. Praha I, Masarykovo nábřeží 14: Bohuslav Kočí, 1921, s. 263

⁹⁴ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 116. ISBN 978-80-7422-118-7.

⁹⁵ KOFRÁNKOVÁ, Václava. 26. 8. 1278 - *Moravské pole: poslední boj Zlatého krále*. Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 23. ISBN 80-86515-71-0.

⁹⁶ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. II. Praha I, Masarykovo nábřeží 14: Bohuslav Kočí, 1921, s. 258

⁹⁷ KOFRÁNKOVÁ, Václava. 26. 8. 1278 - *Moravské pole: poslední boj Zlatého krále*. Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 24. ISBN 80-86515-71-0.

pasovský, dva pruští a mohučský),⁹⁸ dále se korunovace účastnili mnozí Přemyslovi příbuzní (Otu Braniborského nevyjímaje). Zapuzení Markéty, nový, nečekáný sňatek s Kunhutou a následná věhlasná korunovace se odehrály tak rychle za sebou, že zcela jistě neunikly všeobecnému zájmu.⁹⁹ Ostatně Přemysl Otakar II. se těšil věhlasu a známosti po celé Evropě ještě předtím. Těmito kroky se stal český král nejsilnějším panovníkem ve střední Evropě a díky dříve podnikaným kručiatám i papežovou jistotou na sever od Alp na ochranu křesťanství.

5.2.2 VZTAH K ŘÍMSKÉMU KRÁLI

V poslední volbě římskoněmeckého krále zůstával Přemysl Otakar II. poměrně dlouhý čas stranou. Během jara roku 1257 byli římskoněmeckým králem prohlášeni dva kandidáti. Richard Cornwallský¹⁰⁰ byl králem vyhlášen kolínským arcibiskupem v lednu 1257.¹⁰¹

Alfons X. Kastilský přijal královský titul v dubnu 1257.¹⁰² Volba římskoněmeckého krále se konala ve Frankfurtu nad Mohanem, ale její zmatečnost zapříčinila, že se rozpadla do dvou samostatných aktů. Říšský královský titul tak přijali oba adepti.

Silnému českému králi vyhovovali prakticky oba zvolení králové – pravděpodobně oba byli v očích Přemyslových slabí, oba byli zcela závislí na vůli a finančních možnostech říšských knížat. Až v roce 1262 se Přemysl vyslovil pro podporu Richarda z Cornwallu.¹⁰³ Na oplátku mu Richard udělil v léno království Čech, markrabství moravské, vévodství rakouské a vévodství štyrské. Slabost říšského krále se projevovala v mnoha směrech. Ne náhodou se papež Kliment IV. v roce 1266 obrací na pražského biskupa, aby to byl právě český král, který se má stát zárukou ochrany a bezpečí pro Salzburk.¹⁰⁴

⁹⁸ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 120. ISBN 978-80-7422-118-7.

⁹⁹ Tamtéž, s. 120

¹⁰⁰ Viz výše, str. 7.

¹⁰¹ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. II. Praha I, Masarykovo nábřeží 14: Bohuslav Kočí, 1921, s. 259

¹⁰² ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 102. ISBN 978-80-7422-118-7.

¹⁰³ KOFRÁNKOVÁ, Václava. *26. 8. 1278 - Moravské pole: poslední boj Zlatého krále*. Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 24. ISBN 80-86515-71-0.

¹⁰⁴ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 128. ISBN 978-80-7422-118-7.

V roce 1266 se Přemysl zmocňuje oblasti Chebska.¹⁰⁵ J. Žemlička se domnívá, že „nejprve proběhlo obsazení Chebska a teprve pak dopis, který k akci zmocňoval... S tím by byl Richard jistě smířen.“¹⁰⁶ Chebsko bylo pro Přemyslovy další záměry důležité, stalo se opěrným bodem v chystané válce...

5.3 A OPĚT TI BAVOŘI...

Po rozsáhlých předválečných přípravách (mezi něž lze považovat i obsazení Chebska) vniká české vojsko na území ovládané bavorskými Wittelsbachi ještě v roce 1266. České armádě rozšířeně o hojně Slezské a Rakouské oddíly se s přispěním štyrského hejtmana Bruna ze Schauenburka¹⁰⁷ podařilo proniknout hluboko do bavorského území. Českému králi se podařilo ovládnout Řezno, což lze považovat za předem smluvený akt, neboť s řezenskými představiteli český král krátce před svým vpádem uzavřel spojení v Domažlicích.¹⁰⁸ Ani tentokrát však vojenský vpád do Bavorska nepřinesl očekávané ovoce. České vojsko se po několika týdnech stáhlo a odplatou za krátkou nečinnost českých oddílů bylo přepadení Pasova, který byl (rovněž jako Salzbuk) pod ochranou českého panovníka.

Odpovědí českého krále byl toho roku již druhý vpád do Bavorska, který trval od konce léta do zimy 1266.¹⁰⁹ V následujícím roce Přemysl uzavírá s bavorskými vévody opět smír. Ohromný politický přehled Přemysl prokázal právě na přelomu let 1266 – 1267, kdy se nenechal zatáhnout do bojů mezi Karlem z Anjou a mladým Konradinem (synem Konráda IV.), kterého pojilo silné spojení s Fridrichem Bádenským (synem Gertrudy Babenberské). Byť bylo v Přemyslově zájmu, aby ani jeden z mladíků neslavil úspěch (Konradin si nárokoval Štaufské dědictví na Sicílii i v Říši, Fridrich byl synem dědičky babenberských území), do bojů se nijak nezapojil a soustředil se na svoji druhou křížovou výpravu do Pruska.

¹⁰⁵ KOFRÁNKOVÁ, Václava. 26. 8. 1278 - Moravské pole: poslední boj Zlatého krále. Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 25. ISBN 80-86515-71-0.

¹⁰⁶ ŽEMLIČKA, Josef. Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 128. ISBN 978-80-7422-118-7.

¹⁰⁷ Bruno byl zároveň olomouckým biskupem i štyrským hejtmanem.

¹⁰⁸ ŽEMLIČKA, Josef. Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 129. ISBN 978-80-7422-118-7.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 129

5.4 KORUTANY, KRAŇSKO

V roce 1268 se do Prahy dostavil korutanský vévoda Oldřich. Bezdětný, téměř padesátiletý bratranec českého krále musel vyřešit otázku dědictví Sponheimů. Oldřich snad ani neuvažoval o svém bratrovi Filipovi, který nebyl příliš vybraného chování. Za jedinou možnost tak Oldřich považoval českého bratrance – Přemysla Otakara II.

Vévoda Oldřich byl ústřední postavou sešlosti roku 1268 v Poděbradech.¹¹⁰ Sice s poukazem na fakt, že nezplodí-li v budoucnu potomka, ustavil univerzálním dědicem korutanského vévodství s přilehlým Kraňskem, kde Sponheimové upevnili své postavení díky prvnímu sňatku Oldřicha s kraňskou dědičkou Anežkou.¹¹¹ Oldřich připravil smlouvu tak, že de facto vydědil svého bratra Filipa. Ten se nakonec po příslibu zvolení Aquilejským patriarchou svých dědičských práv nedomáhal.¹¹² Díky Filipovu zvolení¹¹³ se stal obhájcem a dohlížitelem nad aquilejskou církví český panovník.

Již v říjnu roku 1269 umírá korutanský vévoda Oldřich III. a dřívější smlouva tak nabírá právní moci. Dědicem Korutan a Kraňska se stává Přemysl Otakar II. Z pozice babenberského dědice Přemysl rozšiřuje svoji moc i na město Pordenone. Přemyslova moc nyní dosahovala největšího vlivu – od Baltu až k Jadranu. Přemysl byl pánem Čech, Moravy, Rakous, Štýrska, Korutan, Kraňska, Chebska, Pordenone, silný vliv si udržoval v Aquilei, Salzburku, Pasovu, Slezsku i v Prusku. Jenomže současná situace neměla mít dlouhého trvání...

5.5 DALŠÍ POTÍŽE S UHRY

Ještě koncem roku 1269 se Filip Sponheimský prohlásil v Lublani korutanským vévodou. Nechtěl ztratit své pozice tak snadno jako v Salzburku.¹¹⁴ Tento krok pozici českého krále nijak zásadně neoslabil, nicméně nezůstal bez povšimnutí za hranicemi Přemyslovy říše. V Uhersku se začíná do popředí dostávat syn starého krále Bely IV. Štěpán. Ten v září 1269 uzavřel spojenectví s Karlem z Anjou a toto spojenectví bylo stvrzeno dvojím sňatkem. Přemyslovi unikly nitky, které přesouvaly mocenské zájmy

¹¹⁰ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 139. ISBN 978-80-7422-118-7.

¹¹¹ Tamtéž, s. 140

¹¹² PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. II. Praha I, Masarykovo nábřeží 14: Bohuslav Kočí, 1921, s. 267

¹¹³ Kvůli papežské sedisvakanci nebyl potvrzen.

¹¹⁴ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 142. ISBN 978-80-7422-118-7.

Francie daleko za území Sicílie a Neapolska. Nicméně stále vyhrcořenější se jevily vztahy s uherským Štěpánem.

Krátce před svou smrtí starý král Bela IV. požádal českého panovníka o ochranu svých nejbližších rodinných příslušníků (vyjma syna Štěpána) a těch šlechticů, kteří Bélu podporovali i v nejtěžších chvílích.¹¹⁵ Český král skutečně přijal pod ochranu matku své ženy Kunhuty i skupinu uherských pánů v čele s Janem Kyseckým. Anna Uherská s sebou Přemyslovi přivezla i uherské korunovační klenoty. A to byla vhodná záminka pro nového uherského krále¹¹⁶ k odčinění Kressenbrunnu a k vyhlášení nepřátelství.¹¹⁷ K vážnějšímu vojenskému střetnutí ale nakonec nedošlo. Přemysl se potřeboval soustředit na dořešení sporů s Filipem Sponheimem o Korutany, Štěpán pak musel nejprve upevnit svoji pozici v Uhrách. Panovníci se dohodli na krátkém příměří, které mělo trvat do října roku 1270. K tomuto spojenectví byl ze strany Štěpána přizván i Filip Sponheimský¹¹⁸, což na krátký čas svázalo ruce českému králi.

Oba panovníci se sešli v polovině října roku 1270.¹¹⁹ Došlo k prodloužení příměří a Štěpán již netrval na zařazení Filipa Sponheima do nových úmluv. Toho český král chvatem využil a ještě v listopadu roku 1270 se vypravil na tažení do Korutan a Kraňska.¹²⁰ Poměry v obou zemích Přemysl uspořádal velmi rychle – jak v Korutanech, tak v Kraňsku Přemysl jmenoval své hejtmany, Filipovi nabídl důchody, se kterými se chtěl nechtě musel Sponheim smířit. Přemysl na zpáteční cestě do korunních zemí získal od nového Salzburského arcibiskupa čtená léna v Rakousích, Korutanech i Štýrsku.¹²¹ Během Přemyslova návratu do Čech však uherský Štěpán nehleděl na uzavřené příměří a ničivě vpadl do Rakous a Štýrska, odkud „*vlekli s sebou přes 16 tisícův lidu, nejvíce bezbranných venkovanův, do Uher v zajetí.*“¹²² To byla poslední kapka a blíží se třetí otevřený konflikt s Uherskem.

¹¹⁵ ŽEMLIČKA, Josef. *Století posledních Přemyslovců: (český stát a společnost ve 13. století)*. Praha: Panorama, 1986. Stopy, fakta, svědectví (Panorama), s. 121

¹¹⁶ Píše se rok 1270.

¹¹⁷ ŽEMLIČKA, Josef. *Století posledních Přemyslovců: (český stát a společnost ve 13. století)*. Praha: Panorama, 1986. Stopy, fakta, svědectví (Panorama), s. 121

¹¹⁸ Tamtéž, s. 121

¹¹⁹ KOFRÁNKOVÁ, Václava. *26. 8. 1278 - Moravské pole: poslední boj Zlatého krále*. Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 27. ISBN 80-86515-71-0.

¹²⁰ ŽEMLIČKA, Josef. *Století posledních Přemyslovců: (český stát a společnost ve 13. století)*. Praha: Panorama, 1986. Stopy, fakta, svědectví (Panorama), s. 121

¹²¹ Tamtéž, s. 122

¹²² PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. II. Praha I, Masarykovo nábřeží 14: Bohuslav Kočí, 1921, s. 270

5.6 TŘETÍ ČESKO-UHERSKÁ VÁLKA

Poznovu se začalo opět zbrojit na obou stranách. Přemysl sice vyslal poselstvo k uherskému králi, prostřednictvím něhož žádal o náhradu škod plnění a zaplacení pokuty za porušení příměří,¹²³ ale současně se oddával silnému zbrojení. Přemyslovi po boku stanul vévoda Albrecht Brunšvický, braniborský markrabě i slezští Piastovci.¹²⁴ Vojsko složené ze všech koutů Přemyslovy říše, doplněné o četné sbory rytířů z celého Německa¹²⁵ se pozvolna shromažďovalo a připravovalo se na vpád do Uher.

Spojence shromažďoval i nový uherský král Štěpán. Ten se spoléhal především na stará spojenectví s východem. Očekávanou tak byla podpora Dalmácie, Chorvatska, Bosny, Srbska, Galicie, Kumánie a Bulharie, kterýchžto zemí se Štěpán zval králem.¹²⁶ Ještě v roce 1270 se Štěpán vypravil do Krakova, kde vyjednal spojenectví s tamním Boleslavem V. Stydlivým.¹²⁷

V dubnu roku 1271 Přemysl vstoupil na uherské území a zakrátko dobyl Bratislavu i další pevnosti, bez boje se Přemyslovi vzdala Nitra i Trnava.¹²⁸ Štěpán se soustředil na rozhodující střetnutí a shromažďoval své jednotky na pravém břehu Dunaje poblíž Bratislavy.¹²⁹ Přemysl se tak obrátil zpět, u Bratislavy překročil Dunaj a rychle porazil útočící Uhry a Kumány, kteří se obrátili na útěk. První nabídku k mírovému jednání Přemysl odmítl.

K otevřené bitvě přeci jen nakonec došlo v květnu 1271. „*Takto došlo konečně k bitvě všeobecné... Král český sám velel vojsku svému a poraziv nepřátely ouplně, hnal je tři míle od bojiště...*“¹³⁰, uvádí Palacký ve svých Dějinách národu českého v Čechách a na Moravě. Není pochyb, že konečnou bitvu českému králi zajistili vítězství jízdní těžkooděnci. Konflikt byl ukončen mírem, který byl uzavřen 3. července 1271 u Bratislavy a který byl následně potvrzen 14. července v Praze.¹³¹ Uherští páni a církevní preláti vydali

¹²³ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. II. Praha I, Masarykovo nábřeží 14: Bohuslav Kočí, 1921, s. 270

¹²⁴ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 148. ISBN 978-80-7422-118-7.

¹²⁵ Pomocné sbory k Přemyslovi vojsku dorazily např. i ze Švábska, Míšně, či Durinska.

¹²⁶ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 149. ISBN 978-80-7422-118-7.

¹²⁷ Tamtéž, s. 149

¹²⁸ ŽEMLIČKA, Josef. *Století posledních Přemyslovců: (český stát a společnost ve 13. století)*. Praha: Panorama, 1986. Stopy, fakta, svědectví (Panorama), s. 122

¹²⁹ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. II. Praha I, Masarykovo nábřeží 14: Bohuslav Kočí, 1921, s. 270

¹³⁰ Tamtéž, s. 271

¹³¹ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 150. ISBN 978-80-7422-118-7.

prohlášení, ve kterém přímo pohrozili uherskému králi vypovězením poslušnosti a příklonem k českému králi, pakliže by mírový slib Štěpán porušil.¹³²

V mírové dohodě se panovníci dohodli na návratu vzájemných hranic do podoby z doby smrti krále Bély IV., Štěpán se měl definitivně vzdát veškerých nároků na Štýrsko, Korutany i Kraňsko a stejně tak se měl vzdát nároků na uherské korunovační klenoty, které přivezla českému králi jeho tchyně. Dále se panovníci dohodli na nepřijímání panských uprchlíků ze zemí toho druhého. V neposlední řadě jsou do mírové smlouvy zahrnutí mnozí evropští vládci, kteří ač nebyli přímými účastníky konfliktu nebo mírových jednání, zvyšovali prestiž jak Přemyslovi, tak Štěpánovi.¹³³ V září roku 1271 bylo Přemyslovo vítězství nad Štěpánem okořeněno slavnou událostí – Přemyslova žena Kunhuta mu porodila dědice, budoucího krále Václava II.

Dalším a posledním důsledkem třetího konfliktu s Uherskem bylo konečné vypořádání se s Filipem Sponheimským. Ten přišel i o podporu Aquilejské kapituly. V roce 1272 obsadil město Cividale Oldřich z Drnholce¹³⁴ a tamní kapitula jmenovala českého panovníka generálním kapitánem patriarchátu aquilejského.¹³⁵ Českému králi se nakonec Filipa Sponheimského zželelo, udělil mu některé statky v Rakousích a nechal ho užívat titulu stálého hejtmana Korutan.

V srpnu roku 1272 náhle skončil uherský král Štěpán a Uhersko se začíná zmítat ve víru pútek magnátských skupin. Do Uherska z Čech prchá Jindřich Kysecký, který dříve do Čech utekl před Štěpánem. Popudem mu bylo nejspíše přijetí bratislavského župana Jiljí Přemyslovi ochrany.¹³⁶ Jindřich Kysecký poznovu nabyl svého postavení v Uhrách a své rozčarování nad sblížením Přemysla a bratislavského župana dotáhl tak daleko, že chladnokrevně zavraždil Přemyslova švagra, vnuka Bély IV., mladého Bělu Mačevského.¹³⁷ To českého krále samozřejmě rozlítilo a schylovalo se k dalšímu konfliktu mezi Českým královstvím a Uherskem.

Konflikt začali tentokráte aktivněji Uhři, jejichž kumánská jízda vpadla na jižní Moravu, do Rakous a do Štýrska a tyto země vyplenila. Rychlou odpovědí bylo dobytí

¹³² KOFRÁNKOVÁ, Václava. 26. 8. 1278 - *Moravské pole: poslední boj Zlatého krále*. Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 27. ISBN 80-86515-71-0.

¹³³ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. II. Praha I, Masarykovo nábřeží 14: Bohuslav Kočí, 1921, s. 271

¹³⁴ Přemyslův zástupce pro Korutany, Kraňsko a marku.

¹³⁵ ŽEMLIČKA, Josef. *Století posledních Přemyslovců: (český stát a společnost ve 13. století)*. Praha: Panorama, 1986. Stopy, fakta, svědectví (Panorama), s. 123

¹³⁶ Tamtéž, s. 123

¹³⁷ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. II. Praha I, Masarykovo nábřeží 14: Bohuslav Kočí, 1921, s. 272

pevnosti Ráb¹³⁸ Rakušany a obsazení Nitry Moravany. V jednom z prvních střetnutí však zemřel Přemyslův věrný korutanský hejtman Oldřich z Drnholce.¹³⁹ Následné tažení ale bylo de facto úspěšné. Uherské vojsko již snad ze zvyku před českým vojskem ustupovalo a vyhýbalo se rozhodujícímu střetnutí. Český král dobýval jednu pevnost za druhou (do jeho rukou padla Trnava, Jur). Až v říjnu 1273 ho po dobytí Šoproně zastihla zpráva o novém vývoji v Říši.¹⁴⁰

---

¹³⁸ Dnešní Győr.

¹³⁹ ŽEMLIČKA, Josef. *Století posledních Přemyslovců: (český stát a společnost ve 13. století)*. Praha: Panorama, 1986. Stopy, fakta, svědectví (Panorama), s. 123

¹⁴⁰ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. II. Praha I, Masarykovo nábřeží 14: Bohuslav Kočí, 1921, s. 273

6 ČESKÝ KRÁL VE VÍRU ŘÍŠSKÉ POLITIKY

6.1 VOLBA ŘÍMSKÉHO KRÁLE

Pátý český král, vzhledem ke svým mocenským ambicím, musel mít mnohem širší politický přehled než jeho předchůdci. Nestačilo se věnovat jen příhraničí jeho stále se rozrůstající země, protože bez povšimnutí nemohl Přemysl nechat situaci v Říši. Český monarcha bedlivě sledoval dění a vývoj v Německu a bylo v zájmu českého krále, aby se pečlivě věnoval situaci kolem římského trůnu.

Český stát v době největšího územního rozmachu za vlády Přemysla Otakara II. tvořil autonomní území uvnitř Říše. V 60. letech 13. století představovalo území Přemyslova soustátí nejmocnější státní útvar ve střední, ba i jižní až jihovýchodní Evropě a na rozdíl od Říše tomuto soustátí vládl jeden mocný panovník.

Říše byla od roku 1257 pod správou dvou králů, Richarda z Cornwallu a Alfonse X. Kastilského. Jeden sídlící na Britských ostrovech, druhý za Pyrenejemi. Přemysl Otakar II. se tak stal hegemonelem v rámci celé Říše, se kterým v jeho hospodářské, politické i vojenské síle musela počítat celá okolní Evropa.

V roce 1271 je novým papežem zvolen Řehoř X. Nový římský biskup byl vehementním zastáncem křížové výpravy do Jeruzaléma. V Říši navíc sílily hlasy po vyřešení dlouho trvajícího úpadku královské moci. Říšská knížata volala po silném a mocném císaři.¹⁴¹ Situaci nezlepšovalo ani stále trvající dvojvládní nad Říší. Tomu byla učiněna přítrž v roce 1272, kdy umírá Richard Cornwallský. Váha hlasu nového papeže Řehoře X. náhle stoupla, když se začíná volat i po volbě nového říšského krále. Tlak na volbu nového říšského panovníka sílil jednak ze strany papeže, který si přál zvolení silného rytířského vládce, který by stanul v čele kruciáty, jednak ze strany říšských hrabat a knížat, která volala po ukončení ochromení centrální moci.¹⁴²

Situaci před novou volbou neulehčovala ani rozmanitost možných kandidátů. Po smrti Richarda Cornwallského se cítil Alfons X. Kastilský povinen ujmout se naplno říšského trůnu. Oproti tomu se do volby krátce dostal i francouzský král Filip III., kterého ve volbě podporoval Karel z Anjou. Nicméně papež španělského Alfonse ignoroval, stejně

¹⁴¹ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. II. Praha I, Masarykovo nábřeží 14: Bohuslav Kočí, 1921, s. 273

¹⁴² ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 394. ISBN 978-80-7422-118-7.

jako Fridricha Míšeňského, o jehož podpoře uvažoval český král.¹⁴³ Mezi kandidáty se trochu očekávaně objevil i český Přemysl Otakar II., jehož šance se zdály být vysoké. Přemysl se soustředil na komunikaci s papežskou kurií, na jejíž podporu se spoléhal, byť hlavní slovo při nadcházející volbě měli mít volitelé (kurfiřté).

Veřejnost si v nadcházející volbě nepřála zdvojenou volbu, požadována byla absolutní shoda. Do této chvíle si udržoval český král významnou pozici, mohl sám sebe lehko prosadit nátlakem na braniborské a saské spojence, třetím hlasem ze sedmi disponoval on sám. Stačilo tedy umluvit jednoho z duchovních volitelů, aby se příštím římskoněmeckým králem stal on, Přemysl Otakar II.¹⁴⁴ Novou volbu si přivlastnil jako zprostředkovatel Werner z Eppensteinu, mohučský arcibiskup.¹⁴⁵

Psal se rok 1273 a český král se více věnoval svému uherskému tažení než situaci v Říši. Právě v době, kdy Přemysl dobývá pevnost Šoproň, se v Říši rozhodlo. Po nátlaku papeže Řehoře X. je z volby vyloučen falckrabě Ludvík, a tak je volba zúžena na dvě říšská hrabata:¹⁴⁶ Sigfrieda z Anhaltu¹⁴⁷ a Rudolfa z Habsburku.¹⁴⁸ Záhy se po složitých jednáních říšští kurfiřté dohodli na nominaci (volbě) – Rudolfa z Habsburku. Z území německých knížat tak byl do víru volby vržen jediný kandidát. Zbývalo shromáždit volitele a nového římskoněmeckého krále vyhlásit. Český zástupce biskup Berthold Bamberský marně hájil legitimitu Alfonse Kastilského, navíc český volitelský hlas byl odsunut¹⁴⁹ a nahrazen bavorským.¹⁵⁰ 1. října roku 1273 byl římským králem prohlášen Rudolf z Habsburku, budoucí úhlavní nepřítel českého panovníka.

¹⁴³ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 395. ISBN 978-80-7422-118-7.

¹⁴⁴ KOFRÁNKOVÁ, Václava. *26. 8. 1278 - Moravské pole: poslední boj Zlatého krále*. Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 37. ISBN 80-86515-71-0.

¹⁴⁵ ŽEMLIČKA, Josef. *Století posledních Přemyslovců: (český stát a společnost ve 13. století)*. Praha: Panorama, 1986. Stopy, fakta, svědectví (Panorama), s. 132

¹⁴⁶ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 397. ISBN 978-80-7422-118-7.

¹⁴⁷ Sigfried z Anhaltu (1230 – 1298) byl synem hraběte Jindřicha I. Anhaltského, po jehož smrti se Anhaltsko rozdělilo mezi jeho tři syny – Jindřicha, Bernarda a Sigfrieda. Sigfried sídlil v Köthenu, v roce 1259 se oženil s dcerou švédského regenta Kateřinou. V historii je znám zejména díky své neúspěšné kandidatuře na říšského krále z roku 1273.

¹⁴⁸ Rudolf Habsburský (1218 – 1291) pocházel ze starého hraběcího rodu, který sídlil na jihu Německa. Jeho otec Albrecht zahynul při křížové výpravě a Rudolf se tak roku 1239 (ve svých 18 letech) ujímá rodového dědictví. Až do své kandidatury na římskoněmeckého krále byl poměrně nevýznamným lokálním hrabětem. Přesto byl v roce 1273 zvolen římskoněmeckým králem. V bitvě na Moravském poli dokázal porazit českého krále Přemysla Otakara II. Následně obsadil Moravu a zasahoval do vnitřních záležitostí českého státu. Avšak svůj vliv se mu v Čechách nepodařilo udržet. Rudolf Habsburský nakonec umírá ve Špýru roku 1291.

¹⁴⁹ Snad s ohledem na jednotu hlasování.

¹⁵⁰ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 399. ISBN 978-80-7422-118-7.

Z proběhnuvší volbou nemohl být Přemysl Otakar II. nijak spokojen. Hned po návratu z Uher volbu zpochybnil a poukazoval i na fakt odsunutí českého volitelského hlasu, což považoval za zásadní prolomení tradiční zvyklosti. Přemysl se upínal k papežskému stolci, kterému ve svém listu popsal křivdy, které mu způsobili ostatní volitelé.¹⁵¹ Rovněž Přemysl obeslal říšská knížata a vyzýval je k ignorování Habsburka.¹⁵² Avšak nebylo v zájmu volitelů se volby zřici a papež Řehoř X., byť by chtěl, nemohl proběhlou volbu zpochybnit. Řehoř X. také váhal s konečným stvrzením Rudolfovy volby, nemohl totiž tak hladce přejít léta podpory, které se papežské kurii dostávalo od českého krále.¹⁵³ Podle názoru papeže bylo v zájmu Přemysla i Rudolfa jejich smíření, jednotná Říše a příprava společné kruciáty do Svaté země.¹⁵⁴ Nicméně střední Evropa neposkytovala dostatek prostoru pro Přemysla i Rudolfa zároveň...

---

¹⁵¹ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. II. Praha I, Masarykovo nábřeží 14: Bohuslav Kočí, 1921, s. 275

¹⁵² KOFRÁNKOVÁ, Václava. *26. 8. 1278 - Moravské pole: poslední boj Zlatého krále*. Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 46. ISBN 80-86515-71-0.

¹⁵³ ŽEMLIČKA, Josef. *Století posledních Přemyslovců: (český stát a společnost ve 13. století)*. Praha: Panorama, 1986. Stopy, fakta, svědectví (Panorama), s. 136

¹⁵⁴ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 404. ISBN 978-80-7422-118-7.

6.2 SPOR S HABSBUKEM ZAČÍNÁ

Rudolf Habsburský v euforii ze svého zvolení začíná prakticky ihned zasahovat proti českému králi. Na Přemyslovy neúnavné protesty a zpochybňování volby zareaguje Habsburk velmi rázně. Českému králi nechal vzkázat, že veškerá území, jichž nabyt během interregna, tedy po roce 1245, drží protiprávně, neboť v Říši nevládl legitimní král, který by Přemyslovy územní zisky schválil. V sázce se tak náhle octla mimočeská území – Rakousky (nabyté dědictvím), Korutany a Kraňsko (získané dědickou smlouvou), Štýrsko (dobyté mečem) a anektované Chebsko.¹⁵⁵ Zanedlouho sáhl Habsburk k dalšímu kroku – v listopadu 1274 svolal do Norimberka sněm, kde byl ustaven soud, který se měl zabývat říšskými nároky vůči českému králi.¹⁵⁶ Rudolf nařkl Přemysla z neposlušnosti, protože nesložil hold věrnosti a nepřevzal z Habsburkových rukou své državy v léno.¹⁵⁷ I Přemysl zacházel ve svých snahách stále dál. S vědomím, jakým horlivým úsilím chtěl papež podniknout výpravu do Svaté země, Přemysl nabízí papežskému stolci, že takovou výpravu do čtyř let zorganizuje a že ji bude financovat. Papež ale českou nabídku odmítl a definitivně se rozhodl – stvrdil volbu z Frankfurtu nad Mohanem.¹⁵⁸

Rok 1275 se ukázal jako další z těch, ve kterých stíhala českého krále jedna rána za druhou. V květnu se konal v Augspurku sněm, na kterém se názorově opět střetl Rudolf Habsburský se zástupcem českého krále, biskupem Wernhardem ze Seckau.¹⁵⁹ Biskup tak horlivě hájil Přemyslovy zájmy, že jej na místě chtěla ztrestat Rudolfova družina.¹⁶⁰ Rozlícený Habsburk na tomto sněmu zbavil českého krále nejen Rakous, Korutan, Kraňska, Štýrska a Chebska, ale rovněž mu upřel právo na dědičné země – Čechy a Moravu, což se zcela jistě protivilo Zlaté bule sicilské z roku 1212.¹⁶¹ V témže roce (1275), tentokrát v měsíci červnu, zašel Rudolf Habsburský mnohem dál než doposud. Nad českým králem byl vynesena říšská achť¹⁶² a o rok později následoval aberacht.¹⁶³

¹⁵⁵ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 406. ISBN 978-80-7422-118-7.

¹⁵⁶ Tamtéž, s. 408

¹⁵⁷ KOFRÁNKOVÁ, Václava. *26. 8. 1278 - Moravské pole: poslední boj Zlatého krále*. Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 49. ISBN 80-86515-71-0.

¹⁵⁸ Tamtéž, s. 48

¹⁵⁹ ŽEMLIČKA, Josef. *Století posledních Přemyslovců: (český stát a společnost ve 13. století)*. Praha: Panorama, 1986. Stopy, fakta, svědectví (Panorama), s. 139

¹⁶⁰ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. II. Praha I, Masarykovo nábřeží 14: Bohuslav Kočí, 1921, s. 279

¹⁶¹ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 409. ISBN 978-80-7422-118-7.

¹⁶² Světská klatba.

¹⁶³ KOFRÁNKOVÁ, Václava. *26. 8. 1278 - Moravské pole: poslední boj Zlatého krále*. Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 49. ISBN 80-86515-71-0.

Český král se octl mimo říšský mír, byl zbaven vlády a jeho poddaní byli vyzváni k neposlušnosti. V těsné návaznosti byl český panovník mohučským arcibiskupem exkomunikován.¹⁶⁴ V očích nepřátel tak vypadal Přemysl možná oslabeně, ne však na poli vojenském. Byť mu již nestraniilo tolik říšských měst a knížat, zachovány zůstaly vlídné vztahy k německému severu – k Míšni, Durynsku, Braniborsku a nově se pozitivním směrem ubíraly vztahy českého krále a dolnobavorského vévody Jindřicha. Snahu o církevní a politickou diskreditaci měla vystřídat vojenská porážka.

6.2.1 PRVNÍ OZBROJENÝ STŘET PŘEMYSLA OTAKARA II. A RUDOLFA Z HABSBUURKU

Události nadcházejícího vojenského konfliktu nabíraly rychlého spádu. Rudolf kolem sebe začal soustřeďovat sympatizanty, kteří by rádi obsadili některá z údělných území Přemyslovy říše. Zakrátko se v Rudolfově protipřemyslovské koalici objevily Uhry, Menhart Tyrolský, a nakonec Rudolfovým slibům neodolal ani předpokládaný spojenec českého krále – Jindřich Dolnobavorský.¹⁶⁵ Až tehdy, když Rudolf shromáždil takovou koalici (po uvalení aberachtu a exkomunikace na českého krále) se cítil dostatečně silný na rozhodující vojenské střetnutí.

Vojsko Rudolfa z Habsburku se scházelo u Norimberku a v plánu bylo zaútočit do Čech přes Chebsko. Přemysl shromažďoval své jednotky u Teplé a připravoval je zde na obranu, nakonec se ale rozhodl stáhnout se do Prahy.¹⁶⁶ V tuto chvíli se však projevuje zrádná povaha dolnobavorského vévody Jindřicha, který umožnil průchod Habsburkovým jednotek skrze své území a přísahal věrnost Rudolfovi. Tuto zradu nesl český král jistě těžce. V září 1276 vyzval Rudolf všechny pány ze Štýrska a Korutan k poslušnosti Filipovi Sponheimskému.¹⁶⁷ Konflikt roku 1276 pomalu vrcholí.

Ke konci měsíce září se otevřeně vzbouřila štýrská šlechta proti českému panovníkovi a Milota z Dědic, štýrský zemský hejtman, s obtížemi ustupoval k severu, kde se snad měl setkat s hlavní Přemyslovou armádou.¹⁶⁸ V postupu rakouským územím Rudolfovi nebránila ani místní šlechta, která se snadno odvrátila od českého krále a hojně

¹⁶⁴ ŽEMLIČKA, Josef. *Století posledních Přemyslovců: (český stát a společnost ve 13. století)*. Praha: Panorama, 1986. Stopy, fakta, svědectví (Panorama), s. 139

¹⁶⁵ KOFRÁNKOVÁ, Václava. *26. 8. 1278 - Moravské pole: poslední boj Zlatého krále*. Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 50. ISBN 80-86515-71-0.

¹⁶⁶ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 418. ISBN 978-80-7422-118-7.

¹⁶⁷ Tamtéž, s. 419

¹⁶⁸ ŽEMLIČKA, Josef. *Století posledních Přemyslovců: (český stát a společnost ve 13. století)*. Praha: Panorama, 1986. Stopy, fakta, svědectví (Panorama), s. 143

přecházela na stranu Rudolfa. Ten zakrátko dobyl Linec a zahájil pochod k Vídni, kterou oblehl. Zakrátko bylo oběma panovníkům jasné, že rozhodující střetnutí proběhne právě před Vídní. Vídeň, jako jedno z mála měst, zachovala věrnost Přemyslovi, a tak se českému králi naskytlá příležitost přitáhnout se svým vojskem ještě včas. Nicméně přichází další rána, které musí Přemysl čelit – v Čechách se vzbouřili Vítkovci.¹⁶⁹ V téže době již na pomoc Rudolfovi spěchají uherské jednotky a ve Vídni začínají silit hlasy po vydání města římskému králi.¹⁷⁰ Přemysl s oslabeným vojskem, které nebylo příliš bojechtivé, a bez podpory českých pánů mohl jen těžko ohrozit Rudolfovu armádu. Nicméně ani Rudolf nechtěl příliš pokoušet štěstěnu, a tak oba panovníci (nejspíše s úlevou) vítají smírné kroky, které podnikají v obou vojscích přítomná říšská knížata v polovině listopadu 1276.¹⁷¹

6.2.2 DŮSLEDKY PRVNÍHO STŘETNUTÍ

Jasnou porážku v proběhlém střetnutí utrpěl český král. Již 25. listopadu 1276¹⁷² byl Přemysl nucen se dostavit k projednání mírových podmínek s Rudolfem. Jedním z hlavních bodů mírových smluv bylo navrácení veškerých dobytých pevností na uherském území novému uherskému králi, synovi Štěpána, Ladislavovi. Stejně tak měl Přemysl vrátit uherské korunovační klenoty, které mu před lety přivezla jeho tchyně Anna.¹⁷³ Přemysl byl v očích svého soupeře zcela pokořen. Od Rudolfa přijal v podobě dvou praporů v léno Čechy a Moravu, přičemž Přemysl se měl zříci nároků na Rakousy, Korutany, Kraňsko, Chebsko, Pordenone i vindickou marku (území na pomezí Kraňska a Chorvatska).¹⁷⁴ Smíření obou králů měly podpořit dynastické sňatky – Přemyslova dcera Kunhuta se měla provdat za Habsburkova syna, Hartmana, a český kralevic Václav se měl oženit s některou z Habsburkových dcer.¹⁷⁵

¹⁶⁹ ŽEMLIČKA, Josef. *Století posledních Přemyslovců: (český stát a společnost ve 13. století)*. Praha: Panorama, 1986. Stopy, fakta, svědectví (Panorama), s. 144

¹⁷⁰ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 422. ISBN 978-80-7422-118-7.

¹⁷¹ KOFRÁNKOVÁ, Václava. 26. 8. 1278 - *Moravské pole: poslední boj Zlatého krále*. Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 51. ISBN 80-86515-71-0.

¹⁷² ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 423. ISBN 978-80-7422-118-7.

¹⁷³ Tamtéž, s. 424

¹⁷⁴ KOFRÁNKOVÁ, Václava. 26. 8. 1278 - *Moravské pole: poslední boj Zlatého krále*. Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 51. ISBN 80-86515-71-0

¹⁷⁵ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 423. ISBN 978-80-7422-118-7.

Mírová smlouva mezi Rudolfem Habsburským a Přemyslem Otakarem II. byla ještě několikrát upravována. V jednotlivých dodatcích bylo českému králi uloženo například propustit všechny rukojmí či vrátit všechny mečem nabyté hrady a města, a to buďto jejich původním vlastníkům, nebo osobám, jež byly nyní silně vázány s Rudolfem. Přemysl kvůli dodatkům také definitivně ztratil levobřežní část Rakous.¹⁷⁶ Rovněž byla upravena pasáž o svatbě královny Václava s jednou z Habsburkových dcer a Přemysl se měl definitivně vzdát uherských korunovačních klenotů a držených opevněných míst v západních Uhrách.¹⁷⁷

Rok 1276 zasáhl do osudů pátého českého krále ještě více než by se mohlo na první pohled zdát. Kromě porážky od Rudolfa Habsburského musel čelit ještě revoltě domácí šlechty. Právě ve chvíli, kdy potřeboval pomoc domácí šlechty nejvíce, se od něj čeští páni odvrátili.

---

¹⁷⁶ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 436. ISBN 978-80-7422-118-7.

¹⁷⁷ ŽEMLIČKA, Josef. *Století posledních Přemyslovců: (český stát a společnost ve 13. století)*. Praha: Panorama, 1986. Stopy, fakta, svědectví (Panorama), s. 146

7 ODBOJ DOMÁCÍ ŠLECHTY

Již v roce 1275 došlo k první vlně odboje, který se započal ve Štýrsku a v Rakousích. Pány z Rakous, Štýrska i Korutan spojovala táž věc – nespokojenost se způsoby, jaké český král zaváděl v jejich zemích. Přemysl totiž dosazoval na posty hejtmanů české osobnosti na úkor místních šlechticů, s čímž nemohli být páni Rakous, Štýrska a ani Korutan spokojeni.¹⁷⁸ První pokus o revoltu selhal a někteří vzbouření šlechtici našli útočiště u Rudolfa Habsburského.

Mnohem citelněji se projevila šlechtická revolta v roce 1276, kdy se Přemysl chystal na rozhodující střetnutí s Rudolfem Habsburským u Vídně. Právě zde totiž zastihla českého krále zpráva, že v Čechách mocní Vítkovci a rod Hrabišiců vypovídají poslušnost českému králi. V čele povstalců stanul Závaš z Falkenštejna a Boreš z Rýzmburka – kdysi Přemyslův protivník, který během jeho vzpoury bojoval na straně krále Václava. Tento odboj zcela jistě vychýlil síly českého panovníka na bitevním poli.

Zvratem ve vztahu Vítkovců a českého krále byla smrt Voka z Rožmberka, u něž si český král pokoušel udržovat přízeň¹⁷⁹ a postupně přesouvat jeho zájmy do Podunají.¹⁸⁰ V čele rodu Vítkovců po smrti Voka z Rožmberka stanul již zmíněný Závaš. Předním důvodem nespokojenosti Vítkovců a Boreše z Rýzmburka byla zesílená pozice královských měst,¹⁸¹ a to jak na jihu Čech, kde Přemysl tedy ohrožuje zájmy Vítkovců (zde založil Přemysl Otakar Budějovice a klášter Zlatá Koruna), tak na severozápadě Čech, kde se nacházely državy Hrabišiců (konkrétně Boreše z Rýzmburka) a kde český král zakládá Most, Žatec, Kadaň. Samotné zakládání královských měst, hradů i klášterů má však hlubší smysl – český král se touto cestou snažil omezit nárůst majetků šlechtických rodů.¹⁸² Čeští páni se tak pustili do konfliktu, ve kterém se snažili potlačit autokratickou vládu Přemysla Otakara II. a dát tak panovníkovi najevo, že nemají zájem na jeho další fundační činnosti.

Český král se však z porážky u Vídně vzpamatoval dříve, než čeští páni předpokládali. Proto se Vítkovci i Boreš obrátili na Rudolfa. Ten se stal jakousi zárukou zmíněných pánů, která je chránila před drtivým úderem českého krále, který musel – chtě

¹⁷⁸ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 412. ISBN 978-80-7422-118-7.

¹⁷⁹ Vokovi český král udělil např. panství Raabs.

¹⁸⁰ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 428. ISBN 978-80-7422-118-7.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 429

¹⁸² MAŠKOVÁ, Hana. *Poslední léta vlády Přemysla Otakara II. v narativních pramenech*. Brno, 2013. Dostupné také z: https://is.muni.cz/th/361312/ff_b/Posledni_leta_vlady_Premysla_Otakara_II._v_narativnich_pramenech_spx_75.pdf. *Bakalářská práce. Filosofická fakulta Masarykovi univerzity. Vedoucí práce Prof. PhDr. Martin Wihoda, Ph.D.*; s. 22

nechtě – brát ohledy na Habsburka. Aby ale český král mohl uspořádat poměry ve svých korunních zemích, byl donucen k dalšímu ústupku. V roce 1277 byly připraveny dodatky k mírové smlouvě z Vídně, které byly popsány výše.¹⁸³ Kromě toho se český král zavázal, že bude milostivý k těm, kteří proti němu pozvedli zbraně, ale s výhradou – totiž kdyby se to opakovalo, zasáhne proti nim podle platných královských zvyků.¹⁸⁴

Vzápětí po svém návratu od Vídně se Přemysl pustil do omezení moci a vlivu největších a nejmocnějších českých šlechtických rodů. Místa, která se na pražském dvoře uvolnila vlivem rebelujících pánů, udělil Přemysl osobami mimo okruh Vítkovců, Markvarticů, Hrabišiců a Ronovců.¹⁸⁵ Na jaře roku 1277 podnikl český král tažení do jižních Čech, namířené proti zpupným Vítkovcům. Český král se v poměrně krátké době zmocnil Krumlova i (Jindřichova) Hradce. Zaskočení páni z růže se obraceli s žádostmi o pomoc na Rudolfa, ten jim ale nijak významně nepomohl. Záviš z Falkenštejna uprchl za hranice, král ho prohlásil za psance a celý rod Vítkovců vykázal do vyhnanství.¹⁸⁶ Zakrátko byl zajat i Boreš z Rýzmburka, později odsouzen a popraven.¹⁸⁷ Králova sebedůvěra opět stoupala a jeho diplomacie zase pozvolna počala nabírat dech. Český panovník se opět vracel na středoevropskou scénu.

Ještě v roce 1276 zasáhl do poměrů ve Slezsku, kde vymohl svobodu pro Jindřicha IV. Vratislavského a začal také uzavírat spojenecké smlouvy s mnohými Piastovci.¹⁸⁸ Přemysl se zakrátko poznovu opět začal věnovat obnově vztahů s Boleslavem V. Krakovským, soustředil se na smíření Slezanů a Braniborců, obnovoval vztahu s Míšni i Durynskem.¹⁸⁹ K českému králi se poznovu přihlásil i dolnobavorský vévoda Jindřich, který byl zklamaný z líbivých, ale nesplněných slibů ze strany Rudolfa.¹⁹⁰ Přemysl začal těžit i z upadající popularity Habsburkovy osoby v Říši. Zakrátko si český král zajistil podporu kolínského arcibiskupa Siegfrieda II. z Westerburku a od Rudolfa se pozvolna

¹⁸³ ŽEMLIČKA, Josef. *Století posledních Přemyslovců: (český stát a společnost ve 13. století)*. Praha: Panorama, 1986. Stopy, fakta, svědectví (Panorama), s. 146

¹⁸⁴ Tamtéž, s. 146

¹⁸⁵ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 432. ISBN 978-80-7422-118-7.

¹⁸⁶ Tamtéž, s. 434

¹⁸⁷ KOFRÁNKOVÁ, Václava. *26. 8. 1278 - Moravské pole: poslední boj Zlatého krále*. Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 46. ISBN 80-86515-71-0

¹⁸⁸ Tamtéž, s. 147

¹⁸⁹ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 446. ISBN 978-80-7422-118-7.

¹⁹⁰ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. II. Praha I, Masarykovo nábřeží 14: Bohuslav Kočí, 1921, s. 280

odvracel i Salzburský episkopát.¹⁹¹ Přední šlechtici v Rakousích i ve Štýrsku začali uvažovat o vzpouře proti Habsburkovi a opět se začínají hlásit k českému králi, v čele s Jindřichem z Kueringu a vídeňským Paltramem.¹⁹² Na jaře roku 1278 Habsburk tvrdě zakročil proti počínajícímu odboji v Rakousích, Paltram je nucen uprchnout a Jindřich z Kueringu ztrácí post maršálského úřadu.¹⁹³ Český král se odhodlal k otevření nového konfliktu s Habsburkem a obě strany se začaly hotovit k nadcházejícímu válečnému konfliktu.

---

¹⁹¹ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 446. ISBN 978-80-7422-118-7.

¹⁹² ŽEMLIČKA, Josef. *Století posledních Přemyslovců: (český stát a společnost ve 13. století)*. Praha: Panorama, 1986. Stopy, fakta, svědectví (Panorama), s. 148

¹⁹³ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 449. ISBN 978-80-7422-118-7.

8 ZAKLADATELSKÁ ČINNOST PŘEMYSLA OTAKARA II.

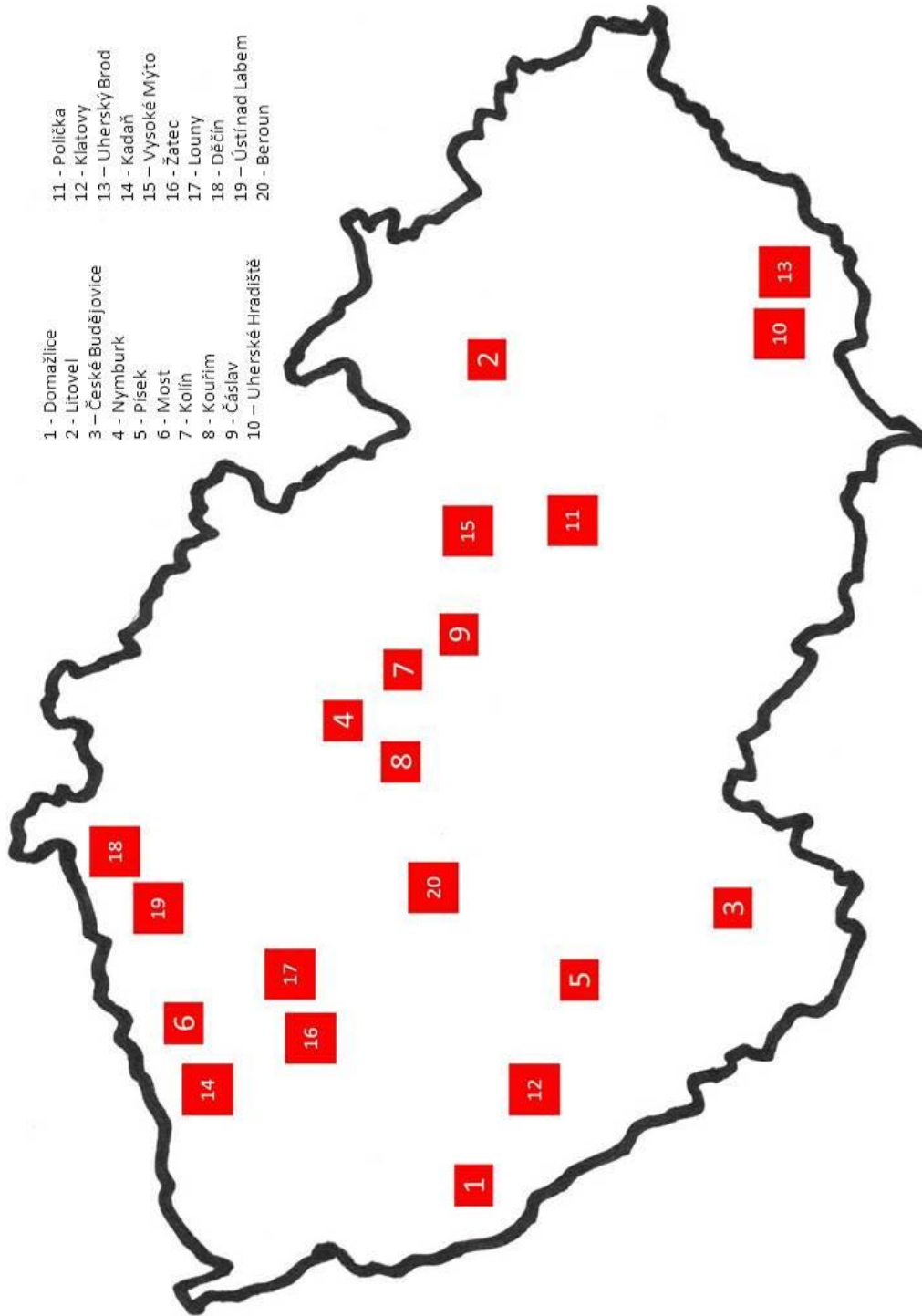
Život a dílo Přemysla Otakara II. je nedomyslitelně spojeno i s jeho zakladatelskou a zvelebovací činností na území nejen českého království, ale i za hranicemi. Přemysl zakládal města v Čechách, na Moravě, ve Slezsku, Rakousku, Prusku i Polsku. V době vlády Přemysla Otakara II. bylo králem založeno, zvelebeno nebo povýšeno na čtyři desítky měst a nejméně sedm za hranicemi království. Přemysl se primárně soustředil na zakládání královským měst, o jejichž moc se později mohl opřít. Stejně tak mu byl motivací pro zakládání měst i fakt, že prostřednictvím královských měst mohl do jisté míry kontrolovat a omezovat moc šlechtických rodů. Z těchto důvodů vznikají mnohá města, v jižních Čechách jsou to Budějovice a klášter Zlatá Koruna, které zde vyrůstají proto, aby omezili rozpínavost Vítkovců, na jižní Moravě Uherský Brod a Uherské Hradiště, které mají omezit moc Boreše z Rýzmburka, který má statky i na severovýchodě Čech, kde pátý český král stojí u zrodu Žatce, Kadaně, a dalších měst. Neopomíjel ale ani stavbu sítě královských hradů, kterou zahájil již jeho otec Václav I. Pátý český král stál u zrodu prvního hradu, který sloužil zejména pro reprezentační účely.

Pátý český král zcela jistě patří k největším zakladatelům v celé střední Evropě 13. století. Za jeho života vzniklo na třicet měst a počet hradů, které vznikaly na hranicích i uvnitř měst, byl mimořádně velký.¹⁹⁴

Namísto výčtu měst, hradů a klášterů založených pátým českým králem je přiložena mapa s vyznačenými objekty.

---

¹⁹⁴ Královské dílo [online]. Praha: ÚDKU KTF UK [cit. 2017-12_11]. Dostupné z: <http://kralovskedilo.ktf.cuni.cz/panovnici/Premysl-Otakar-II--1253-1278>

9 MORAVSKÉ POLE

Obě strany nijak nemeškaly a začaly se připravovat k válce. Již na počátku léta 1278 se rozhořely pohraniční boje.¹⁹⁶ Zatímco Rudolf se těšil podpoře jihoněmeckých knížat, Přemysl se spoléhal na tradiční podporu svých severoněmeckých a polských spojenců. Uhry v čele s králem Ladislavem IV. zachovávali přízeň Rudolfovi. Aby si Přemysl zajistil dostatek žoldnéřů, neváhal zastavovat či prodávat královské statky (mezi nimi např. Frýdlant).¹⁹⁷ Dílčími ústupky si pak chtěl zajistit podporu předních českých pánů.

Na konci června 1278 se Přemysl odebral z Prahy do Brna, kde se mělo setkat celé královo vojsko.¹⁹⁸ Zakrátko se Přemysl přesunul s ne ještě zcela shromážděným vojskem k rakouské hranici, kde se shromažďovala zemská hotovost z Rakous.¹⁹⁹ Římský král zatím vyčkával ve Vídni na své jihoněmecké spojence, jejichž průchodu se měl pokoušet zabránit dolnobavorský vévoda Jindřich.²⁰⁰ Namísto toho, aby se český král pokusil zamezit připojení uherských jednotek k Habsburkovi, soustředil se na dobývání příhraničních opevnění mezi Rakousy a Moravou. Přemysl zanechal obléhání jednotlivých pevností až ve chvíli, kdy se dozvěděl o tom, že uherské vojsko překročilo tok Moravy a spojilo se s Rudolfovým. Vytáhl nepřítelům vstříc a svůj tábor rozložil u obce Jedenspeigen. Mezi vojsky tak náhle stanula obec Dürnkrot – Suché Kruty.²⁰¹

9.1 DEN SV. RUFY

26. srpna roku 1278 proti sobě stanula dvě silná vojska, každé čítající něco mezi 10 – 15 tisíci mužů.²⁰² Český král opět sázel na drtivou sílu své těžké jízdy, která sestávala z téměř tisícovky mužů. Početně měl však navrch Rudolf, a to díky svým uherským spojencům. Českému králi přispěchaly na pomoc jednotky z Durynska, Míšně, Braniborska, Slezska i Krakovska.²⁰³ Na straně římského krále stanuly jednotky z Korutan,

¹⁹⁶ KOFRÁNKOVÁ, Václava. *26. 8. 1278 - Moravské pole: poslední boj Zlatého krále*. Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 55. ISBN 80-86515-71-0

¹⁹⁷ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 450. ISBN 978-80-7422-118-7.

¹⁹⁸ ŽEMLIČKA, Josef. *Století posledních Přemyslovců: (český stát a společnost ve 13. století)*. Praha: Panorama, 1986. Stopy, fakta, svědectví (Panorama), s. 149

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 150

²⁰⁰ Tamtéž, s. 149

²⁰¹ KOFRÁNKOVÁ, Václava. *26. 8. 1278 - Moravské pole: poslední boj Zlatého krále*. Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 55. ISBN 80-86515-71-0

²⁰² ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 458. ISBN 978-80-7422-118-7.

²⁰³ Tamtéž, s. 458

Rakous i Kraňska, početný sbor mu poslal salzburský biskup Fridrich z Walchen, významné byly oddíly z Porýní, Frank, Švábska i Švýcarska.²⁰⁴

Přemysl Otakar II. měl v předvečer bitvy svolat své pány a vyzvat je, aby jej skrytý zrádce zabil ihned, než aby později zemřely tisíce.²⁰⁵ Českému králi se před tím totiž mělo dostávat varování o zradě v řadách šlechticů. Můžeme tomu přikládat i značnou míru pravděpodobnosti, neboť důsledky nedávno potlačené panské revolty byly ještě stále v živé paměti mnohým šlechticů.

Na planině mezi obcemi Jedenspeigen a Dürnkrot, která byla vhodná pro rozvinutí útoku Přemyslovi železné jízdy, se obě vojska hotoví k boji. Přemysl rozdělil dle rytířských dobových zvyklostí své vojsko do tří šiků, přičemž do prvních dvou soustředil největší sílu svého vojska – těžkooděnce na koních, tedy těžkou jízdu, tvořenou Čechy a Moravany. Prvnímu šiku velel Milota z Dědic z rodu moravských Benešoviců. Do čela druhého šiku se postavil Přemysl osobně a tvořily jej jednotky z německých zemí. Třetí šik pak tvořily asi dvě tisícovky Poláků a Slezanů, kteří nebyli příliš dobře vyzbrojeni a nakonec do bitvy ani nezasáhli.²⁰⁶

Rudolf do prvního šiku postavil své uherské spojence. Druhý šik armády římského krále tvořily jednotky z Rakous. A třetí, nejsilnější šik Rudolfovy armády, tvořily jednotky z Korutan, Kraňska, Štýrska, dále jednotky norimberského purkrabího, salzburského arcibiskupa, čtyři ze Švábska, Porýní, Frank a Švýcar. Poslednímu šiku velel římský král osobně. Navíc však prozíravý Habsburk vyčlenil skupinu několika desítek rytířů spolu s dalšími asi dvěma sty muži a pod velením Ulrycha z Kapellen je umístil k návrší, kde se nacházelo pravé křídlo české armády.²⁰⁷

Po střetu prvních šiků znesvářených panovníků se Milota z Dědic v čele českých a moravských pánů dostal pod tlak uherské lehké jízdy a musel ustoupit. Přemysl však spoléhal na zdrcující sílu svého druhého šiku a vyjel tak na útočnou zteč. Zničující účinek míšeňských, braniborských a bavorských těžkooděnců se Rudolfovi dlouho nepodařilo zastavit. Železní páni se dostali až téměř k Rudolfovu táboru a vítězství se začalo klonit na stranu českého krále. Tím byl Rudolf donucen do bitvy zasáhnout se svým třetím, posledním šikem. Rakouský druhý šik Rudolfova vojska se pod zničujícím úderem

²⁰⁴ ŽEMLIČKA, Josef. *Století posledních Přemyslovců: (český stát a společnost ve 13. století)*. Praha: Panorama, 1986. Stopy, fakta, svědectví (Panorama), s. 150

²⁰⁵ PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. II. Praha I, Masarykovo nábřeží 14: Bohuslav Kočí, 1921, s. 286

²⁰⁶ KOFRÁNKOVÁ, Václava. *26. 8. 1278 - Moravské pole: poslední boj Zlatého krále*. Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 66. ISBN 80-86515-71-0

²⁰⁷ ŽEMLIČKA, Josef. *Století posledních Přemyslovců: (český stát a společnost ve 13. století)*. Praha: Panorama, 1986. Stopy, fakta, svědectví (Panorama), s. 150

Přemyslových těžkooděnců nechal zahnat až k obranné linii Rudolfova vojska. Poté co Habsburk vstoupil osobně do bitvy, coby velitel třetího ze svých šiků, rozhodl se překročit s jednotkami potok Weidenbach. Právě v tuto chvíli byl Rudolf sražen ze sedla a jeho život se ocitl na vlásku.²⁰⁸ Nicméně sílu třetího Habsburkova šiku české jednotky pocítily okamžitě a začaly pozvolna ustupovat k severu.

V tom vpadl českému vojsku do boku za návrším přímo na bojišti ukrytý oddíl Ulrycha z Kapellen. Překvapení bylo dokonalé. Čeští železní páni vedeni Milotou z Dědic nejspíše obraceli své koně, aby čelili novému útoku ze strany, mnozí si však tento pohyb jezdců vyložili špatně jako signál k útěku.²⁰⁹ České vojsko tak bylo záhy rozděleno na dvě poloviny, z nichž jedna v čele s králem Přemyslem stále bojovala a druhá se postupně obracela v neorganizovaný útek. Třetí šik lehké jízdy Slezanů a Poláků tak nejspíše do bitvy vůbec nezasáhl a během svého ústupu strhával zpět i další posily, které na bojiště stále přicházely.²¹⁰ Český král se snažil zabránit vznikající panice, ale marně. Nemnoho oddílů zůstává při svém králi a bojuje až do hořkého konce. Mnoho z mužů je pobito, velké počty jsou zajatců. Mezi zajatými je i nemanželský syn českého krále – opavský vévoda Mikuláš.²¹¹

Samotná smrt pátého českého krále Přemysla Otakara II. je stále zastřena rouškou tajemství. Podle některých zdrojů je zabit vlastními lidmi – a potvrdila by se tak teorie o zradě ve vlastních řadách.²¹² Podle vyšetření antropologických ostatků (lebky) českého panovníka je možné, že Přemysla definitivně usmrtil úder vedený těžkým, obouručním mečem, přičemž síla úderu mohla rozetnout i přilbici i lebku českého panovníka. Velmi pravděpodobná je také verze, kdy byl Přemysl zajat a Rudolf vydal rozkaz k ušetření Přemyslova života. Než se však tento rozkaz dostal k Přemyslovým přemožitelům, byl český král zabit. Rudolf si však k českému panovníkovi zachovával velikou úctu. Sám Rudolf ve svém dopisu adresovanému papeži přímo z bojiště píše: „... *Ač král zmíněný viděl úplnou porážku svých rytířských šiků a že takřka všemi již jest opuštěn, přece*

²⁰⁸ KOFRÁNKOVÁ, Václava. 26. 8. 1278 - *Moravské pole: poslední boj Zlatého krále*. Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 66. ISBN 80-86515-71-0

²⁰⁹ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 463. ISBN 978-80-7422-118-7.

²¹⁰ Tamtéž, s. 463

²¹¹ ŽEMLIČKA, Josef. *Století posledních Přemyslovců: (český stát a společnost ve 13. století)*. Praha: Panorama, 1986. Stopy, fakta, svědectví (Panorama), s. 152

²¹² MAŠKOVÁ, Hana. *Poslední léta vlády Přemysla Otakara II. v narativních pramenech*. Brno, 2013. Dostupné také z:

https://is.muni.cz/th/361312/ff_b/Posledni_leta_vlady_Premysla_Otakara_II._v_narativnich_pramenech_spx_75.pdf. *Bakalářská práce. Filosofická fakulta Masarykovi univerzity. Vedoucí práce Prof. PhDr. Martin Wihoda, Ph.D.*; s. 31

nehodlal ustoupiti našim vítězným praporům, nýbrž bránil se, obřím duchem i mravem, s podivuhodnou statečností, až někteří z našich rytířů jej smrtelně zraněného spolu s ořem jeho k zemi srazili. Tu konečně král ten přeslavný spolu s vítězstvím život ztratil.²¹³

O smrti pátého českého krále dodnes panují dohady. Václava Kofránková píše: „Jakmile se Rudolf Habsburský dozvěděl o Přemyslově zranění, vydal prý rozkaz českého panovníka zajmout a šetřit. Přesto byl zemlený český král oloupen o zbroj a ubit Habsburkovými vojáky. Rozkaz údajně dorazil na místo pozdě. Přemyslovo mrtvé tělo, zohavené množstvím hlubokých ran, bylo na bitevním poli nalezeno nahé, zbavené vši světské nádhery.“²¹⁴ Z uvedeného textu vyplývá, že Rudolfův rozkaz dodržen nebyl. Navíc se nelze ubránit dojmu, že takový rozkaz mohl Rudolf vydat již před samotnou bitvou a ubití českého krále zabránit.²¹⁵

Josef Žemlička pak poznamenává: „Nejasnosti panují v otázce, kdo poslední ušetřil králi poslední ránu, zda jako bojujícímu rytíři, či bezmocnému zajatci. (...) Naši zpravodajové ani zpovzdálí Moravské pole nikdy nezahledli a svá vyprávění, přefiltrovaná kolikerym předáváním, uzpůsobovali spíše tomu, jak chtěli, aby smrt velkého českého krále vyzněla: heroicky, potupně, bezbarvě či tragicky.“²¹⁶

Jasně však hovoří zkoumání provedené profesorem Emanuelem Vlčkem. Královu smrt zapříčinila veliká rána na hlavě, která rozpoltila lebku až ke kořeni nosu.²¹⁷ Takové zranění odpovídá úderu mečem nebo sekerou, ale pouze tehdy, kdy český panovník neměl přílbici. Tělo pátého českého krále bylo jistě na příkaz Rudolfa Habsburského převezeno do Vídně, do minoritského kláštera. Zde byly z těla vyjmuty vnitřnosti a tělesné ostatky byly nabalzamovány.²¹⁸ Vzhledem k tomu, že byl Přemysl ještě stále v klatbě salcburského arcibiskupa, nemohl být pohřben. A tak bylo tělo po dalších třicet týdnů vystavováno právě v minoritském klášteře.²¹⁹ Habsburk opět prokázal obrovský smysl pro politickou praktičnost. Vídeň jako opora moci českého krále v Rakousích představovala pro Rudolfa

²¹³ ŽEMLIČKA, Josef. *Století posledních Přemyslovců: (český stát a společnost ve 13. století)*. Praha: Panorama, 1986. Stopy, fakta, svědectví (Panorama), s. 152

²¹⁴ KOFRÁNKOVÁ, Václava. *26. 8. 1278 - Moravské pole: poslední boj Zlatého krále*. Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 67. ISBN 80-86515-71-0.

²¹⁵ Tamtéž, s. 67

²¹⁶ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 465. ISBN 978-80-7422-118-7.

²¹⁷ VLČEK, Emanuel. *Fyzické osobnosti českých panovníků: atlas kosterních pozůstatků českých králů přemyslovské a lucemburské dynastie s podrobným komentářem a historickými poznámkami*. Praha: Vesmír, 1999. Postavy českých dějin očima antropologa, s. 88. ISBN 80-85977-17-6.

²¹⁸ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 475. ISBN 978-80-7422-118-7.

²¹⁹ KOFRÁNKOVÁ, Václava. *26. 8. 1278 - Moravské pole: poslední boj Zlatého krále*. Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 73. ISBN 80-86515-71-0.

jisté „bezpečnostní riziko“ a převezení ostatků českého krále právě sem rozestřelo jakékoli domněnky, že snad český král z bojiště stihl ujet a že se vrátí do Čech zjednat pořádek.

Až na jaře roku 1279 byla nad Přemyslem klatba zrušena a Rudolf povolil převoz králových ostatků do Čech.²²⁰ Česká královna Kunhuta převezla tělo zesnulého manžela do Znojma, kde téměř dvacet let čekalo na důstojné pohřbení v Praze.²²¹ Až v devadesátých letech 13. století přikázal Václav II. převézt otcovo tělo do Prahy. Tady jako výraz úcty nechal zhotovit pohřební korunovační klenoty a slavnost uložení Přemyslových ostatků v chrámu sv. Víta u příležitosti vlastní korunovace v roce 1297 pojal v duchu politiky svého otce.²²²

---

²²⁰ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 475. ISBN 978-80-7422-118-7.

²²¹ Tamtéž, s. 475.

²²² KOFRÁNKOVÁ, Václava. 26. 8. 1278 - *Moravské pole: poslední boj Zlatého krále*. Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 74. ISBN 80-86515-71-0.

10 PŘEMYSL OTAKAR II. – KRÁL ZLATÝ

Pátý český král patří v dějinách českého království k největším fundátorům. Pilně navázal na zakladatelskou činnost svého otce Václava I. a po jeho vzoru zakládá královská města, a to nejen na území Čech a Moravy, ale i za hranicemi – v Rakousku, Německu i v dalekém Pobaltí. Přemysl Otakar II. se však neomezoval pouze na zakládání zeměpanských měst. Jeho pozornosti neuniká ani zakládání nových královských hradů, a to jak v krajině, tak ve městech. Zakládáním měst Přemysl sledoval cíle poněkud povšechné, jak je zachyceno v zakládací listině města Mělník „*království našeho sláva ... z okrasu a ozdoby měst roste....*“²²³ Oproti tomu zakládáním hradů sledoval zejména upevňování své královské moci v různých koutech své říše. Samozřejmě, že i zakládání měst tento cíl naplňovalo, ale hrady a pevnosti představovaly v Přemyslově době zásadní představu o moci jejich majitele a pána. Jméno pátého českého krále však není spojeno jen se zakládáním měst a hradů, ale také se vznikem mnohých klášterů. Mezi nejvýznamnější patří cisterciácký klášter Zlatá Koruna v jižních Čechách. Založení tohoto kláštera totiž definitivně zabránilo rozpínání moci rodu Vítkovců.²²⁴

Jižním Čechám vůbec věnoval Přemysl Otakar II. velkou pozornost. Bylo to zejména kvůli vzájemným vztahům krále a jihočeského rodu Vítkovců. Ti – stejně jako další přední šlechtické rody Markvartici, Hrabšiči a Ronovci – jen těžko snášeli narůstající fundátorskou činnost českého krále. Vzájemné vztahy mezi panskými rody a králem chtě nechtě musely vzít za své. Přemysl se soustředil i na kolonizování českého pohraničí. Nejen že tedy podporoval vznik nových měst a hradů (např. Myšenec) ve vnitrozemí, aby tak omezil rozpínavost šlechtických rodů, ale stejně tak podporoval i vznik měst, pevností a měst s městskými hrady v Českém příhraničí. Příkladem takových měst jsou Písek, Klatovy, Tachov a Domažlice.²²⁵ Kromě zmíněných měst a kláštera Zlatá Koruna se staly opěrným bodem královské moci České Budějovice a Vodňany.²²⁶

Na jižní Moravě nechal Přemysl zbudovat dvě města – Uherský Brod a Nový Veligrad (později Uherské Hradiště). Obě města se měla stát nárazníkem proti vpádům

²²³ Královské dílo [online]. Praha: ÚDKU KTF UK [cit. 2018-1_25]. Dostupné z: <http://kralovskedilo.ktf.cuni.cz/panovnici/Premysl-Otakar-II--1253-1278>

²²⁴ ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 360. ISBN 978-80-7422-118-7.

²²⁵ Tamtéž, s. 362

²²⁶ Podle J. Žemličky sice není jasné, kdo Vodňany založil, ale protože mají totožný půdorys jako České Budějovice, připadá jméno Přemysla Otakara II. jakožto fundátora v úvahu. Více v: ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie, s. 362. ISBN 978-80-7422-118-7.

Uhrů na Moravu, případně měla být výchozím bodem pro Přemyslovy vpády do Horních Uher. Stejnou úlohu zde jistě měly plnit hrady Brumov, Svojanov a brněnský Špilberk.

Ve východních Čechách zakládal Přemysl hrady a města proti vůli zdejším Ronovcům a Hradišticům. Oporou královské moci se zde staly např. Vysoké Mýto, Čáslav, Kouřim, Nymburk či Kolín. V severních Čechách se královská moc střetávala zejména s mocí Markvarticů a Hradišticů. Přemysl zde tak zakládá města (nebo povyšuje na město) Most, Děčín, Louny, Žatec, Kadaň a hrady Bezděz, Houska, Křivoklát.²²⁷

Za hranicemi Čech a Moravy Přemysl Otakar II. iniciuje založení pevnosti a pozdějšího města Královce (dnes Kaliningrad), v Rakousích pak zakládá města Leoben a Bruck an der Mur (ve Štýrsku), Marchegg (v Dolních Rakousích),²²⁸ ve Zhořelecku pak zakládá město Zittau (Žitava).

---

²²⁷ Královské dílo [online]. Praha: ÚDKU KTF UK [cit. 2018-1_25]. Dostupné z: <http://kralovskedilo.ktf.cuni.cz/panovnici/Premysl-Otakar-II--1253-1278>

²²⁸ Poblíž Suchých Krut

11 PŘEMYSL OTAKAR II. V SOUČASNOSTI

V současné době se tématu Přemysla Otakara II. věnuje stále více prostoru. V Čechách se Přemyslově osobě dostává prostoru zejména v podobě nejružnějších výstav či prohlídek (např. v roce 2013 probíhala komentovaná prohlídka městem Uherské Hradiště „Po stopách Přemysla Otakara II.“). Samozřejmě budou jistě zmínky o osobě pátého českého krále na hradech, které založil. Stejně tak se objevuje jméno Přemysla Otakara II. v mnohých pojednáních o historii měst, která nechal založit.

Možná působí trochu ironicky, že větší pozornost osobě pátého českého krále věnují v Rakousku. Zde se v obcích Jedenspeigen²²⁹ a Dürnkrut koná každoročně „Mittelalterfest“, tedy středověký festival. V obci Jedenspeigen se koná vždy v rok končící lichou číslicí, v obci Dürnkrut se v rok končící číslicí sudou. Tento festival je v obou obcích výhradně o době Přemysla Otakara II. Ostatně bojiště, na kterém se utkali Přemysl Otakar II. a Rudolf Habsburský se nachází mezi těmito dvěma obcemi. V Rakousku je festival velmi populární. Každoročně jej navštěvuje na deset tisíc návštěvníků (v roce 2017 navštívilo slavnosti v Jedenspeigen 13 tisíc návštěvníků)²³⁰ a nezáleží na tom, kde se slavnost právě koná.

Festival probíhá vždy celý víkend, zásadně před 26. srpnem (zpravidla kolem 12. 8. v Jedenspeigen a kolem 16. 8. v Dürnkrutu). Poslední ročník se v Jedenspeigen konal 12. a 13. 8. 2017, v Dürnkrutu pak 13. a 14. 8. 2016. Slavnosti v Jedenspeigen se účastní i Češi, plzeňská skupina historického a scénického šermu Rytíři Koruny České tento festival dokonce spolupořádá a řadí se mezi hlavní organizátory a také účinkující. Na letošní rok (2018) připadá 740. výročí bitvy. Ve zmíněných dvou obcích by se mělo jednat o velkolepou oslavu válečného konfliktu dvou znesvářených panovníků.

Přemysl Otakar II. se také po dlouhých letech čekání dočká vlastního filmového ztvárnění. Od podzimu roku 2017 probíhá natáčení dokumentárního dramatu o pátém českém králi. Natáčení se ujala producentská společnost Lucerna film Moving Pictures s.r.o. Na filmovém natáčení se podílí i plzeňská skupina historického a scénického šermu Rytíři Koruny České. Snímek by měl spatřit světlo světa na počátku měsíce září roku 2018 – v roce, kdy se oslaví 740. výročí bitvy na Moravském poli.²³¹

²²⁹ Odkaz na stránky Mittelalterfest v Jedenspeigen: <http://www.ritter-jedenspeigen.at/anreise.html>

²³⁰ <http://www.ritter-jedenspeigen.at/anreise.html> (sekce „News...“) [cit. 14. 1. 2018]

²³¹ http://edukativnispolecnost.cz/?page_id=2 [cit. 14. 1. 2018]

12 PŘEMYSL OTAKAR II. VE VYUČOVÁNÍ DĚJEPISU

12.1 PÁTÝ ČESKÝ KRÁL V UČEBNICÍCH

Předmětem této práce je mimo jiné také poukázat na to, jakým způsobem, s jakým výběrem obsahu a jakou formou je předmětné téma zastoupeno v učebnicích dějepisu pro II. stupeň základních škol a nižší ročníky víceletých gymnázií. Cílem není zcela vyhodnotit didaktickou vybavenost učebnice, ale zaměřit se jen na určité ukazatele (řídící aparát, orientační aparát, prezentační aparát, verbální a ikonický text).²³²

Komparaci podrobím učebnice nakladatelství Fraus, Práce, Scientia a SPN. Jednotlivé učebnice budu srovnávat v několika aspektech. Primární pro mě bylo porovnání **obsahu**. Ten je do učebnic vybírán na základě oficiálních kurikulárních dokumentů (RVP / ŠVP) a měl by být volen s ohledem na vzdělávací cíle. Souvisejícím hlediskem s obsahem je **srozumitelnost**.²³³ Pro žáka je nezbytně nutné, aby při práci s učebnicovým textem tomuto textu plně porozuměl, a to jak při řízené činnosti s textem ve škole, tak při samostudiu. Srozumitelné učebnicové texty umožňují realizovat základní cíle vzdělávání, tedy osvojování znalostí a dovedností, a také rozvíjení klíčových kompetencí, např. kompetence k učení. Z formálního hlediska budu posuzovat také **strukturu**²³⁴ učebnic, a to samozřejmě v kapitolách zaměřených na tematiku Přemysla Otakara II. Samotná struktura učebnicového textu by měla působit motivačně. Vhodně strukturované texty, ozvláštňené či doplněné ikonickým textem, zajišťují snadnější orientaci v textu. Dalším posuzovaným hlediskem je **ikonický text**.²³⁵ To je prostředek, který dělá učebnicový text zajímavějším a rozvíjí tak žákovu schopnost konkrétnější představy o dějepisném učivu. V neposlední řadě se zaměřím na využití, význam a vhodnost **otázek** či **problémových úkolů**.

Budu sledovat také funkce učebnice, jichž je několik. Těmi základními jsou funkce motivační a informační.²³⁶ Vycházím z toho, že učebnice by neměla plnit roli učitele, tedy by neměla být užívána jako primární expoziční zdroj učiva. Ale žák, který učebnici otevře, by měl být motivován k dalšímu poznání. Primárně na žákovu motivaci působí zejména

²³² MAŇÁK, Josef a Dušan KLAPKO, ed. *Učebnice pod lupou*. Brno: Paido, 2006. Pedagogický výzkum v teorii a praxi, s. 13. ISBN 80-7315-124-3.

²³³ Tamtéž, s. 15.

²³⁴ PRŮCHA, Jan. *Učebnice: teorie a analýzy edukačního média: příručka pro studenty, učitele, autory učebnic a výzkumné pracovníky*. Brno: Paido, 1998. Edice pedagogické literatury, s. 22. ISBN 8085931494.

²³⁵ MAŇÁK, Josef a Dušan KLAPKO, ed. *Učebnice pod lupou*. Brno: Paido, 2006. Pedagogický výzkum v teorii a praxi, s. 13. ISBN 80-7315-124-3.

²³⁶ PRŮCHA, Jan. *Učebnice: teorie a analýzy edukačního média: příručka pro studenty, učitele, autory učebnic a výzkumné pracovníky*. Brno: Paido, 1998. Edice pedagogické literatury, s. 19. ISBN 8085931494.

ikonický text (nejrůznější ilustrace, mapy, tabulky, atd.) a až v dalším sledu struktura a obsah textů. Informační funkce učebnice je neméně důležitá, avšak jak jsem již zmínil, učebnice by neměly zastávat místo učitele. Učebnice je doplňujícím zdrojem informací, tím primárním exponentem učebního obsahu musí být vyučující. Přesto by měla učebnice zůstat důležitým zdrojem informací pro samostudium žáků.

Téma Přemysla Otakara II. se v RVP nachází v oblasti „Člověk a společnost“, konkrétním učivem podle RVP je „Křesťanství a středověká Evropa“. Téma pátého českého krále by se mělo vyučovat v rámci „Posledních Přemyslovců“.

12.2 KOMPARACE UČEBNICOVÝCH TEXTŮ

12.2.1 SCIENTIA

V učebnici nakladatelství Scientia se učivo o Přemyslu Otakarovi II. nachází v tematickém celku „Čechy v době přemyslovských králů“. Kapitola je rozčleněna na několik dílčích oddílů, z nichž je každý uvozen podnadpisem, většinou v podobě jména některého z přemyslovských králů, případně důležitým pojmem.

Téma Přemysla Otakara II. není v této konkrétní učebnici nikterak vyzdvíženo. Samotnému pátému královi jsou věnovány celkem tři odstavce a na první pohled se zdá, že je toto konkrétní téma včleněno do tématu Václava I. Po obsahové stránce nacházím jen jeden zásadní nedostatek, kdy učebnicový text líčí zradu českých Vítkovců jako jeden z faktorů, který přímo na Moravském poli způsobil Přemyslovi porážku. „*Svou roli v této porážce sehrála i zrada části české šlechty v čele s jihočeským rodem Vítkovců, která se rovněž nepřála příliš silného krále.*“²³⁷ S takovým tvrzením nemohu souhlasit. Text tak působí dojmem, že sice o nějaké zradě českých pánů ví, ale nedokáže ji přesněji zařadit. Co se jazykových prostředků týče, jsou voleny vhodně a nesnižují srozumitelnost textu. Pojednání je plně srozumitelné a v tomto ohledu nenacházím žádné nedostatky.

Nedostatky však shledávám ve struktuře. Již jsem zmínil, že téma Přemysla Otakara II. působí dojmem příslušnosti k textu o Václavovi I. Nicméně v okraji stránky, které jsou v jiných kapitolách využívány jako místa pro legendy k mapám, případně k prezentaci základního učiva (tzv. „*Dějepisné minimum*“²³⁸), se nachází titulek „*Král*

²³⁷ HRUBÁ, Michaela a Václav DRŠKA. *Dějepis 7: středověk a raný novověk*. Praha: Scientia, 2002, s. 104. ISBN 8071832715.

²³⁸ Viz např. str. 102, 106.

železný a zlatý“. Tato poznámka se nachází na úrovni první řádky prvního odstavce textu o Přemyslu Otakarovi II.

Text je doplněn ikonickým textem, konkrétně ilustracemi. Jedna z ilustrací vyobrazuje lebku Přemysla Otakara II., druhá pak jeho pohřební korunovační klenoty. Na další ikonický text k tomuto konkrétnímu tématu je učebnice skoupá. Tematicky s pátým českým králem souvisí ještě ilustrace hradu Bezdězu, která je ale již užita v souvislosti s Václavem II.

Na konci kapitoly se nachází otázky a úkoly. Osobě Přemysla Otakara II. se nevěnuje žádná z otázek konkrétně. Nepřímo se pak jeho doby týká zejména otázka zaměřená na nejvýznamnější bitvy českých králů ve 13. století a také otázka zaměřená na charakteristiku života středověkého rytíře.

Učebnici lze vytknout několik věcí, v zájmu se zejména k obsahu. V textu postrádám jakoukoli zmínku o druhé Přemyslově ženě, Kunhutě Uherské, která byla Přemyslovou druhou manželkou a která pátému českému králi porodila dědice trůnu – Václava II. Rovněž považuji za vhodné žáky upozornit na jméno Mikuláše Opavského, králova levobočka. Skrze Mikuláše Opavského totiž pokračovala vedlejší přemyslovská rodová linie, a byť se žáci učí, že roku 1306 vymírají Přemyslovci po meči, měli by rovněž vědět, že se jedná pouze o přímou královskou (vládnoucí) rodovou linii. Text žáka nepřetěžuje přílišnými fakty, nicméně alespoň celé datum tak významného konfliktu, jakým byla bitva na Moravském poli, mělo být uvedeno. Objektivně však musím konstatovat, že učebnice dává stejný prostor všem posledním Přemyslovcům, žádného z nich nepřivileguje, a tak zůstává na vyučujícím, kolik času, slov a pozornosti tématu Přemysla Otakara II. věnuje.

12.2.2 PRÁCE

V učebnici nakladatelství práce se učivo o Přemyslu Otakarovi II. nachází v tematickém celku „Středoevropská velmoc posledních Přemyslovců“.²³⁹ Struktura může působit na první pohled zmatečně, avšak při podrobení učebnice důkladnějšímu prozkoumání zjistíme, že klasický text se nachází až v závěru kapitoly a od úvodu až po začátek tohoto textu je obsahem stránek pouze ikonický text s popisky. Ohledně struktury je nutné podotknout, že je členění nejasné a působí velmi neuspořádaně. Po jasném a

²³⁹ HROCH, Miroslav. *Dějepis: středověk pro základní školy*. 5. vyd., 3. vyd. v Práci. Praha: Práce, 1996. Učebnice pro základní školy (Práce), s. 17. ISBN 8020803785.

přehledném hlavním nadpisu kapitoly náš pohled zaujme „jen“ ikonický text. Kapitola není nikterak dále členěna na oddíly či podkapitoly.

Ani v učebnici nakladatelství práce není na osobu pátého českého krále nijak zvlášť upozorněno. Nicméně jsou pojednání o osobě Přemysla Otakara II. věnovány dva odstavce a osobou tohoto krále také výklad o posledních Přemyslovcích vlastně začíná. Po obsahové stránce v učebnici postrádám místo epochálního vítězství Přemysla Otakara II., tedy Kressenbrunn, nebo alespoň větší rozpracování této konkrétní problematiky. Stejně tak v textu postrádám jméno Přemyslovy manželky Kunhuty Uherské, která byla matkou Václava II. Učebnicový text sice uvádí, že Přemysl založil „na pětadvacet“ nových měst, ale nenachází se zde ani jeden konkrétní název. Stejně tak ohledně nových hradů. O zakládání klášterů není v textu zmínka vůbec. Stejně jako v předchozí učebnici se zde nenachází celé datum bitvy na Moravském poli, což považuji za nešťastné.

Ani po jazykové stránce nemohu text učebnice nakladatelství práce nijak vyzdvihnout. Narážím zejména na syntaktickou stavbu vět, kdy čtenář (žák) nemusí text pochopit jednoznačně. Toto tvrzení dokládám na následující větě: „*Oženil se s dědičkou sousedních rakouských zemí a připojil je k českému státu. Tomu se snažil zabránit uherský král Béla IV. ...*“²⁴⁰

Na ikonický text je učebnice bohatá. Avšak málo ilustrací (jen dvě) jsou věnovány podobě Přemysla Otakara II. Z těchto tří ilustrací se navíc Přemyslovi osoby týká jediná – ilustrace jeho pohřebních korunovačních klenotů. Na druhé ilustraci je hrad Křivoklát. Bohužel však v popisku není zmínka, proč je zde obrázek tohoto konkrétního hradu umístěn. Pravda je, že ikonický text v této učebnici netvoří jen ilustrace, ale také grafy a mapa. Mapa se nachází v úvodu samotné kapitoly, bezprostředně pod nadpisem. Jsou na ní vyobrazeny téměř všechny země držené Přemyslem Otakarem II. a je zde také vyobrazeno místo bitvy na Moravském poli. Grafy se týkají společnosti ve 13. století. Mezi ikonickým textem je umístěn i malý rodokmen posledních Přemyslovců, ale není nijak barevný a obávám se, že žáka na první pohled nezaujme.

Na konci kapitoly jsou umístěny otázky k probrané látce. Osobě Přemysla Otakara II. se věnují celkem tři otázky. Jejich zodpovězení žáka dovede ke komplexnímu zopakování tématu o Přemyslu Otakarovi II. Problematickou shledávám zejména otázku: „*S kým a proč bojoval?*“²⁴¹ Na tuto otázku totiž nemůže stačit pouze znalost učebnicového

²⁴⁰ HROCH, Miroslav. *Dějepis: středověk pro základní školy*. 5. vyd., 3. vyd. v Práci. Praha: Práce, 1996. Učebnice pro základní školy (Práce), s. 21. ISBN 8020803785.

²⁴¹ Tamtéž, s. 22.

textu. Jinak řečeno, učebnice neposkytuje možnost nelézt odpověď na otázku. Žák sice na základě textu odpoví „s kým“ Přemysl bojoval, ale již ne proč. Nebo minimálně odpoví nepřesně, protože ke konkrétnějšímu rozboru politiky pátého českého krále vzhledem k Bělovi IV. nebo Rudolfovi Habsburskému učebnice nedochází.

12.2.3 STÁTNI PEDAGOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ (SPN)

V učebnici SPN se téma Přemysla Otakara II. nachází v bloku „Vrcholný a pozdní středověk“, kdy je téma součástí kapitoly „Dějiny českých zemí“²⁴² a podkapitoly „Poslední Přemyslovci“. O tématu Přemysla Otakara II. pojednávají celkem dva rozsáhlejší odstavce. Po obsahové stránce je v těchto dvou odstavcích míra faktů více než uspokojivá. Nachází se zde všechny důležité informace, které bych o Přemyslu Otakarovi II. vyzdvihl, ať už se jedná o Přemyslem získaná území, založení Královce, nebo o úplné datum bitvy na Moravském poli. Co však postrádám, je jakákoliv zmínka o Přemyslově konfliktu s Uhry, o bitvě u Kressenbrunn, nebo o Přemyslových manželských svazcích. Takové informace v textu učebnice nenalezneme. Text je plně srozumitelný a neshledávám žádné závažné ani dílčí nedostatky, které by měly vliv na bezproblémové pochopení textu žáky.

Učebnice SPN má pevně danou strukturu, které se přidržuje ve všech blocích a kapitolách. Samotný výkladový text je doplněn ikonickým textem. K osobě Přemysla Otakara II. se vztahuje hned několik ilustrací, mapa a další doplňující informace. Na vnějších okrajích stran se nachází barevné pruhy, ve kterých je možné nalézt další zajímavé informace o konkrétním tématu, či doplňující úkoly a otázky.

Ikonický text k tématu tvoří celkem dvě ilustrace (leбка Přemysla Otakara II. a hrad Křivoklát) a jedna mapka (rozsah Přemyslovy říše s vyznačenou bitvou na Moravském poli a také s vyznačenou polohou kláštera Zlatá Koruna). Ve vnějším okraji stránky jsou umístěny i verše, které „složil o Přemyslovi jeden trubadúr ještě za králova života.“²⁴³

Na konci každého tématu jsou umístěny otázky, které rozvíjejí zejména žákovu schopnost kritického myšlení. K tématu vlády Přemysla Otakara II. se váže celkem pět otázek. Navíc se v barevném okraji stránky nachází ještě celkem jedna doplňující otázka, jeden doplňující úkol a jeden námět na referát.

Z formálního hlediska učebnice plní všechny podstatné funkce, které by učebnice plnit měla. Na každé stránce (té o Přemyslu Otakarovi II. nevyjímaje) se nachází časová

²⁴² VÁLKOVÁ, Veronika a František PARKAN. *Dějepis 7: pro základní školy*. 2. vydání. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2015, s. 93. ISBN 978-80-7235-547-1.

²⁴³ Tamtéž, s. 94.

osa, na které je zachyceno konkrétní období, o kterém se žáci učí. To napomáhá snadnější orientaci v čase.

12.2.4 FRAUS

Učebnice nakladatelství Fraus věnuje tématu Přemysla Otakara II. z komparovaných učebnic prostoru nejméně. Téma je zařazeno v bloku „*Vrcholný středověk*“ a kapitole „*Úspěchy a nečekané pády posledních Přemyslovců*“. Kapitoly jsou v učebnici dále členěny na dílčí témata, z nichž je každé uvozeno tematicky laděnou větou. Konkrétně oddíl o pátém českém králi uvozuje věta „*Přemysl Otakar II. rozšířil české panství až k Jaderskému moři.*“²⁴⁴ Po obsahové stránce plní text základní informační funkci učebnice. V textu je možné nalézt informace o zemích, které Přemysl ke království připojil, o jeho sňatcích (ale chybí zde jména jeho manželek), včetně důvodů, proč se s každou ze svých manželek oženil. Nechybí ani informace o zradě české šlechty. Uvedeno je i celé datum bitvy na Moravském poli. Co však v textu učebnice postrádám, je zmínka o bitvě u Kressenbrunnu, kde Přemysl Otakar II. epochálně zvítězil nad uherským králem, a také jakákoliv bližší zmínka o konfliktu s Uhry, který se prakticky týká většiny života českého panovníka.

Po formální stránce je každá stránka učebnice členěna na vlastní text a vnější okraje stránek, kde se nachází doplňující informace či ilustrace. Avšak k osobě Přemysla Otakara II. není nikterak využito tohoto okrajového prostoru.

Ani ikonografický text se nijak nevěnuje osobě pátého českého krále. Na dvojstránce, která se věnuje posledním Přemyslovcům, se sice nachází řada ilustrací, ale žádná se přímo nevztahuje k osobě Přemysla Otakara II. K tématu posledních Přemyslovců se ani na jiných místech učebnice nevěnuje žádný ikonografický text, nenachází se zde žádná časová osa, žádný rodokmen, apod.

Na konci každého oddílu se nachází několik doplňujících úkolů. V závěru oddílu o Přemyslu Otakarovi II. jsou celkem tři úkoly, z nichž se pouze jeden vztahuje přímo k osobě českého krále. Další úkol („*Shrňte, která významná královská města byla založena v době vlády posledních Přemyslovců*“)²⁴⁵ by se spíše hodil k závěrečnému shrnutí.

²⁴⁴ KORCOVÁ, Václava. *Dějepis 7: pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2009, s. 66. ISBN 978-80-7238-558-4.

²⁴⁵ Tamtéž, s. 67.

12.3 HODNOCENÍ

Všechny komparované učebnice základní funkce naplňují de facto vhodně. Všechny uvedené učebnice zcela jistě žáka motivují k dalšímu studiu, jen některé lépe než jiné. Učebnici nakladatelství SPN shledávám v tomto ohledu jako nejzdařilejší. K takovému přesvědčení mě vede hned několik zjištění – struktura učebnice se zdá nejpropracovanější a nejpřehlednější, obsahově je učebnice vybavena k danému tématu nejlépe. Společným znakem všech srovnávaných titulů je fakt, že v nich absentují tatáž fakta (bitva u Kressenbrunnu, jména Přemyslových manželek, důvody konfliktu s Uhry). Rovněž je ve všech učebnicích pouze přiměřený výskyt ikonického textu. Ve většině případů se k tématu Přemysla Otakara II. vázaly pouze dvě ilustrace. Ve dvou dalších titulech se pak osoby pátého českého krále týkal ještě další ikonický text, který podporoval či zpřesňoval expoziční část tématu.

Ohledně samotné práce s učebnicí musím konstatovat, že nejlépe se pracuje s učebnicí nakladatelství SPN. Z hlediska hodnocení řídicího aparátu, je jednak velmi dobře strukturovaná a jednak se v úvodu učebnice nachází podrobné pokyny k práci s ní. Obdobné pokyny jsou uvedeny i v učebnicích nakladatelství Práce a Fraus, ale ne v takové míře. V učebnici nakladatelství Scientia takové pokyny chybí úplně. Učebnice nakladatelství Práce je velmi bohatá na ikonický text. Avšak tohoto obsahu je využívání poněkud zmatečně. Nonkonformní uspořádání učebnice je možná pro žáky staršího školního věku přitažlivější, avšak nepůsobí dobře po stránce výchovné a vzdělávací. Učebnice nakladatelství Scientia plní velmi dobře informační funkci. Texty jsou úplné a mají rozsáhlejší charakter. Musím však poznovu poukázat na dílčí jazykové (zejména syntaktické) a faktické nedostatky.

Ze čtyř komparovaných učebnicových titulů a s ohledem na výsledky srovnávací analýzy, mohu tyto čtyři konkrétní učebnice rozdělit celkem do tří kategorií. První kategorií je učebnice, kterou mohu jednoznačně doporučit jako velmi vhodnou učební pomůcku pro výuku dějepisu – jedná se o učebnici nakladatelství SPN. Druhou kategorií jsou učebnice, které mohu pouze doporučit jako učební pomůcku pro výuku – jedná se o učebnice nakladatelství Fraus a Scientia. Poslední, třetí kategorii, tvoří učebnice nakladatelství Práce, kterou pro výuku dějepisu příliš nedoporučuji, zejména s ohledem na uspořádání ikonického textu v učebnici, dále s ohledem na jazykové (zejména syntaktické) nedostatky a ne příliš vhodně formulované otázky, i když je její vhodnost využití jako učební pomůcky dána doložkou MŠMT.

13 NÁVRH DIDAKTICKÝCH APLIKACÍ

V návrzích svých didaktických aplikací se orientuji zejména na fixační fázi vyučovacího procesu. Při své několikaleté pedagogické praxi jsem dospěl k jednoznačnému názoru, že pouze komplexním a řekněme neustálým opakováním dokáží žáci získané poznatky z expozičních vyučovacích hodin zúročit. Cílem fixace by neměla být „pouhá“ znalost historických faktů, ale také schopnost žáků využít nové informace v běžném životě.

Většina navrhovaných didaktických aplikací již byla využita v praxi. Ve většině případů se tyto aktivity staly velmi výraznou pozitivní změnou v didaktickém pojetí dějepisného učiva a žáci na zařazování těchto a podobných aktivit reagovali velmi pozitivně. Předkládané návrhy didaktických aplikací mají nanejvýš motivační funkci a dokáží v žácích vzbudit touhu po dalším poznání. Dílčí úkoly v navrhovaných aktivitách nutí žáky kriticky přemýšlet a vést je k samostatnosti, nebo naopak ke koordinované spolupráci ve skupinách. Obojí je velmi přínosné pro budoucí uplatnění žáků v profesním životě. Kromě motivační funkce plní navrhované didaktické aplikace ještě, a to je stěžejní, funkci informační. Žáci se plněním nejrůznějších aktivit dozvídají stále nové faktografické údaje o osobě pátého českého krále, které dále využívají v tvůrčích částech úkolů. Navrhované aktivity tak využívají do maximální možné šíře možnosti vyučovacího procesu.

13.1 DĚJEPISNÉ KVARTETO

Škola: ZŠ

Ročník: 7.

Předmět: Dějepis

Počet žáků: 28

Vzdělávací oblast z RVP pro základní školy: Člověk a společnost

Učivo z RVP: Křesťanství a středověká Evropa.

Tematický celek: České země v době posledních Přemyslovců

Téma hodiny: Přemysl Otakar II.

Očekávané výstupy: Popíše znaky vlády Přemysla Otakara II.

Dílčí výstupy:

- charakterizovat postavení Přemysla Otakara II. v Evropě
- popsat situaci v Zemích Koruny české po nástupu Přemysla Otakara II. na trůn

Klíčové kompetence:

Rozvíjíme **kompetence k učení** (žák je schopen zpracovat nově nabyté informace a využít je při vlastním studiu a též je dokáže aplikovat v praxi, žák umí pracovat s výchozím textem a chápe podstatu zadaných úkolů); **kompetence k řešení problémů** (vyhledá informace vhodné k řešení problému, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky, využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému); **kompetence komunikativní** (žák používá s porozuměním odborný jazyk a odborné termíny, grafická vyjádření)

Obsah učiva: Přemysl Otakar II. s ohledem na politické dějiny

Konkrétní cíl hodiny:

Žák dokáže:

- charakterizovat politické postavení Zemí Koruny české v Evropě
- vysvětlit vztah Zemí Koruny české a SŘŘNN
- popsat situaci v českém království od roku 1247
- vyjmenovat nejdůležitější osobnosti let vlády pátého českého krále
- popsat příčiny úspěchu Přemysla Otakara II.
- popsat a vysvětlit důsledky (a také příčiny) pádu Přemyslovy říše
- najít a rozlišit společné a odlišné znaky

- propojit jednotlivé poznatky a spojit si informace do vyšších celků
- pochopit souvislosti a orientovat se v nich
- nacházet různé varianty řešení a tyto varianty je schopen obhájit

Průřezová témata: Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (středověk u nás a v Evropě); osobnostní a sociální rozvoj (znaky gotického slohu + rozdíly od slohu románského)

Interdisciplinární vztahy: Výtvarná výchova, zeměpis, výchova k občanství. IT

Prostředky výuky – metody: Aktivizující metody (didaktická hra)

Prostředky výuky – organizační formy výuky: Skupinové vyučování

Prostředky výuky – pomůcky: Hrací karty (kvarteto)

Kritéria hodnocení: Kvalitativní hodnocení (slovní) průběžné ze strany učitele, výsledné kvantitativní hodnocení známkou

Časová náročnost: 15 – 20 minut po zahájení vyučovací jednotky

Název aktivity: Dějepisné kvarteto

Popis aktivity: Následující aktivita vyžaduje svědomitou a časově náročnou předchozí přípravu vyučujícího. Pro tuto didaktickou hru bude potřeba vytvořit tolik sad karet, kolik bude skupin ve třídě (uvažujeme-li počet 28 žáků, skupin vytvoříme celkem 7 po čtyřech žácích). Tvorbu hracích karet můžeme ponechat např. na žácích osmých ročníků, u kterých bude tvorba takových karet představovat fixaci již dříve probraného učiva, a to je jen další přidaná hodnota této aktivity. Další možností, kterou vyučující má, je nechat si žáky hrací karty vyrobit samotné, např. po vzájemné dohodě s vyučujícím výtvarné výchovy. Konečnou podobu přípravy hracích karet ponechávám na uvážení každého vyučujícího.

Žáky ve třídě rozdělíme do čtveřic. Ideálním modelem je skupiny vytvořit po lavicích (první a třetí lavice v pořadí se otočí k druhým a čtvrtým, atp.). Tímto krokem zabráníme případnému nežádoucímu ruchu a shonu ve třídě a ušetříme tím cenné minuty. Ještě před rozdáním hracích karet jednotlivým skupinám je potřeba žákům vysvětlit, co mají v následujících minutách dělat.

Žáci budou hrát klasické kvarteto. Jejich cílem bude shromáždit čtyři karty, které k sobě náležejí. Avšak „Dějepisné kvarteto“ bude poněkud náročnější, než to klasické. Žáky zde nebude navádět žádná společná číslovka, obsažená na všech hracích kartách. Na kartách budou napsána „nějaká“ slova, která se nějakým způsobem vážou k tématu hodiny – Přemyslu Otakarovi II. Úkolem žáků je odhalit souvislosti mezi jednotlivými kartami a na základě jejich znalosti shromáždit celou čtveřici.

Představme si tedy situaci, kdy žák drží v ruce celkem tři karty se slovy „Loket“, „Houska“, Křivoklát“. Tyto tři výrazy spojuje fakt, že se jedná o hrady založené Přemyslem Otakarem II. Žáci pak mají za úkol snažit se objevit onu čtvrtou kartu, na které bude např. „Křivoklát“.

Shromážděním celé karetní čtveřice však aktivita nekončí. Poté, co se žákům podaří čtveřici nashromáždit, musí napsat na kus papíru (nebo do sešitu) alespoň tři informace ke vztahu *Přemysl Otakar II.* ↔ *skupina pojmů*. Následně si žáci vyberou jeden z pojmů a do příští hodiny dějepisu přinesou deset informací o konkrétním pojmu. Tedy žák, který shromáždí celkem čtyři karty, na nichž jsou vyjmenovány hrady (Loket, Houska, Bezděz, Křivoklát) ještě v hodině vypíše tři informace (např. Jejich zakladatelem / renovátorem je Přemysl Otakar II.; budoval hrady jako síť opevnění českých zemí; hrady jsou postaveny v gotickém stylu) a do další hodiny si vybere např. Křivoklát a v té bude prezentovat svým spolužákům celkem deset informací, které si o daném pojmu nashromáždil. Níže uvádím námět na jednu sadu hracích karet – nejprve lícovou stranu, na které jsou vypsány pojmy, následně stranu rubovou, na které se nachází ikonický text k jednotlivým pojmům.

Loket	Houska	Bezděz	Křivoklát
Leoben	Královec	Marchegg	Zittau (Žitava)
Rudolf I. Habsburský	Štěpán Uherský	Béla IV.	Boleslav V. Stydlivý
Václav II.	Václav I.	Přemysl Otakar I.	Václav III.

13.2 ZALOŽ MĚSTO...

Škola: ZŠ

Ročník: 7.

Předmět: Dějepis

Počet žáků: 28

Vzdělávací oblast z RVP pro základní školy: Člověk a společnost

Učivo z RVP: Křesťanství a středověká Evropa.

Tematický celek: České země v době posledních Přemyslovců

Téma hodiny: Zakladatelská činnost Přemysla Otakara II.

Očekávané výstupy: Popíše příčiny a důsledky rozsáhlé zakladatelské činnosti Přemysla Otakara II.

Dílčí výstupy:

- charakterizovat postavení Přemysla Otakara II. v Evropě
- popsat situaci v Zemích Koruny české po nástupu Přemysla Otakara II. na trůn
- charakterizovat smysl zakladatelské činnosti

Klíčové kompetence:

Rozvíjíme **kompetence k učení** (žák je schopen zpracovat nově nabyté informace a využít je při vlastním studiu a též je dokáže aplikovat v praxi, umí pracovat s výchozím textem a chápe podstatu zadaných úkolů, operuje se všeobecně užívanými termíny, znaky a symboly, uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí); **kompetence k řešení problémů** (žák získané poznatky ověřuje a nachází argumenty pro obhajobu svých tvrzení, formuluje podložené závěry, při řešení úkolů uplatňuje dříve nabytých vědomostí); **kompetence komunikativní** (žák používá s porozuměním odborný jazyk a odborné termíny, grafická vyjádření)

Obsah učiva: Přemysl Otakar II. – král zlatý

Konkrétní cíl hodiny:

Žák dokáže:

- charakterizovat politické postavení Zemí Koruny české v Evropě
- vysvětlit vztah Zemí Koruny české a Uherského království / SŘŘNN
- popsat situaci v českém království v době vlády posledních Přemyslovců
- vyhodnotit příčiny úspěchu Přemysla Otakara II.

- vysvětlit důsledky (a také příčiny) zakladatelské činnosti posledních Přemyslovců
- najít a rozlišit společné a odlišné znaky nově zakládaných lokalit
- užívat obecně platné značky a symboly
- aplikovat poznatky nabyté v různých oborech

Průřezová témata: Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (středověk u nás a v Evropě); osobnostní a sociální rozvoj (znaky gotického slohu); výchova demokratického občana (města a městská práva ve středověku / právo ve středověku)

Interdisciplinární vztahy: Výtvarná výchova, zeměpis, výchova k občanství.

Prostředky výuky – metody: Aktivizující metody, metoda práce s atlasem, metoda práce s mapou

Prostředky výuky – organizační formy výuky: Kooperativní – párové vyučování

Prostředky výuky – pomůcky: Šablona obrysové mapy ČR / obrysová mapa ČR; čtvrtka A4; zeměpisný atlas / dějepisný atlas; pastelky / fixy

Kritéria hodnocení: Kvalitativní hodnocení (slovní) průběžné ze strany učitele, sebehodnocení žáků, výsledné kvantitativní hodnocení známkou

Časová náročnost: 25 – 30 minut po zahájení vyučovací jednotky

Název aktivity: Založ město...

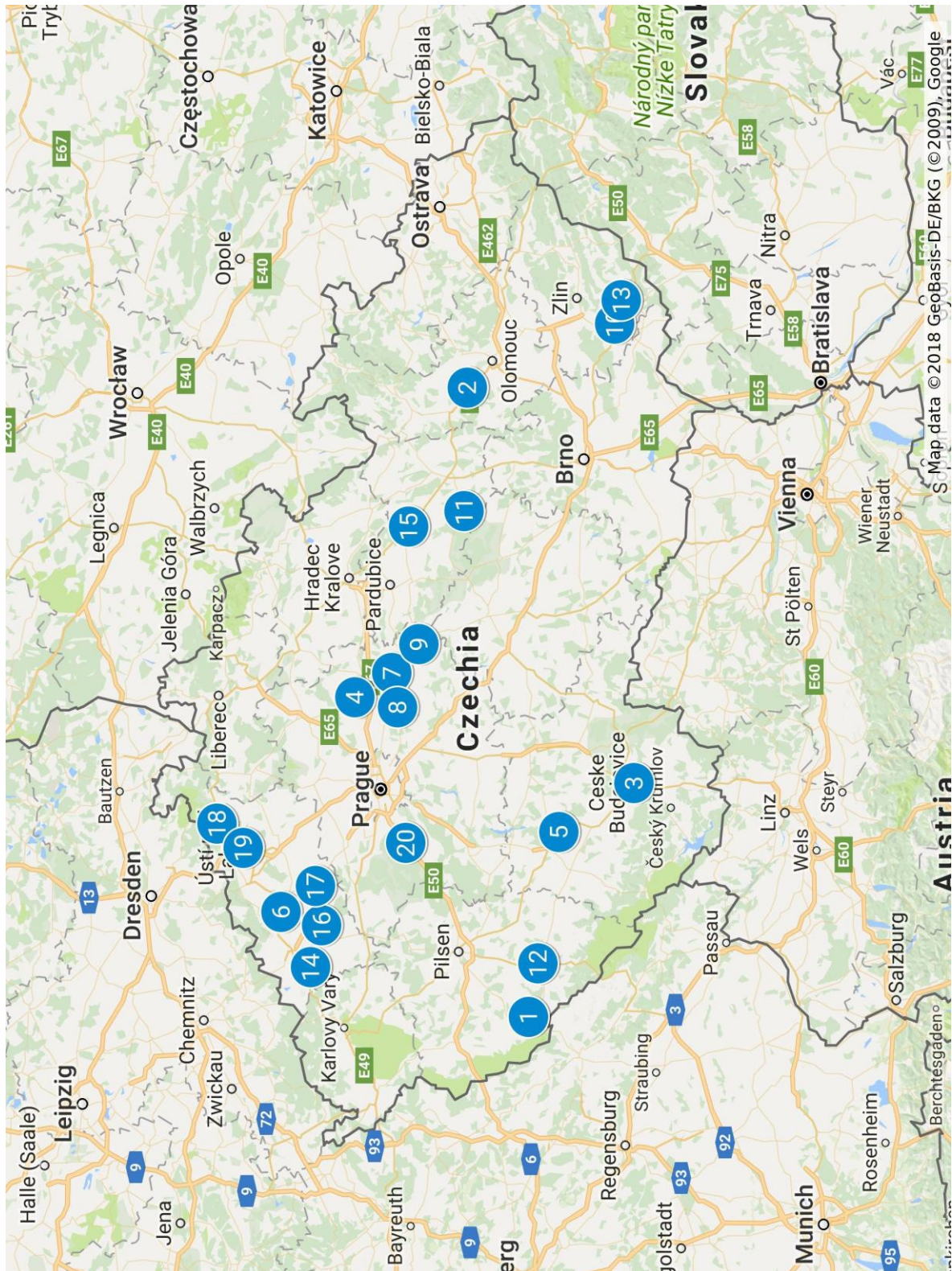
Popis aktivity: Žáci musí být minimálně dvě vyučovací hodiny předem informováni o nutnosti přinesení čtvrtky velikosti A4, pastelek / fixů. Žáky necháme obkreslit mapu současné České republiky na čtvrtku A4 (případně žákům rozdáme předtištěnou obrysovou mapu ČR). Prvním úkolem bude, aby si žáci vymysleli vlastní symbol pro město, hrad a klášter. Pakliže některý z žáků není dostatečně tvůrčí, může využít některý ze stávajících symbolů, běžně užívaných v zeměpisných či dějepisných atlasech (např. značky užívané v sešitových atlasech²⁴⁶ nebo se mohou žáci inspirovat některými obecně platnými značeními²⁴⁷). Mapu lze rovněž vytvořit na mapovém portálu <https://www.google.cz/maps/@49.7357682,13.4610585,12z>. V případě tvorby mapy prostřednictvím internetového mapového portálu je potřeba toto zpracovat v hodinách informatiky. Pravda je, že žákům se pak nabízí jen omezené množství symbolů, se kterými mohou pracovat.

²⁴⁶ LEBEDOVÁ, Hana. *Česká republika: Učeb. pro zákl. školy*. Praha: Kartografie, 1994. Sešitové atlasy pro základní školy. ISBN 80-7011-279-4.

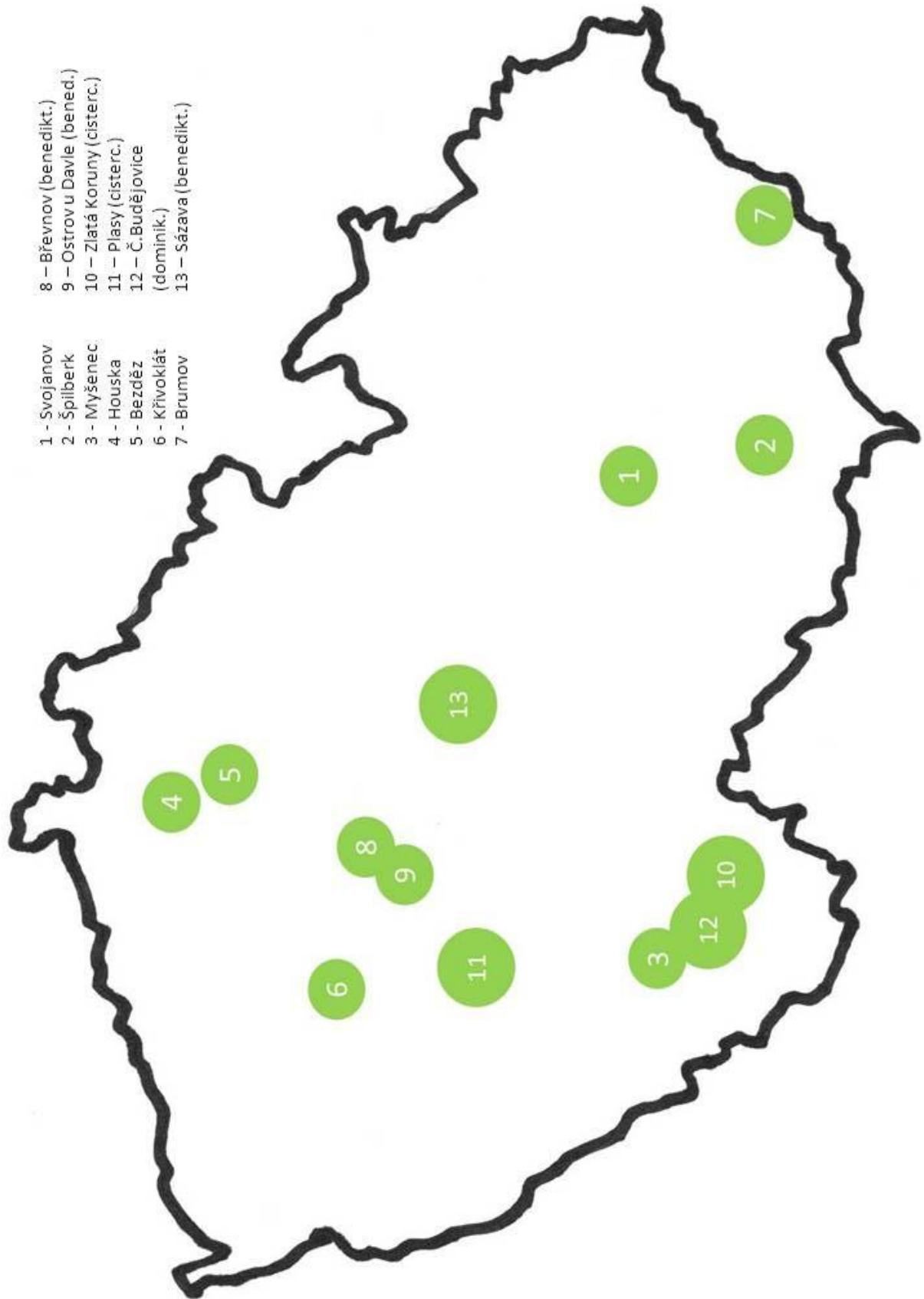
²⁴⁷ Seznam mapových značek. *Geoportal* [online]. [cit. 2018-01-12]. Dostupné z: http://geoportal.cuzk.cz/Dokumenty/znacky_srovnavaci.pdf

Poté, co všichni žáci mají vymyšlenou (či převzatou) vlastní značku pro dané objekty, vysvětlíme jim druhou část úkolu. S pomocí atlasů si zakreslí do svých map celkem 15 objektů, z nichž musí být deset měst, tři hrady a dva kláštery. Celkem budou mít žáci ve svých mapách zakresleno patnáct objektů. Ke své mapě si žáci vytvoří legendu tak, aby byli schopni identifikovat zakreslené objekty. Níže se nachází dvě mapy, ve kterých je zakresleno celkem 20 měst založených nebo povýšených Přemyslem Otakarem II., 7 hradů a 6 klášterů. Tyto mapy mohou posloužit jak pro žákovskou kontrolu svých zakreslovacích schopností, tak pro expoziční část hodiny o zakladatelské činnosti pátého českého krále.

1	<i>Domažlice</i>	11	<i>Polička</i>
2	<i>Litovel</i>	12	<i>Klatovy</i>
3	<i>České Budějovice</i>	13	<i>Uherský Brod</i>
4	<i>Nymburk</i>	14	<i>Kadaň</i>
5	<i>Písek</i>	15	<i>Vysoké Mýto</i>
6	<i>Most</i>	16	<i>Žatec</i>
7	<i>Kolín</i>	17	<i>Louny</i>
8	<i>Kouřim</i>	18	<i>Děčín</i>
9	<i>Čáslav</i>	19	<i>Ústí nad Labem</i>
10	<i>Uherské Hradiště</i>	20	<i>Beroun</i>

13.3 KRÁLOVSKÝ KARTOGRAF

Škola: ZŠ

Ročník: 7.

Předmět: Dějepis

Počet žáků: 28

Vzdělávací oblast z RVP pro základní školy: Člověk a společnost

Učivo z RVP: Křesťanství a středověká Evropa.

Tematický celek: České země v době posledních Přemyslovců

Téma hodiny: Přemysl Otakar II. – územní rozsah říše

Očekávané výstupy: Charakterizuje říši Přemysla Otakara II. z hlediska územních zisků a získaných titulů.

Dílčí výstupy:

- charakterizovat postavení Přemysla Otakara II. v Evropě
- popsat situaci v Zemích Koruny české po nástupu Přemysla Otakara II. na trůn
- charakterizovat rozsah říše
- popsat situaci uvnitř nově vzniklé říše

Klíčové kompetence:

Rozvíjíme **kompetence k učení** (žák je schopen zpracovat nově nabyté informace a využít je při vlastním studiu a též je dokáže aplikovat v praxi, umí pracovat s výchozím textem a chápe podstatu zadaných úkolů); **kompetence k řešení problémů** (žák získané poznatky ověřuje a nachází argumenty pro obhajobu svých tvrzení, formuluje podložené závěry, při řešení úkolů uplatňuje dříve nabytých vědomostí); **kompetence komunikativní** (žák používá s porozuměním odborný jazyk a odborné termíny, grafická vyjádření)

Obsah učiva: Přemysl Otakar II. – král železný

Konkrétní cíl hodiny:

Žák dokáže:

- charakterizovat politické postavení Zemí Koruny české v Evropě
- vysvětlit vztah Zemí Koruny české a Uherského království / SŘŘNN
- popsat situaci v českém království v době vlády posledních Přemyslovců
- charakterizovat postavení Zemí Koruny české ve střední Evropě
- popsat soustátí Přemysla Otakara II.

- užívat obecně platné značky a symboly
- aplikovat poznatky nabyté v různých oborech

Průřezová témata: Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (postavení Zemí Koruny české v rámci Evropy)

Interdisciplinární vztahy: Zeměpis

Prostředky výuky – metody: Aktivizující metody, metoda práce s atlasem, metoda práce s mapou, metoda práce s učebnicí, metoda práce s internetovým zdrojem

Prostředky výuky – organizační formy výuky: Samostatná práce žáků

Prostředky výuky – pomůcky: Šablona mapy Evropy / předtištěná obrysová mapa Evropy

Kritéria hodnocení: Kvalitativní hodnocení (slovní) průběžné ze strany učitele, sebehodnocení žáků, výsledné kvantitativní hodnocení známkou

Časová náročnost: 30 – 35 minut po zahájení vyučovací jednotky

Název aktivity: Královský kartograf

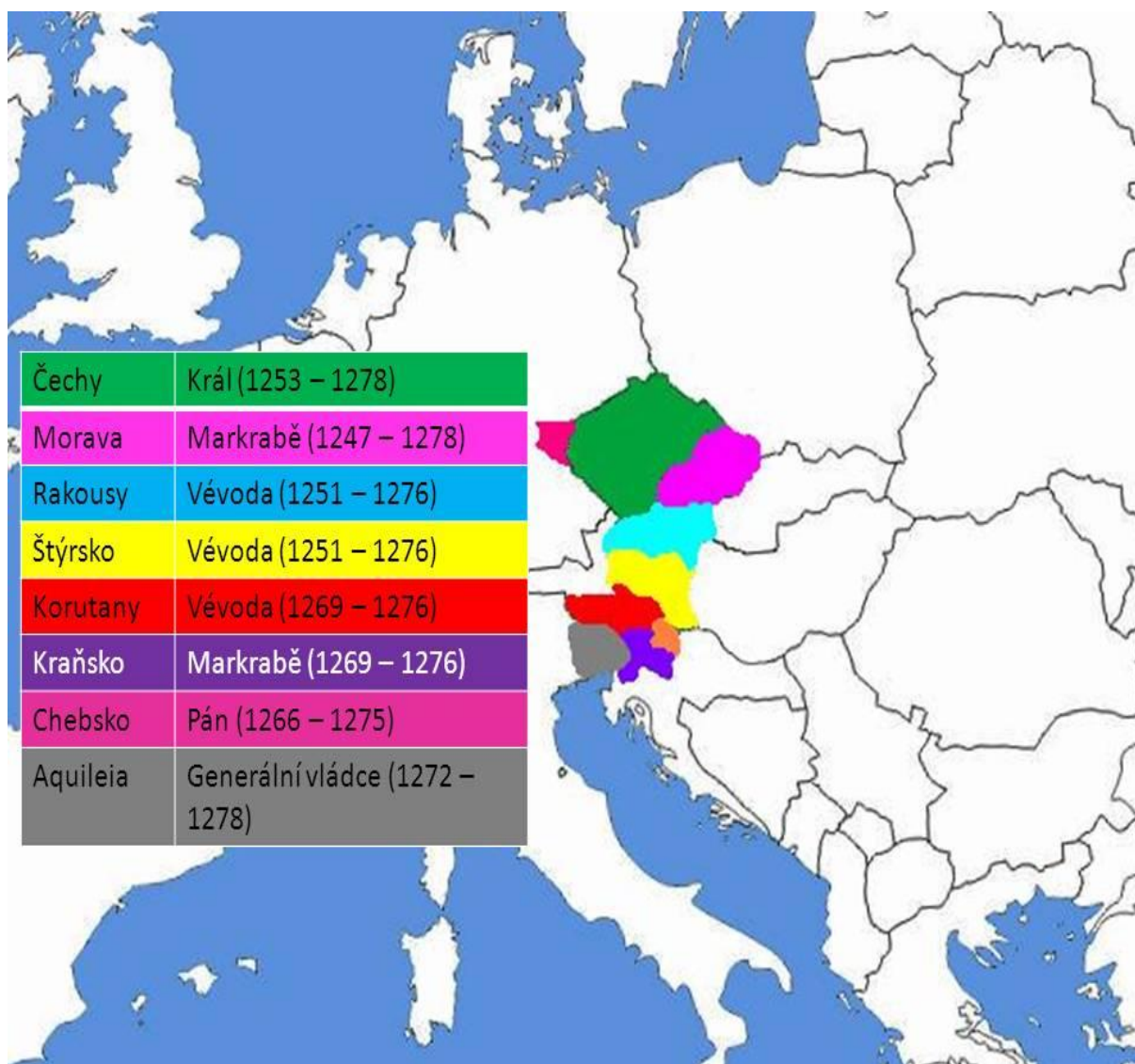
Popis aktivity: V této aktivitě budou mít žáci za úkol vytvořit si mapu říše Přemysla Otakara II. Žáky vedeme zejména k orientaci v dějepisných a zeměpisných atlasech a navíc ještě fixujeme fakta o říši Přemysla Otakara II. Ke korektnímu výsledku této práce žáky musí nutně dovést předchozí výklad, z něhož žáci uplatní zejména faktografické znalosti o držených územích Přemyslem Otakarem II.

Žáci do mapy Evropy zakreslí Přemyslovo soustátí. Využijí k tomu více barev, každá jedna Přemyslem držená země bude zakreslena jinou barvou. Do legendy, kterou si žáci k mapě rovněž vytvoří, zaznamenají i roky, ve kterých jednotlivé země držel. Nástin toho, jak by měla (mohla) mapa vypadat, je níže. Na závěr aktivity je vhodné, aby žáci sami vyvodili, proč většinu zemí držel Přemysl Otakar II. pouze do roku 1276 a ne až do roku své smrti a proč právě Čechy a Moravu držel až do své smrti.

K této tematice se nabízí ještě několik dalších možností fixace, kterou zařadíme buďto na konec té vyučovací jednotky, ve které jsme aktivitu uskutečnili, nebo na začátek příštího setkání. Nabízí se možnost využít například tzv. spojovačky, nebo doplňovačky:

<i>Spoj čarami název země a odpovídající titul:</i>	
<i>ZEMĚ</i>	<i>TITUL</i>
<i>Štýrsko</i>	<i>markrabě</i>
<i>Kraňsko</i>	<i>vévoda</i>
<i>Chebsko</i>	<i>král</i>
<i>Korutany</i>	<i>vévoda</i>
<i>Morava</i>	<i>pán</i>
<i>Čechy</i>	<i>vévoda</i>
<i>Rakousy</i>	<i>markrabě</i>

<i>Doplň chybějící údaje do tabulky:</i>		
<i>ZEMĚ</i>	<i>TITUL</i>	<i>OBDOBÍ</i>
	<i>král</i>	
<i>Morava</i>		<i>1247 -</i>
		<i>1251 - 1276</i>
<i>Korutany</i>		<i>1269 -</i>
	<i>markrabě</i>	<i>1269 - 1276</i>
<i>Štýrsko</i>	<i>vévoda</i>	<i>- 1276</i>
	<i>pán</i>	<i>1266 - 1275</i>

13.4 CESTOVNÍ KANCELÁŘ...

Škola: ZŠ

Ročník: 7.

Předmět: Dějepis

Počet žáků: 28

Vzdělávací oblast z RVP pro základní školy: Člověk a společnost

Učivo z RVP: Křesťanství a středověká Evropa.

Tematický celek: České země v době posledních Přemyslovců

Téma hodiny: Přemysl Otakar II. – fixace

Očekávané výstupy: Charakterizuje říši Přemysla Otakara II.

Dílčí výstupy:

- charakterizovat postavení Přemysla Otakara II. v Evropě
- popsat situaci v Zemích Koruny české po nástupu Přemysla Otakara II. na trůn
- charakterizovat rozsah říše
- popsat situaci uvnitř nově vzniklé říše

Klíčové kompetence:

Rozvíjíme **kompetence k učení** (žák je schopen zpracovat nově nabyté informace a využít je při vlastním studiu a též je dokáže aplikovat v praxi, žák umí pracovat s výchozím textem a chápe podstatu zadaných úkolů); **kompetence k řešení problémů** (žák získané poznatky ověřuje a nachází argumenty pro obhajobu svých tvrzení, formuluje podložené závěry, při řešení úkolů uplatňuje dříve nabytých vědomostí); **kompetence komunikativní** (žák používá s porozuměním odborný jazyk a odborné termíny, grafická vyjádření); **kompetence pracovní** (žák přistupuje k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot)

Obsah učiva: Přemysl Otakar II.

Konkrétní cíl hodiny:

Žák dokáže:

- charakterizovat politické postavení Zemí Koruny české v Evropě
- vysvětlit vztah Zemí Koruny české a Uherského království / SŘŘNN

- vystihnout situaci v českém království v době vlády posledních Přemyslovců
- charakterizovat postavení Zemí Koruny české ve střední Evropě
- popsat soustátí Přemysla Otakara II.
- užívat obecně platné značky a symboly
- aplikovat poznatky nabyté v různých oborech
- navrhnout a naplánovat cestu
- rozčlenit jednotlivé informace na základě jejich důležitosti
- rozhodnout, které informace jsou nejpodstatnější, a vystihnout jejich podstatu
- obhájit svůj výběr, a to s ohledem na ochranu kulturních a společenských hodnot

Průřezová témata: Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (postavení Zemí Koruny české v rámci Evropy / zeměpisná poloha), environmentální výchova (možnosti dopravy ve středověku a dnes s ohledem na životní prostředí), mediální výchova (výsledný produkt), výchova demokratického občana (možnosti lidí ve středověku a dnes).

Interdisciplinární vztahy: Zeměpis, výtvarná výchova, výchova k občanství, český jazyk a literatura, informatika

Prostředky výuky – metody: Aktivizující metody, metoda práce s atlasem, metoda práce s mapou, metoda práce s učebnicí, metoda práce s internetovým zdrojem

Prostředky výuky – organizační formy výuky: Kooperativní výuka (skupinová práce)

Prostředky výuky – pomůcky: Čtvrťka (A3), pastelky, fixy, učebnice, internet (tablet / mobilní telefon), dostupná naučná literatura

Kritéria hodnocení: Kvalitativní hodnocení (slovní) průběžné ze strany učitele, sebehodnocení žáků, vzájemné hodnocení žákovských prací, výsledné kvantitativní hodnocení známkou

Časová náročnost: 1-2 vyučovací jednotky

Název aktivity: Cestovní kancelář...

Popis aktivity: Žáci jsou rozděleni do skupin, ideálně po čtyřech – pěti členech. Cílem žáků je vytvořit trasu zájezdu po říši Přemysla Otakara II. Cílem této aktivity je pěstování národního uvědomění žáků (čím bylo soustátí Přemysla Otakara II. výjimečné), dále pak rozvíjení komunikačních dovedností a schopností prezentovat svoji práci a pěstovat kulturní a sociální cítění.

První částí úkolu bude vymyšlení názvu cestovní kanceláře, která zprostředkovává výlety do doby Přemysla Otakara II. (1247 – 1278). Následně si žáci musí nutně rozdělit

role ve skupině tak, aby každý pracoval (časová dotace je omezena maximálně na dvě vyučovací jednotky). Ideální je rozdělení na *kartografa*, který připraví mapy, *historika*, jenž má za úkol na zvolené trase vyhledat a popsat navštěvovaná místa, *průvodce*, jehož úkolem bude připravit doprovodné slovo k „zájezdu“ a sestavit jeho program a *manažera*, který by měl připravit formální stránku „zájezdu“ (důležitá upozornění, základní informace o nabízeném zájezdu, poutavé slogany / reklamu). V případě pětičlenných skupin je vhodné, aby byl pátým členem *grafik*, který bude ilustrovat celý návrh (kromě map).²⁴⁹

Na konci vyučovací jednotky (zbývá-li dostatek času) budou žáci prezentovat výsledek svojí práce. Tyto prezentace je možné nechat i na jakoukoliv jinou vyučovací hodinu. Žáci představí svým spolužákům svoji podobu zájezdu tak, jako by jej nabízeli potenciálním turistům. Nesmí zapomenout na žádnou část své činnosti – spolužáky tedy musí informovat o programu, záměru, navštívených místech (zdůvodnit jejich výběr ve vztahu k Přemyslu Otakarovi II.), úskalích a rizicích zájezdu, způsobech dopravy, právech a povinnostech členů zájezdu.

Vhodné je uvážit, zda tuto aktivitu nezařadit jako projektovou výuku alespoň do 4 vyučovacích jednotek s tím, že výsledky žákovské práce se budou prezentovat pro žáky např. z I. stupně nebo pro žáky z jiných tříd.

---

²⁴⁹ Jsou-li skupiny čtyřčlenné, práci grafika zastane kterýkoliv jiný člen skupiny, který považuje svoji část práce za dokončenou, případně ten člen skupiny, který zastává pozici *manažera*.

CK PŘEMEK TOURS

**NEPODLÉHEJ HYSTERII, POZNEJ SNÁMI HISTORII,
STŘEDOVĚKÝ KURS, JEDINĚ S PŘEMEK TOURS!**

Naše cestovní kancelář nabízí jedinečnou možnost pro své klienty: vycestování do 13. století, konkrétně do roku 1278. Naši zákazníci mají jedinečnou příležitost navštívit nová místa (hrady a města), která založil Přemysl Otakar II. S mocným Přemyslovcem se setkáme osobně. Cestovní kancelář připravila celkem čtyřdenní zájezd, na který vás srdečně zveme!

Program:

1. den

Plzeň - odjezd 7.00

Beroun (prohlídka města, návštěva trhů);

8.00 - 9.00

Křivoklát (prohlídka nově vzniklého hradu za doprovodu purkrabího); 9.3 - 11.00

Žatec (setkání s místním sládkem, prohlídka pivovaru, oběd v krčmě); 12.00 - 14.00

Louny (obhlídka města); 14.30 - 15.30

Houska (setkání s místním purkrabím, prohlídka hradu); 17.00 - 18.30

Nymburk (setkání s velitelem městské hotovosti, výměna stráží na městských hradbách, ubytování v hostinci); 19.30 - 7.30

2. den

Čáslav (nákup na místních trzích);

8.15 - 9.30

**Chrudim (průjezd, možnost zastávky
v řemeslných dílnách); *10.00 - 11.00***

**Vysoké Mýto (prohlídka náměstí, oběd
v krčmě za přítomnosti městské rady); *11.30
- 13.00***

**Svojanov (prohlídka pevnosti a místní
zbrojnice); *14.30 - 16.00***

**Uherské Hradiště (prohlídka města, ubytování
v hostinci); *18.00 - 7.00***

3. den

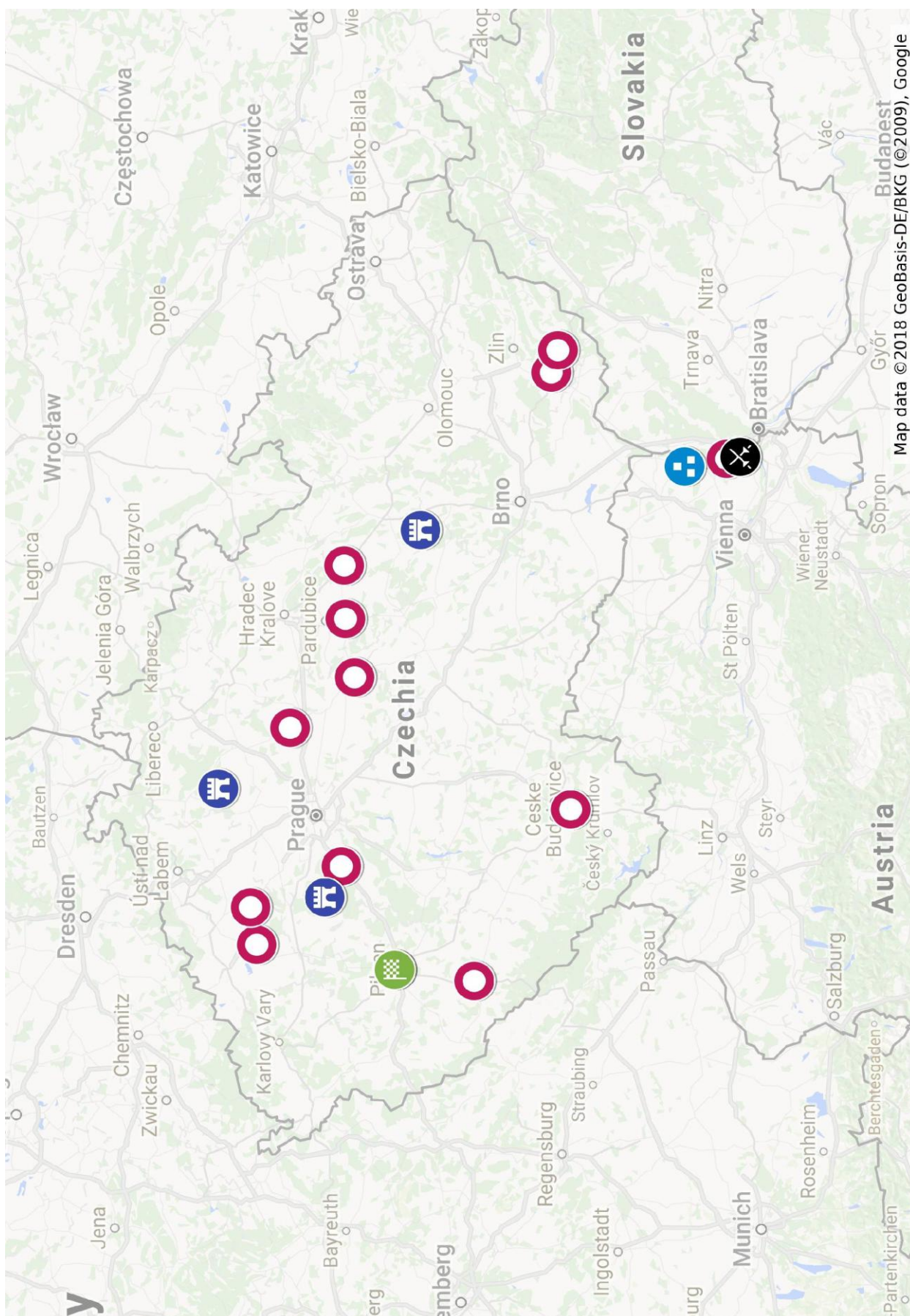
Uherský Brod (prohlídka města): 7.30 - 8.30
Groißenbrunn (návštěva bitevního pole, ohlédnutí
za slavným vítězstvím): 10.45 - 11.30
Marchegg (návštěva náměstí, oběd): 11.45 - 13.00
Jedenspeigen (návštěva Jeho Veličenstva krále
Přemysla Otakara II. ve vojenském táboře):
13.30 - 15.00
České Budějovice (prohlídka města, ubytování):
18.00 - 8.00

4. den

Klatovy (prohlídka města, návštěva trhů):
10.00 - 13.00
Plzeň (příjezd, rozloučení): 14.00

DŮLEŽITÁ UPOZORNĚNÍ:

Všichni klienti se před odjezdem musí prokázat
potvrzením o očkování proti moru, parazitům
a neštovicím.

13.5 PŘIPRAVME SI ZKOUŠENÍ...

Škola: ZŠ

Ročník: 7.

Předmět: Dějepis

Počet žáků: 28

Vzdělávací oblast z RVP pro základní školy: Člověk a společnost

Učivo z RVP: Křesťanství a středověká Evropa.

Tematický celek: České země v době posledních Přemyslovců

Téma hodiny: Přemysl Otakar II. – fixace

Očekávané výstupy: Charakterizuje osobnost krále Přemysla Otakara II.

Dílčí výstupy:

- charakterizovat postavení Přemysla Otakara II. v Evropě
- popsat situaci v Zemích Koruny české po nástupu Přemysla Otakara II. na trůn
- charakterizovat rozsah říše
- charakterizovat osobnosti z okolí Přemysla Otakara II.

Klíčové kompetence:

Rozvíjíme **kompetence k učení** (žák je schopen zpracovat nově nabyté informace a využít je při vlastním studiu a též je dokáže aplikovat v praxi, žák umí pracovat s výchozím textem a chápe podstatu zadaných úkolů); **kompetence k řešení problémů** (žák získané poznatky ověřuje a nachází argumenty pro obhajobu svých tvrzení, formuluje podložené závěry, při řešení úkolů uplatňuje dříve nabytých vědomostí); **kompetence komunikativní** (žák používá s porozuměním odborný jazyk a odborné termíny, grafická vyjádření); **kompetence sociální a personální** (žák přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají)

Obsah učiva: Přemysl Otakar II.

Konkrétní cíl hodiny:

Žák dokáže:

- aplikovat poznatky nabyté v různých oborech
- rozčlenit jednotlivé informace na základě jejich důležitosti

- rozhodnout, které informace jsou nejpodstatnější, a vystihnout jejich podstatu
- obhájit svůj výběr, a to s ohledem na ochranu kulturních a společenských hodnot
- orientovat se v učivu
- účinně spolupracovat v rámci páru / skupiny
- respektovat názor druhých lidí
- zvolit vhodné pojmy k ilustraci

Průřezová témata: --

Interdisciplinární vztahy: Výtvarná výchova, český jazyk a literatura

Prostředky výuky – metody: Aktivizující (produkční) metody, metoda práce s učebnicí

Prostředky výuky – organizační formy výuky: Kooperativní výuka (párová výuka / skupinová výuka)

Prostředky výuky – pomůcky: Čtvrťka (A4), pastelky, fixy, učebnice, internet (tablet / mobilní telefon), dostupná naučná literatura

Kritéria hodnocení: Kvalitativní hodnocení (slovní) průběžné ze strany učitele, sebehodnocení žáků, vzájemné hodnocení žákovských prací, výsledné kvantitativní hodnocení známkou

Časová náročnost: Max. 1 vyučovací jednotka

Název aktivity: Připravme si zkoušení...

Popis aktivity: Žáci si nejprve musí vytvořit samotné kartičky. Nejlépe je využít klasické čtvrtky (vel. A4). Tuto čtvrtku si žáci podélně rozstříhnou přesně v polovině (jedna polovina by tak měla mít 10,5 cm na šířku => orientace čtvrtky na výšku). Vzniklý „pruh“ čtvrtky si žáci rozčlení (rozměřit a narýsovat) na celkem sedm částí (každá by tak měla být o rozměrech 10,5 cm x 4 cm). Postup zopakují i na druhé polovině čtvrtky. Žákům tak vznikne celkem 14 kartiček.

Další částí úkolu je, aby žáci vybrali celkem 14 libovolných pojmů²⁵⁰ vztahujících se k osobě Přemysla Otakara II. nebo jeho době. Vybrané pojmy / jména / data pak žáci zachytí na kartičky. Podmínkou je, aby alespoň 5 pojmů bylo ilustrovaných. Vyhneme se tím totiž případným snahám o prosté napsání několika jmen, letopočtů a termínů.

Závěrem aktivity by mělo být vzájemné zkoušení (sloužící jako fixace pojmů). Každá ze skupin bude mít možnost si vybrat od každé skupiny dvě kartičky s pojmy a připraví si ke každému pojmu minimálně tři informace. Následně by skupina, jejíž pojem z kartičky je zodpovídan, měla výkon spolužáků přiměřeně a věcně ohodnotit.

²⁵⁰ Názvy hradů, měst, zemí; osobnosti, předměty, bitvy, letopočty, vojenství...

Výsledkem aktivity pak budou samotné kartičky, které můžeme využívat pro další fixaci i v mnohých příštích vyučovacích hodinách.

	<p><i>Kressenbrunn</i></p>
<p>Béla IV.</p>	<p>Kunhuta Uherská</p>
<p>Rudolf Habsburský</p>	
	<p>Král železný a zlatý</p>

	<p>1260</p>
<p>1253</p>	<p>České Budějovice</p>
<p>Křivoklát</p>	<p>Křížová výprava</p>
<p>obr. 3</p> 	<p>26. 8. 1278</p>

13.6 LISTINA

Škola: ZŠ

Ročník: 7.

Předmět: Dějepis

Počet žáků: 28

Vzdělávací oblast z RVP pro základní školy: Člověk a společnost

Učivo z RVP: Křesťanství a středověká Evropa.

Tematický celek: České země v době posledních Přemyslovců

Téma hodiny: Přemysl Otakar II.

Očekávané výstupy: Charakterizuje osobnost Přemysla Otakara II.

Dílčí výstupy:

- charakterizovat postavení Přemysla Otakara II. v Evropě
- popsat situaci v Zemích Koruny české po nástupu Přemysla Otakara II. na trůn
- charakterizovat osobnosti z okolí Přemysla Otakara II.

Klíčové kompetence:

Rozvíjíme **kompetence k učení** (žák je schopen zpracovat nově nabyté informace a využít je při vlastním studiu a též je dokáže aplikovat v praxi, žák umí pracovat s výchozím textem a chápe podstatu zadaných úkolů); **kompetence k řešení problémů** (žák získané poznatky ověřuje a nachází argumenty pro obhajobu svých tvrzení, formuluje podložené závěry, při řešení úkolů uplatňuje dříve nabytých vědomostí); **kompetence komunikativní** (žák používá s porozuměním odborný jazyk a odborné termíny, grafická vyjádření); **kompetence pracovní** (žák používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky)

Obsah učiva: Přemysl Otakar II.

Konkrétní cíl hodiny:

Žák dokáže:

- aplikovat poznatky nabyté v různých oborech
- rozhodnout, které formulace jsou nejvýstižnější pro danou tematiku, a vystihnout jejich podstatu
- obhájit svůj výběr, a to s ohledem na ochranu kulturních a společenských hodnot
- orientovat se v učivu

- napsat smysluplný text za zadané téma

Průřezová témata: Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech (postavení Přemysla Otakara II. v Evropě a klíčové mezníky ve vztahu Přemysla Otakara II. s jinými evropskými vládci), mediální výchova (rozvíjení komunikačních schopností a rozvíjení citlivosti vůči předsudkům a zjednodušujícím soudům o společnosti i jednotlivcích)

Interdisciplinární vztahy: Výtvarná výchova, český jazyk a literatura, člověk a svět práce

Prostředky výuky – metody: Aktivizující (produkční) metody, metoda práce s učebnicí, metoda práce s internetem

Prostředky výuky – organizační formy výuky: Samostatná práce žáků

Prostředky výuky – pomůcky: Čtvrtka (A4), redispero s násadkou / kaligrafické pero, tuš, stuha, učebnice, internet (tablet / mobilní telefon), dostupná naučná literatura

Kritéria hodnocení: Kvalitativní hodnocení (slovní) průběžné ze strany učitele, vzájemné hodnocení žákovských prací, výsledné kvantitativní hodnocení známkou

Časová náročnost: 2 vyučovací jednotky

Název aktivity: Listina...

Popis aktivity: Cílem této aktivity je aktivizovat žáky a rozvíjet jejich schopnost systematicky pracovat. Žáci si během této aktivity vytvoří vlastní listinu.

V úvodu hodiny je třeba žákům podrobně vysvětlit plán a náplň práce, jakož i jednotlivých dílčích úkonů. Každý žák si vyrobí vlastní listinu od prvopočátku. Jako materiál pro tvorbu listiny poslouží obyčejná bílá čtvrtka (A4). Prvním krokem bude vytvoření věrohodné, historicky vyhlížející listiny. Je potřeba zbavit čtvrtku bělosti. Nejlépe historického zažloutlého nádechu docílíme pomocí obyčejného černého čaje. Čím obyčejnější, tím účinnější. Do dostatečně velké nádoby (mísa / umyvadlo) nalijeme vlažnou vodu a vylouhujeme v ní několik sáčků černého čaje (úměrně množství vody). V takto připraveném roztoku buďto necháme žáky kompletně namočit své čtvrtky, nebo doporučuji natírání čaje na čtvrtku štětcem (pro silnější a věrohodnější zhnědnutí čvrtek). Takto si žáci obarví čtvrtku z obou stran. Poté umístí své čtvrtky na topení / parapet, aby uschly.

Po dobu sušení nově vzniklých listin si žáci připraví text, který na čtvrtku napíší. Text a jeho obsah jsou nejpodstatnější částí této aktivity. Žáci se vžijí do některé z historických postav z doby Přemysla Otakara II. (buďto do českého panovníka samotného, nebo některého z jeho věrných šlechticů, rodinných příslušníků, či případně

vojenských a politických protivníků). Úkolem každého žáka pak bude připravit si text, který bude mít nějakou výpovědní hodnotu. Například může vzniknout dopis adresovaný Přemyslu Otakarovi II. uherským králem Bélou IV., který vznikl před bitvou u Kressenbrunn. Nebo dopis rovněž adresovaný českému vládci a napsaný rukou olomouckého biskupa Bruna. Důležité je, aby si žáci uvědomili dějinnou souvislost mezi jednotlivými osobnostmi.

Ve chvíli, kdy budou mít žáci připraven svůj text a jejich čtvrtka již bude suchá, přistoupí k další části úkolu. Text přepíše pomocí redispera a tuše na zhnědlou čtvrtku. Výtvarnému duchu se meze nekladou, čili není nevhodné, když se žáci pokusí o imitaci některého typu historických písem. Vhodným přídatkem je iniciála. Po přepsání žáci nechají tuš zaschnout a připraví se na krátkou prezentaci svého díla. V té žáci uvedou, komu je listina adresována, kým je psána a stručně shrnou obsah. Ideálním zakončením je umístění žákovských prací na nástěnku, případně výstavka ve třídě / hale školy.

V případě zájmu je možno ještě přikoupit pečetní vosk a žáci si mohou vytvořit i jednoduché pečetidlo (například z modelovací hmoty tvrzené pečením). Listina pak bude určena pouze svému adresátovi.

14 PRACOVNÍ LISTY

Tvorba pracovních listů a jejich užití během vyučování (ale i mimo něj) do výuky dějepisu neodmyslitelně patří. Pracovní listy již zauímají pevné místo ve struktuře vyučovací hodiny mnohých vyučujících napříč obory. Pracovní listy mají nepřeberné možnosti využití a funkcí. Při vhodně zvolené metodice při tvorbě pracovních listů mohou plnit funkci vynikající učební pomůcky. Mohou tak dokonce nahradit funkci učebnice, která pak plní funkci zejména podpůrné učební pomůcky v žákovské domácí přípravě. Pracovní listy je možné rovněž využívat jako zdroj motivace. Takové listy žáky nutně zaujmou a udrží tak žákovskou pozornost po celou dobu vyučovací jednotky. Nedílnou součástí pro naplnění takového cíle pak musí být vhodně a účelně zvolený ikonický text.

Kromě funkce informativní / expoziční a motivační lze pak pracovních listů využít pro naplnění funkce fixační či hodnotící. Stejně jako s každou pracovní metodou se ani metoda práce s pracovním listem nesmí objevovat ve vyučovacím procesu příliš často. Pracovní list by stejně jako učebnice neměl plnit funkci a roli učitele ve výuce a měl by být pouze podpůrným prostředkem výuky, sloužit jako zpestření vyučovací hodiny a přispět k schopnosti žáků hodnotit historické události, srovnávat zadaná historická fakta a seznamovat žáky s novými informacemi.

14.1 NÁVRHY PRACOVNÍ LISTŮ

14.1.1 MOTIVACE

Tento pracovní list je vhodné využít v závěru hodiny předcházející výkladu o osobě krále Přemysla Otakara II. Návodnými úkoly a otázkami pracovní list žáky dovede k odhalení tématu příštího setkání, kterým bude Přemysl Otakar II.

Nezbytnou součástí pracovního listu jsou také úkoly, které mají žákům připomenout již probrané učivo. Vzhledem k tématu příští hodiny je vhodné, aby si žáci připomněli první dva české krále (první úkol) a také základní informace o cestě Přemysla Otakara I. k nástupnickému řádu, který zavedl (druhý úkol). Poslední úkol tohoto pracovního listu je pak ve svém výsledku tím úkolem, který žákům definitivně prozradí téma příští vyučovací hodiny. Žáci k tomuto tématu dospějí po vylouštění křížovky, která je zaměřena na komplexní fixaci historických faktů.

PL č. 1

1. Někteří Přemyslovci již dříve získali královský titul. Vzpomenete si, kteří panovníci to byli? Napoví vám jejich podobizny? Neuvažujte ty, o kterých jste slyšeli v dnešní hodině.²⁵¹

2. Jak se jmenuje nástupnický systém, který zavedl král Přemysl Otakar I.? Jaká je podstata tohoto nástupnického systému? Jaký nástupnický systém tomuto předcházel? Vzpomenete si, kdo jej zavedl? Jaký další důležitý dokument vydal ten samý panovník?

nástupnický systém: .....

jeho podstata: .....

předcházející nástupnický systém: .....

kdo jej zavedl: .....

dokument: .....

²⁵¹ Předpokládám, že poslední probírání panovníci budou Přemysl Otakar I. a Václav I.

14.1.2 EXPOZICE

Následující pracovní listy je možno využít jako učební pomůcky během expozice učiva o Přemyslu Otakarovi II. Žáci budou s pracovními listy pracovat během výkladu učitele. Tím docílíme, mimo jiné, také koncentrace pozornosti žáků na danou problematiku. Výsledky žákovského snažení je vhodné na konci hodiny zkontrolovat, nejlépe využitím brainstormingu a nejlepší výkony žáků následně ocenit (ohodnotit známkou).

PL č. 2

1. Zapisujte si do mapy jména zemí, které se podařilo Přemyslu Otakarovi II. připojit k českému království. Za název každé země do závorek uveďte i roky, ve kterých byla součástí Přemyslovy říše. Vyznačte i směr a cíl křížových výprav.

2. Na území kterých dnešních států se rozkládalo Přemyslovo soustátí? Vypište jména těchto států. Jak se jmenuje moře, které omývalo jižní hranici Přemyslova státu?

<i>Státy</i>	<i>Moře</i>

3. Přijďte na to, která ze zemí získaných Přemyslem Otakarem II. není na mapě zakreslena? Příslušné území rovněž vyznačte.

PL č. 3**1. Doplňte chybějící údaje v textu:**

Přemysl Otakar II. se zapojil do vzpoury proti svému otci ..... Poté co byl propuštěn z vězení, byl znovuzvolen moravským ..... Krátce nato získává další titul – rakouští páni ho volí za svého ..... Českým králem se stává v roce ....., ale korunovace proběhla až v roce ..... Svůj nárok na rakouská území podpořil sňatkem s ..... V roce 1260 vyvrcholil konflikt mezi českým a uherským králem, který se jmenoval ..... Panovníci se střetli ve velkolepé bitvě u ..... Aby Přemysl podpořil uzavřený mír, rozhodl se oženit se s vnučkou uherského krále ..... Ta mu porodila syna ..... Mimo to měl ještě jednoho syna, tzv. levobočka, který se stal opavským vévodou a jmenoval se ..... V roce 1273 byl zvolen římským králem hrabě .....

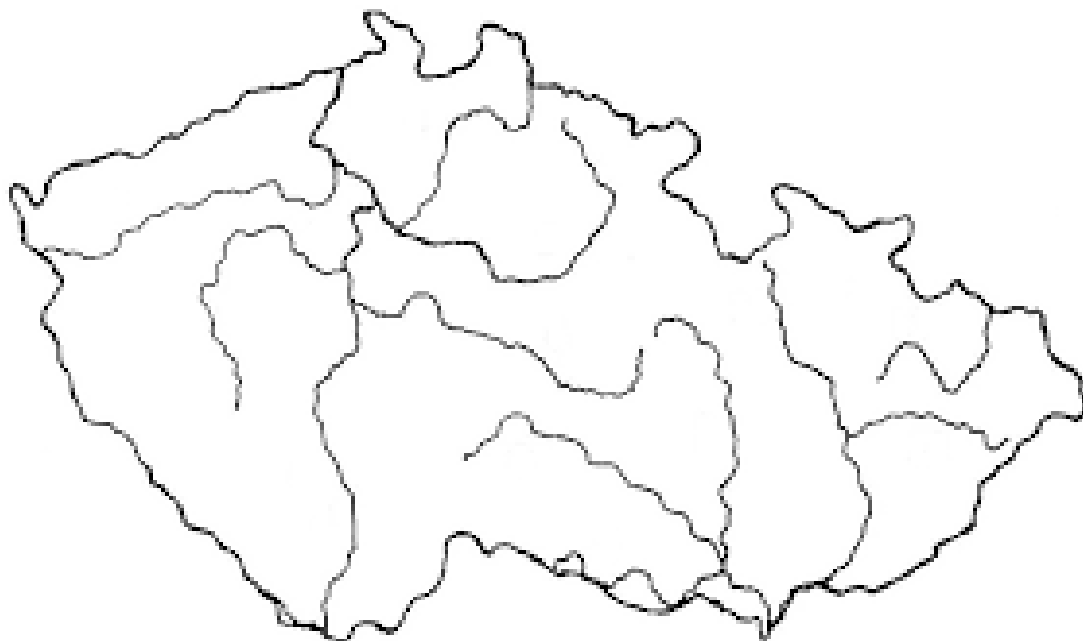
2. Přřad'te letopočet k události:

Letopočet	Událost
1261	<i>Bitva u Kressenbrunnu</i>
1253	<i>Vzpoura proti Václavovi I.</i>
1260	<i>Zvolení rakouským vévodou</i>
1251	<i>Korunovace českým králem</i>
1247	<i>Začátek vlády Přemysla Otakara II.</i>

3. Nakreslete si časovou osu a zakreslete na ni události z tabulky ve cvičení 2.

PL č. 4

1. Zakreslete do mapy 10 měst založených Přemyslem Otakarem II.

2. Pojmenujte hrady na obrázcích.

.....

.....

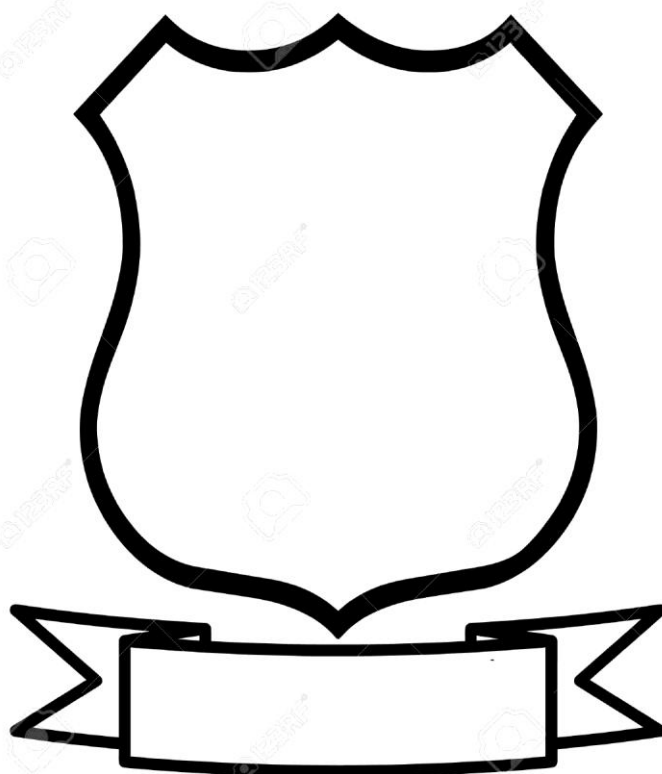
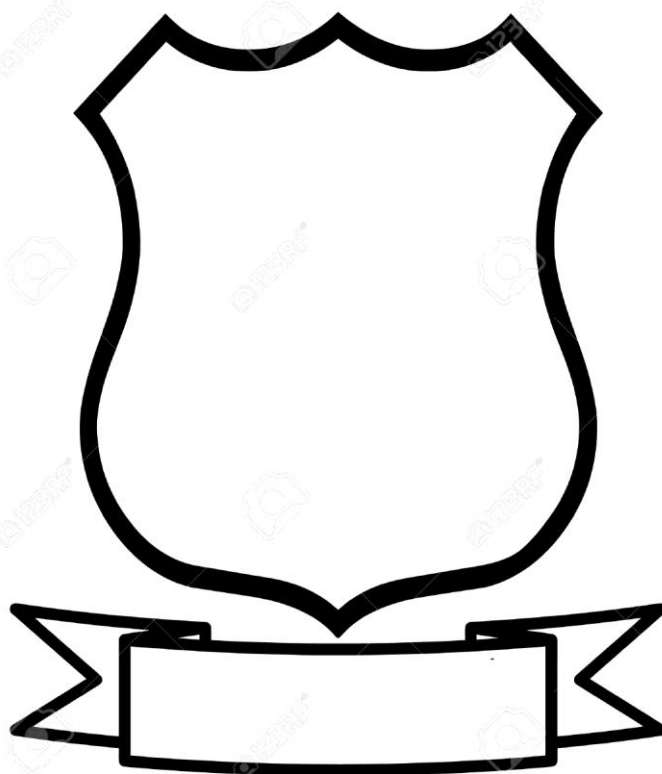
.....

.....

3. Vyberte si dvě města založená Přemyslem Otakarem II. a jejich erby si nakreslete.
Do stuhy pod erbem napište jméno města.

14.1.3 FIXACE

Následující pracovní list je možné využít jak pro fixaci, tak pro diagnostikování žákovských vědomostí a dovedností. Tento list sumarizuje základní informace o Přemyslu Otakarovi II., které by měly – minimálně z části – tvořit základní znalosti o osobě pátého českého krále.

PL č. 5**1. Vyluštěte křížovku.**

1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										
11										
12										

1. První manželka Přemysla Otakara II.
2. Země na jihu Rakouska, připojená roku 1269.
3. Území, kam vyrážel Přemysl Otakar II. na křížové výpravy.
4. Matka Mikuláše Opavského.
5. Odbojný rod, který se proti králi vzbouřil.
6. Z jakého rodu pocházel Rudolf?

7. Druhá manželka Přemysla Otakara II.
8. Uherský král poražený u Kressenbrunnu.
9. Nejvyšší představitel církve.
10. Přemožitel Přemysla Otakara II. na Moravském poli.
11. Jméno Přemyslova otce i syna.
12. Jedno z přízvisek Přemysla Otakara II. (... a zlatý)

2. Napište 5 informací o pojmu, který jste vyluštili.

.....
 .....
 .....

3. Rozhodněte, zda jsou tvrzení pravdivá, či nikoliv. Nepravdivá tvrzení uveďte na pravou míru.

<i>Přemysl Otakar II. se stal v roce 1253 českým králem.</i>	<i>Ano</i>	<i>Ne</i>
<i>Přemyslova první manželka se jmenovala Kunhuta.</i>	<i>Ano</i>	<i>Ne</i>
<i>V roce 1278 Přemysla na Moravském poli porazil Béla IV.</i>	<i>Ano</i>	<i>Ne</i>
<i>Přemysl epochálně zvítězil v bitvě u Kressenbrunn.</i>	<i>Ano</i>	<i>Ne</i>
<i>Přemysl byl v bitvě na Moravském poli zabit.</i>	<i>Ano</i>	<i>Ne</i>
<i>Přemysl si získal přízvisko „král železný a stříbrný“</i>	<i>Ano</i>	<i>Ne</i>

4. Vyškrtněte z řady jména osob / pojmy, které přímo nesouvisí s osobou krále Přemysla Otakara II. U jmen / pojmů, která(é) jste nevyškrtnli, vypište alespoň dvě související informace. Vysvětlete, proč vyškrtnutá jména a vyškrtnuté pojmy nesouvisí s osobou Přemysla Otakara II.

<i>Kunhuta Uherská</i>	<i>Vladislav II.</i>	<i>Boleslav III.</i>
<i>primogenitura</i>	<i>brakteáty</i>	<i>křížové výpravy</i>
<i>Braniborsko</i>	<i>Štýrsko</i>	<i>Bavorsko</i>
<i>Brůdek u Všerub</i>	<i>Kressenbrunn</i>	<i>Moravské pole</i>
<i>král</i>	<i>biskup</i>	<i>rychtář</i>

15 ZÁVĚR

Život pátého českého krále byl velmi různorodý. Byl vynikajícím vojenským velitelem, stejně jako úspěšným politikem či fundátorem nových měst a hradů, byl vynikajícím rytířem, skutečným nositelem všech rytířských ctností. Stejně tak byl pátý český král významným šířitelem a obráncem křesťanské víry. V této diplomové práci jsem se snažil zaměřit na všechny zmíněné části života Přemysla Otakara II., s cílem uvést „život a dílo“ pátého českého krále do širších souvislostí, a to zejména v rámci střední Evropy a především také s cílem edukačním. Ten spatřuji zejména v tvorbě takových didaktických aplikací, díky kterým se žák s osobou pátého českého krále ztotožní a zvýší se žakovy obecné znalosti nejen o Přemyslu Otakarovi II., ale také o době, ve které žil.

Po naplnění záměru uspořádání a zpřehlednění života pátého českého krále slouží první polovina této diplomové práce. Tato část je teoretická, která jednak zpřehledňuje „život a dílo“ českého panovníka a jednak uvádí vládu Přemysla Otakara II. do širších, celoevropských souvislostí. Odborný text byl sestaven zejména se záměrem budoucího edukačního využití, ať už jako nutná teoretická opora didaktických aplikací či pracovních listů zejména pro vyučující, nebo jako studijní text pro žáky samotné.

Vzhledem k didaktickému zaměření druhé poloviny práce jsem považoval za vhodné analyzování učebnic dějepisu. V učebnicích určených sedmým ročníkům základních škol jsem analyzoval míru, jakou se jednotlivá nakladatelství osobě pátého českého krále věnují. Komparoval jsem celkem čtyři učebnicové tituly různých nakladatelů a výsledky tohoto snažení jsou – vzhledem k záměrům této práce – neuspokojivé. Prakticky žádná z učebnic nevěnuje Přemyslu Otakarovi II. zvýšenou pozornost. Utvrzuji se tak přesvědčení, že by učebnice neměla být strůjcem výuky, ani by neměla zastávat roli učitele v jakémkoliv míře.

Učebnicové texty se osobě pátého českého krále věnují poměrně poskrovnu. Ani míra četnosti ikonického textu není nikterak uspokojivá. Jednotlivá nakladatelství se většinou omezila na jednu až dvě ilustrace. Ve dvou komparovaných titulech se navíc objevil u tématu Přemysla Otakara II. rodokmen posledních Přemyslovců. Pro žáka sekundy / 7. ročníku je vizualizace tématu velice důležitá. Zejména z tohoto důvodu jsem k této práci připojil celou řadu ikonického textu (Přílohy). Tento obsah jsem vybíral tak, aby byl – stejně jako každá jiná část této diplomové práce – využitelný pro výuku dějepisu. V přílohách se tak kromě podobizen (obrazů či soch) Přemysla Otakara II. objevují četné

mapy, rodokmen Přemyslovců a další nejrůznější obrazový materiál vztahující se k dané problematice.

Ve druhé polovině této diplomové práce se mé snažení odvíjelo zejména v praktickém směru. Mým cílem bylo v této části práce vytvořit takové didaktické aplikace (ale i pracovní listy), které pomohou žákům se vstřebáním nově nabytých poznatků a které pomohou i vyučujícím dějepisu s výkladem tohoto tématu. Byla tak vytvořena celá řada úkolů, námětů a pracovních listů, které tyto cíle naplňují. Zejména by didaktická část práce měla sloužit jako námět toho, jakým směrem se může ubírat výuka dějepisu. I z tohoto důvodu jsem jednotlivé didaktické aktivity, stejně jako pracovní listy, rozčlenil podle toho, v jaké části vyučovacího procesu je vhodné konkrétní aktivitu (pracovní list) využít.

Během tvorby druhé poloviny práce jsem se neopíral toliko o odbornou literaturu. Kromě té části práce, ve které komparuji učebnicové texty, jsem se primárně opíral o své vlastní pedagogické zkušenosti. Moje pedagogická praxe mi poskytla mnoho inspirací, díky nimž jsem mohl vytvořit takovouto rozmanitou řadu didaktických aplikací.

Většina didaktických aplikací, které se v této práci objevují, byla uvedena do praxe. Žáci na jednotlivých aktivitách vždy ochotně spolupracovali a hodiny dějepisu se jim tak jevily mnohem atraktivnější. Po závěrečné evaluaci žákovských znalostí na dané téma, kdy při jeho expozici či fixaci bylo využito některých z mnou uváděných didaktických aktivit a pracovních listů, mohu konstatovat, že výsledky žáků byly v míře uspokojivé. Vhodným rozšířením této práce by byl výzkum, který by analyzoval, do jaké míry má využívání rozmanitých metod a forem práce vliv na výsledky žáků.

Díky těmto poznatkům z praxe mohu konstatovat, že žáky dějepis baví, avšak zájem o historické poznání snižují zejména hodiny, ve kterých není využíváno různorodých didaktických metod a forem práce. Stereotypní metodika, která se opírá zejména o frontální výuku, byť je neoddiskutovatelně důležitou součástí vyučovacího procesu, však postrádá hlubší pochopení jádra učiva u žáků druhého stupně základní školy. Proto je nutné využívat rozmanitých metod a forem práce. Tato diplomová práce, zejména ve své didaktické části, poskytuje jistou míru inspirace vyučujícím dějepisu, jak ozvláštnit výuku dějepisu na druhých stupních základních škol a v nižších ročnících víceletých gymnázií. Jednotlivé didaktické aplikace a pracovní listy jsou prakticky a bezprostředně využitelné ve vyučovacím procesu. Didaktické aplikace se faktograficky opírají o teoretický text, který tvoří první polovinu této práce.

Pro obě části této diplomové práce bylo velmi přínosné mé působení ve skupině historického a scénického šermu. Nejen že jsem společně se skupinou navštívil různá

místa, která jsou spojena s osobou pátého českého krále, ale také jsem díky skupině čerpal inspiraci pro tvorbu některých didaktických aplikací, protože se naše skupina věnuje i práci s dětmi během působení na historických slavnostech různých míst. I při takových příležitostech je nutné děti zaujmout. Proto jsem i pro takového akce vytvářel různé pracovní listy a vymýšlel nejrůznější aktivity pro děti. Tyto zkušenosti jsou velmi cenné, zejména pro mé další působení na poli pedagogiky.

Komplexně se tato práce pak může stát inspirací pro další studenty, kteří by – stejně jako já – chtěli maximálně využít propojení dějepisu a didaktiky a kteří by mohli vytvářet další obdobné práce na různé osobnosti českých a světových dějin, nebo na celá období lidské historie.

16 ABSTRAKT

Diplomová práce se zaměřuje na problematiku pátého českého krále Přemysla Otakara II. ve vztahu k výuce dějepisu na druhých stupních základních škol a v nižších ročnících víceletých gymnázií. První polovina práce je zaměřena teoreticky a chronologicky popisuje základní životopisná data Přemysla Otakara II. a zasazuje toto téma do kontextu dějin střední Evropy, vždy s ohledem na budoucí edukační využití textu. S využitím různé odborné literatury a relevantních internetových zdrojů poznání je sestaven přehledný a srozumitelný přehled života Přemysla Otakara II. Teoretická část se věnuje všem oblastem života pátého českého krále, tedy jeho zakladatelské a zvelebovací činnosti, politické kariéře i vojenským úspěchům a porážkám, a je tedy primárně určena vyučujícím dějepisu jako odborná opora.

Druhá polovina práce je zaměřena didakticky. Celá didaktická část se zaměřuje na zefektivnění a zkvalitnění výuky zmíněného tématu. Vzhledem k záměrům této práce je obsahem didaktické části této práce také analýza učebnicových textů v učebnicích dějepisu určených pro sedmé ročníky základních škol, ve kterých se téma Přemysla Otakara II. vyučuje. Předkládá návody pro využití řady didaktických aplikací a pracovních listů. U každé aktivity či pracovního listu je uvedeno, v jaké fázi vyučovacího procesu je vhodné konkrétní aktivitu nebo pracovní list využít. Tato část práce je určena pro praktické využití ve výuce dějepisu a jednotlivé didaktické aktivity a pracovní listy jsou tudíž určeny především pro žáky základních škol. Rovněž se tato část může stát inspirací všem vyučujícím dějepisu, kteří hledají způsoby, jak zefektivnit výuku dějepisu.

17 SUMMARY

The diploma thesis focuses the issues about the fifth Czech king Přemysl Otakar II in the relation to the education of History at secondary schools and lower forms of the grammar schools. The first half of the thesis offers a theoretical background and it describes the fundamental biographic data of Přemysl Otakar II in a chronological way and it puts this theme to the context of history of Central Europe with regard to the future usage in the text. With the utilization of various professional literature and relevant internet sources of cognition the transparent and comprehensible overview of the life of Přemysl Otakar II is formed. The theoretical part deals with all areas about the life of the fifth Czech king, it means his founding and improving activities, his political career, military success and defeat, so this part is primarily intended for the teachers of History like the professional support.

The second part of the thesis focuses the didactic way. The whole didactical part deals with efficiency and improvement of education of the mentioned theme. In consideration of intentions of this thesis in the didactical part there is also the analysis of the course book texts in the textbooks which are intended for the seventh form of the secondary schools where the topic Přemysl Otakar II is taught. It provides the instructions for usage of many didactical applications and worksheets. Every activity or worksheet is accompanied by the information when it is appropriate to use them. This part is meant for the practical usage in education of History and the constituent didactical applications and worksheets are mainly intended for the pupils of the secondary schools. This part can also become the inspiration for teachers of History who find the ways how to make the education more effective.

18 SEZNAM LITERATURY

18.1 ZÁKLADNÍ LITERATURA

KOFRÁNKOVÁ, Václava. 26. 8. 1278 - *Moravské pole: poslední boj Zlatého krále*. Praha: Havran, 2006. Dny, které tvořily české dějiny, s. 17. ISBN 80-86515-71-0.

KUTHAN, Jiří. *Přemysl Otakar II.: Král železný a zlatý: Král zakladatel a mecenáš*. Vimperk: Tina, 1993. ISBN 80-85618-10-9.

MAŇÁK, Josef a Dušan KLAPKO, ed. *Učebnice pod lupou*. Brno: Paido, 2006. Pedagogický výzkum v teorii a praxi, s. 13. ISBN 80-7315-124-3.

PALACKÝ, František. *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě*. II. Praha I, Masarykovo nábřeží 14: Bohuslav Kočí, 1921.

PRŮCHA, Jan. *Učebnice: teorie a analýzy edukačního média: příručka pro studenty, učitele, autory učebnic a výzkumné pracovníky*. Brno: Paido, 1998. Edice pedagogické literatury, s. 22. ISBN 8085931494.

ŽEMLIČKA, Josef. *Přemysl Otakar II.: král na rozhraní věků*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. Česká historie. ISBN 978-80-7422-118-7.

ŽEMLIČKA, Josef. *Století posledních Přemyslovců: (český stát a společnost ve 13. století)*. Praha: Panorama, 1986. Stopy, fakta, svědectví (Panorama)

18.2 DALŠÍ POUŽITÁ LITERATURA

Dalimilova kronika: Novým jazykem přepsal J. Flajšhans. Praha: Jan Laichter, 1920.

HROCH, Miroslav. *Dějepis: středověk pro základní školy.* 5. vyd., 3. vyd. v Práci. Praha: Práce, 1996. Učebnice pro základní školy (Práce), s. 17. ISBN 8020803785.

HRUBÁ, Michaela a Václav DRŠKA. *Dějepis 7: středověk a raný novověk.* Praha: Scientia, 2002, s. 104. ISBN 8071832715.

KLUČINA, Petr, Richard MARSINA, Andrej ROMAŇÁK. *Vojenské dějiny Československa I. díl: do roku 1526.* Praha: Naše vojsko, 1985

KOFRÁNKOVÁ, Václava. *Zlatý král a chudý hrabě: Přemysl Otakar II. a Rudolf Habsburský v historické tradici.* Praha: Lika klub, 2012. ISBN 978-80-86069-77-7.

KORCOVÁ, Václava. *Dějepis 7: pro základní školy a víceletá gymnázia.* Plzeň: Fraus, 2009, s. 66. ISBN 978-80-7238-558-4.

LEBEDOVÁ, Hana. *Česká republika: Učeb. pro zákl. školy.* Praha: Kartografie, 1994. Sešitové atlasy pro základní školy. ISBN 80-7011-279-4.

MAŇÁK, Josef a Petr KNECHT, ed. *Hodnocení učebnic.* Brno: Paido, 2007. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. ISBN 978-80-7315-148-5.

MAŠKOVÁ, Hana. *Poslední léta vlády Přemysla Otakara II. v narativních pramenech.* Brno, 2013. Dostupné také z:

https://is.muni.cz/th/361312/ff_b/Posledni_leta_vlady_Premysla_Otakara_II._v_narativnich_h_pramenech_spx75.pdf. *Bakalářská práce. Filosofická fakulta Masarykovi univerzity. Vedoucí práce Prof. PhDr. Martin Wihoda, Ph.D.*

PICCOLOMINI, Aeneas Silvio, Bavorská státní knihovna, ed. *Aeneas Silvius Piccolomini: Historia Bohemica Bausteine zur slavischen Philologie und Kulturgeschichte : Reihe B, Editionen. Neue Folge – Svazek 20: Historia Bohemica* [online]. Digitalizováno 12. 10. 2011: Böhlau, 1699 [cit. 2018-02-06]. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=z5tMAAAAcAAJ&printsec=frontcover&hl=cs#v=onepage&q&f=false>

PRŮŠA, Alexandr. Vzpouřa Přemysla Otakara II. proti otci Václavu I. [online]. Brno, 2008 [cit. 2017-11-17]. Available from: <<http://theses.cz/id/pg9uxg/>>. [Bachelor's thesis. Masaryk University, Faculty of Social Studies. Thesis supervisor doc. Mgr. Libor Jan, Ph.D.](#)

VÁLKOVÁ, Veronika a František PARKAN. *Dějepis 7: pro základní školy*. 2. vydání. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, akciová společnost, 2015, s. 93. ISBN 978-80-7235-547-1.

VLČEK, Emanuel. *Fyzické osobnosti českých panovníků: atlas kosterních pozůstatků českých králů přemyslovské a lucemburské dynastie s podrobným komentářem a historickými poznámkami*. Praha: Vesmír, 1999. Postavy českých dějin očima antropologa, s. 88. ISBN 80-85977-17-6.

18.3 ONLINE ZDROJE

Informace o natáčení filmu o Přemyslu Otakarovi II. Dostupné z:

http://edukativnispolecnost.cz/?page_id=2

Královské dílo [online]. Praha: ÚDKU KTF UK [cit. 17. 11. 2017]. Dostupné z:

<http://kralovskedilo.ktf.cuni.cz/panovnici/Premysl-Otakar-II--1253-1278>

Webové stránky Mittelalterfest v Jedenspeigenu dostupné z: [http://www.ritter-](http://www.ritter-jedenspeigen.at/anreise.html)

[jedenspeigen.at/anreise.html](http://www.ritter-jedenspeigen.at/anreise.html)

Seznam mapových značek. *Geoportal* [online]. [cit. 12. 1. 2018]. Dostupné z:

http://geoportal.cuzk.cz/Dokumenty/znacky_srovnacni.pdf

19 PŘÍLOHY

Seznam příloh:

Příloha č. 1: <i>Pozvánka na festival v Jedenspeigenu.</i>	I
Příloha č. 2: <i>Pozvánka na komentovanou prohlídku města Uherské Hradiště.</i>	I
Příloha č. 3: <i>Památník bitvy na Moravském poli.</i>	II
Příloha č. 4: <i>Památník bitvy u Kressenbrunnu.</i>	III
Příloha č. 5: <i>Výjev z bitvy u Kressenbrunnu.</i>	III
Příloha č. 6: <i>Pohled na obec Dürnkrot od památníku bitvy.</i>	IV
Příloha č. 7: <i>Pohled na bojiště mezi obcemi Dürnkrot a Jedenspeigen.</i>	V
Příloha č. 8: <i>Přemysl Otakar II. v podání Rytířů Koruny České.</i>	VI
Příloha č. 9: <i>Detail na kbelcovou přilbici s klenotem (Rytíři Koruny České).</i>	VII
Příloha č. 10: <i>Přemysl Otakar II. v podání Rytířů Koruny České na slavnostech v Jedenspeigenu.</i>	VIII
Příloha č. 11: <i>Přemysl Otakar II. v podání Rytířů Koruny České na slavnostech v Jedenspeigenu.</i>	IX
Příloha č. 12: <i>Truhla s ostatky Přemysla Otakara II., otevřená roku 1979 v rámci archeologického výzkumu Pražského hradu.</i>	X
Příloha č. 13: <i>Pohřební insignie Přemysla Otakara II.</i>	X
Příloha č. 14: <i>Moravského pole – mrtvý Přemysl Otakar II.</i>	XI
Příloha č. 15: <i>Rudolf Habsburský nad mrtvým tělem Přemysla Otakara II. na olejomalbě Carla Ludwiga Hassmanna z roku 1923.</i>	XI
Příloha č. 16: <i>Náhrobek Přemysla Otakara II.</i>	XII
Příloha č. 17: <i>Lebka Přemysla Otakara II. se znatelnou prasklinou po zásahu mečem.</i> ..	XII
Příloha č. 18: <i>Socha Přemysla Otakara II. v areálu Wortnerova domu v Českých Budějovicích.</i>	XIII
Příloha č. 19: <i>Socha Přemysla Otakara II. ve Vysokém Mýtě.</i>	XIV
Příloha č. 20: <i>Miniatura zobrazující Přemysla Otakara II. jako krále-rytíře; detail z Gelnhausenova codexu.</i>	XV
Příloha č. 21: <i>Hrad Brumov.</i>	XVI
Příloha č. 22: <i>Hrad Myšelec pohlcený zástavbou.</i>	XVI
Příloha č. 23: <i>Hrad Křivoklát.</i>	XVII
Příloha č. 24: <i>Hrad Bezděz.</i>	XVII
Příloha č. 25: <i>Hrad Houska.</i>	XVIII
Příloha č. 26: <i>Hrad Svojanov.</i>	XVIII
Příloha č. 27: <i>Hrad Loket.</i>	XIX
Příloha č. 28: <i>Hrad Špilberk.</i>	XIX
Příloha č. 29: <i>Cisterciácký klášter Zlatá Koruna.</i>	XX
Příloha č. 30: <i>Znak města Královec.</i>	XXI
Příloha č. 31: <i>Znak města Leoben.</i>	XXI
Příloha č. 32: <i>Znak města Marchegg.</i>	XXII
Příloha č. 33: <i>Znak města Zittau.</i>	XXII
Příloha č. 34: <i>Znak města Bruck an der Mur.</i>	XXIII

Příloha č. 35: <i>Znak města Písek</i>	XXIII
Příloha č. 36: <i>Znak města Uherské Hradiště</i>	XXIV
Příloha č. 37: <i>Znak města Uherský Brod</i>	XXIV
Příloha č. 38: <i>Znak města Vysoké Mýto</i>	XXV
Příloha č. 39: <i>Znak města Kouřim</i>	XXV
Příloha č. 40: <i>Znak města Čáslav</i>	XXVI
Příloha č. 41: <i>Znak města Nymburk</i>	XXVI
Příloha č. 42: <i>Znak města Kolín</i>	XXVII
Příloha č. 43: <i>Znak města Děčín</i>	XXVII
Příloha č. 44: <i>Znak města Most</i>	XXVIII
Příloha č. 45: <i>Znak města Žatec</i>	XXVIII
Příloha č. 46: <i>Znak města Louny</i>	XXIX
Příloha č. 47: <i>Znak města Klatovy</i>	XXIX
Příloha č. 48: <i>Znak města Domažlice</i>	XXX
Příloha č. 49: <i>Znak města České Budějovice</i>	XXX
Příloha č. 50: <i>Rodokmen posledních Přemyslovců</i>	XXXI
Příloha č. 51: <i>Územní rozsah Přemyslovy říše (bez Chebska)</i>	XXXI
Příloha č. 52: <i>Územní zisky Přemysla Otakara II. Křížová výprava do Pruska</i>	XXXIII
Příloha č. 53: <i>Období do bitvy u Kressenbrunnu (12. července 1260)</i>	XXXIV
Příloha č. 54: <i>Závěr vlády Přemysla Otakara II. až do jeho smrti v bitvě na Moravském poli (26. srpen 1278)</i>	XXXV

Příloha č. 1: Pozvánka na festival v Jedenspeigenu.²⁵²

Ritter hautnah erleben

12. Und 13. August 2017 Jedenspeigen

	Wasserkeller	Marktplatz	Schloßwiese	Bühne	Samstag Turnierplatz	Händlerstrasse	Tummelplatz	Kinderlager	Am Gelände	Kampplatz	
14:45		Halibux/Jonglage	Perinhart			Austeritas/ Musik	Weibsvolk + Mahasati / Musik + Tanz	Ich und Du / Zaubergaukler	Hochmeister Deutschorden / Justiz und Folter im Lager	Viri Amali / Schaukampf	
15:15									Soluna Rising / Stelzenperformance		
15:30	Einzug aller Akteure										
16:00	RKC / Turnier zu Pferd										
17:00	Habsburgwein Austeritas/ Musik					Weibsvolk + Mahasati / Musik + Tanz	Soluna Rising / Stelzenperformance	Halibux/Jonglage	Medicus Vortrag im Lager	Rittersporn / Walltraining	
17:45		Perinhart							Hochmeister Deutschorden / Ritterrenkleidung im Lager	Custodes Christi / Schaukampf	
18:15				Pestumzug: Tomberg, Medicus, Weibsvolk, Austeritas, Mahasati, Viatores per Tempus, Halibux						Soluna Rising / Stelzenperformance	
19:00	Perinhart	Halibux/Jonglage		Skaluna/ Musikkonzert							
20:15				Feuershow: Soluna Rising; Taranis und Zachin mit Tomberg; Castra Vita							
21:00				Narregold/ Musikkonzert							

Příloha č. 2: Pozvánka na komentovanou prohlídku města Uherské Hradiště.²⁵³

Ve stopách Přemysla Otakara II.

Komentovaná prohlídka města zaměřená na archeologické nálezy a objevy z období středověku a raného novověku na území dnešního Uherského Hradiště. Dozvíte se, jak se v nově vznikajícím městě žilo, kolik zde bylo obyvatel, jaká řemesla se zde provozovala i jak vypadaly dle archeologických dokladů městské domy a kudy vedly městské hradby.

Provázet bude archeoložka Slováckého muzea Mgr. Dana Menoušková.

Úterý 15. října 2013 v 17 hodin, sraz na Masarykově náměstí u kašny.

Prohlídka je zdarma.

²⁵² <http://www.ritter-jedenspeigen.at/fileadmin/downloads/2017ProgrammSamstag-1.pdf> [cit. 13. 2. 2018]

²⁵³ Dostupné na webové adrese: <http://www.slovackemuzeum.cz/akce/266/> [cit. 19. 2. 2018]

Příloha č. 3: Památník bitvy na Moravském poli.²⁵⁴

²⁵⁴ Foto autor, soukromý archiv autora, 2017.

Příloha č. 4: Památník bitvy u Kressenbrunnu.²⁵⁵

Příloha č. 5: Výjev z bitvy u Kressenbrunnu.

²⁵⁵ <http://mapio.net/pic/p-45946716/> [cit. 15. 12. 2017]

Příloha č. 6: *Pohled na obec Dürnkrut od památníku bitvy.*²⁵⁶

---

²⁵⁶ Foto autor, soukromý archiv autora, 2017.

Příloha č. 7: *Pohled na bojiště mezi obcemi Dürnkrot a Jedenspeigen.*²⁵⁷

²⁵⁷ Foto autor, soukromý archiv autora, 2017.

Příloha č. 8: *Přemysl Otakar II. v podání Rytířů Koruny České.*²⁵⁸

²⁵⁸ Foto autor, soukromý archiv autora, 2017.

Příloha č. 9: *Detail na kbelcovou přilbici s klenotem (Rytíři Koruny České).*²⁵⁹

²⁵⁹ Foto autor, soukromý archiv autora, 2017.

Příloha č. 10: *Přemysl Otakar II. v podání Rytířů Koruny České na slavnostech v Jedenspeigenu.*²⁶⁰

²⁶⁰ Foto autor, soukromý archiv autora, 2015.

Příloha č. 11: *Přemysl Otakar II. v podání Rytířů Koruny České na slavnostech v Jedenspeigenu.*²⁶¹

²⁶¹ Foto autor, soukromý archiv autora, 2015.

Příloha č. 12: Truhla s ostatky Přemysla Otakara II., otevřená roku 1979 v rámci archeologického výzkumu Pražského hradu.²⁶²

Příloha č. 13: Pohřební insignie Přemysla Otakara II.²⁶³

²⁶² <http://www.kohoutikriz.org/priloha/riche.php> [cit. 19. 1. 2018]

²⁶³ <http://skolycb.cz/cz/mesto/750let/PublishingImages/pohrebni-insignie-POII.jpg> [cit. 19. 1. 2018]

Příloha č. 14: *Moravského pole – mrtvý Přemysl Otakar II.*²⁶⁴

Příloha č. 15: *Rudolf Habsburský nad mrtvým tělem Přemysla Otakara II. na olejomalbě Carla Ludwiga Hassmanna z roku 1923.*²⁶⁵

²⁶⁴ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Josef_Mathauer_-_P%C5%99emysl_Otakar_II._padl_u_Such%C3%BDch_Krut_v_den_sv._Rufa_1278.jpg [cit. 15. 12. 2017]

²⁶⁵ <http://www.kohoutikriz.org/priloha/riche.php> [cit. 19. 1. 2018]

Příloha č. 16: *Náhrobek Přemysla Otakara II.*²⁶⁶

Příloha č. 17: *Lebka Přemysla Otakara II. se znatelnou prasklinou po zásahu mečem.*²⁶⁷

²⁶⁶ <http://www.kohoutikriz.org/priloha/riche.php> [cit. 20. 1. 2018]

²⁶⁷ <http://www.webmagazin.cz/index.php?styp=all&id=13834> [cit. 3. 2. 2017]

Příloha č. 18: *Socha Přemysla Otakara II. v areálu Wortnerova domu v Českých Budějovicích.*²⁶⁸

²⁶⁸ <http://www.khoutikriz.org/priloha/riche.php> [cit. 20. 1. 2018]

Příloha č. 19: *Socha Přemysla Otakara II. ve Vysokém Mýtě.*²⁶⁹

²⁶⁹ <http://www.kohoutikriz.org/priloha/riche.php> [cit. 19. 1. 2018]

Příloha č. 20: *Miniatura zobrazující Přemysla Otakara II. jako krále-rytíře; detail z Gelnhausenova codexu²⁷⁰*

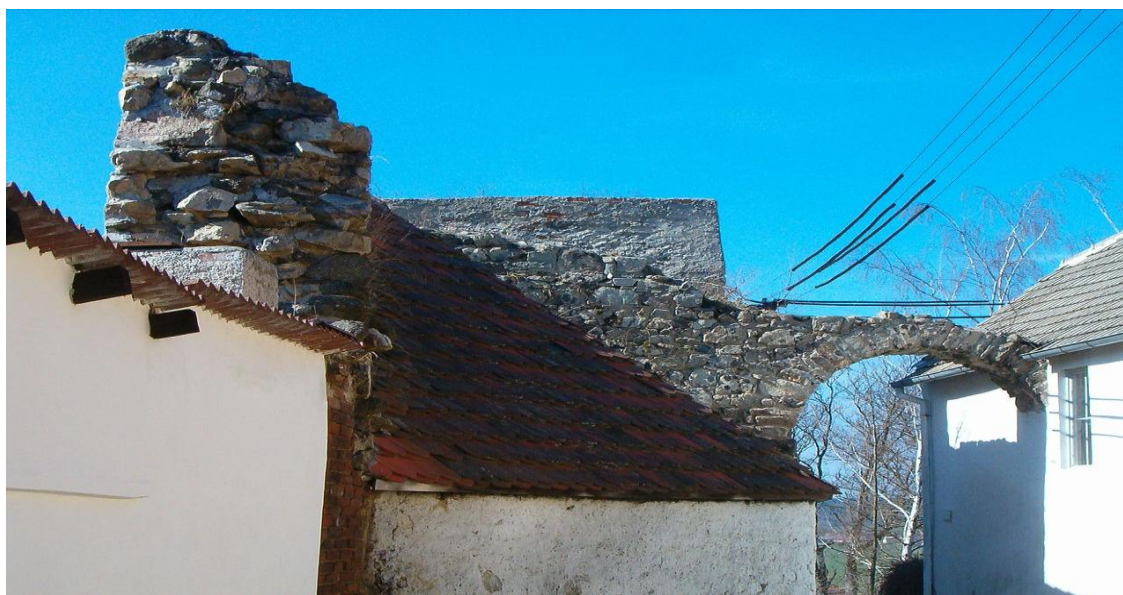
²⁷⁰ <http://edukativnispolecnost.cz/wp-content/uploads/2014/02/P%C5%99emysl-ve-zbroji-a-na-koni-o%C5%99ez.jpg> [cit. 20. 1. 2017]

Příloha č. 21: *Hrad Brumov.*²⁷¹

Příloha č. 22: *Hrad Myšenec pohlcený zástavbou.*²⁷²

²⁷¹ <http://www.infocentrum-valasskeklobouky.cz/co-navstivit/hrad-brumov> [cit. 10. 1. 2017]

²⁷² [https://cs.wikipedia.org/wiki/My%C5%A1enec_\(hrad\)#/media/File:My%C5%A1enec-ruin2.jpg](https://cs.wikipedia.org/wiki/My%C5%A1enec_(hrad)#/media/File:My%C5%A1enec-ruin2.jpg) [cit. 29. 1. 2017]

Příloha č. 23: *Hrad Křivoklát.*²⁷³

Příloha č. 24: *Hrad Bezděz.*²⁷⁴

²⁷³ https://turistickyatlas.cz/vse/misto/6266_hrad-krivoklat.html#&gid=1&pid=1 [cit. 27. 1. 2017]

²⁷⁴ <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bezdez.jpg> [cit. 27. 1. 2017]

Příloha č. 25: *Hrad Houska.*²⁷⁵

Příloha č. 26: *Hrad Svojanov.*²⁷⁶

²⁷⁵ <http://www.ceskolipsko.info/dr-cs/9014-vylet-na-tajemny-hrad-houska.html> [cit. 18. 12. 2017]

²⁷⁶ https://commons.wikimedia.org/wiki/Svojanov#/media/File:8-hrad_Svojanov_ze_zahrady.jpg [cit. 27. 1. 2017]

Příloha č. 27: *Hrad Loket*.²⁷⁷

Příloha č. 28: *Hrad Špilberk*.²⁷⁸

²⁷⁷ [https://cs.wikipedia.org/wiki/Loket_\(hrad\)#/media/File:Loket0809.JPG](https://cs.wikipedia.org/wiki/Loket_(hrad)#/media/File:Loket0809.JPG) [cit. 18. 12. 2017]

²⁷⁸ <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/body-zajmu/412/hrad-spilberk/> [cit. 18. 12. 2017]

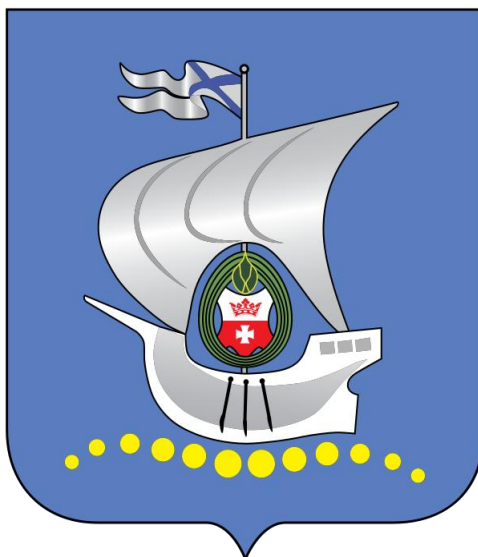

Příloha č. 29: *Cisterciácký klášter Zlatá Koruna.*²⁷⁹

²⁷⁹ <http://www.ckrumlov.info/img.php?img=6521&LANG=cz> [cit. 18. 12. 2017]

Příloha č. 30: *Znak města Královec.*²⁸⁰

Příloha č. 31: *Znak města Leoben.*²⁸¹

²⁸⁰ https://cs.wikipedia.org/wiki/Kaliningrad#/media/File:Coat_of_arms_of_Kaliningrad.svg [cit. 15. 1. 2018]

²⁸¹ https://cs.wikipedia.org/wiki/Leoben#/media/File:AUT_Leoben_COA.svg [cit. 15. 1. 2018]

Příloha č. 32: Znak města Marchegg.²⁸²

Příloha č. 33: Znak města Zittau.²⁸³

²⁸² https://cs.wikipedia.org/wiki/Marchegg#/media/File:AUT_Marchegg_COA.png [cit. 15. 1. 2018]

²⁸³ https://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%BDitava#/media/File:Wappen_von_Zittau.svg [cit. 15. 1. 2018]

Příloha č. 34: *Znak města Bruck an der Mur.*²⁸⁴

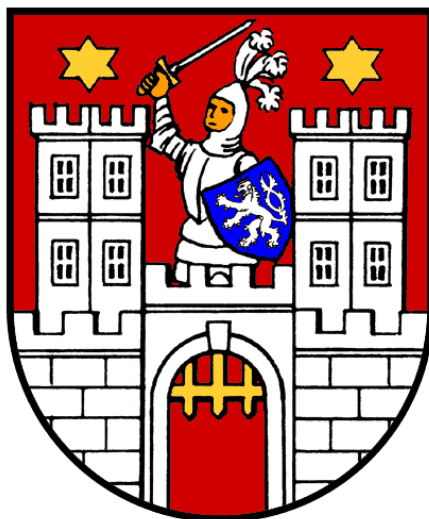
Příloha č. 35: *Znak města Písek.*²⁸⁵

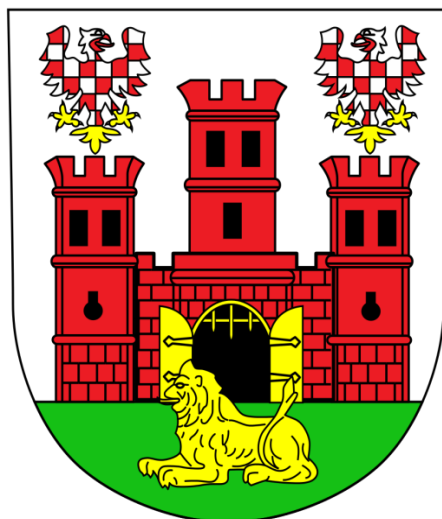
²⁸⁴ <https://www.fahnen-gaertner.com/de/fahnen-motive/oesterreichische-bundeslaenderfahnen/gemeindefahnen-steiermark/bruck-an-der-mur.html> [cit. 15. 1. 2018]

²⁸⁵ <http://www.erbymest.wz.cz/zobrazeni.htm> [cit. 15. 1. 2018]

Příloha č. 36: Znak města Uherské Hradiště.²⁸⁶

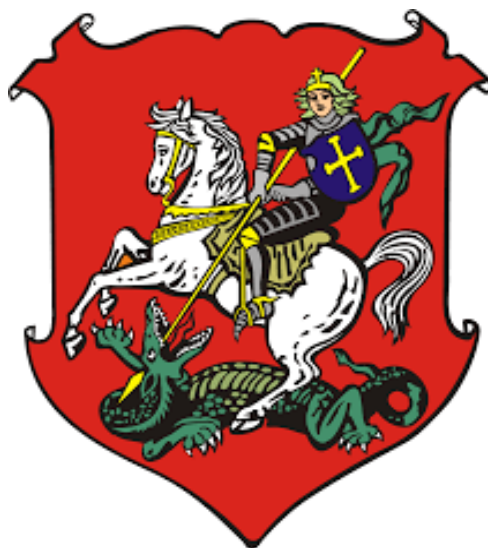
Příloha č. 37: Znak města Uherský Brod.²⁸⁷

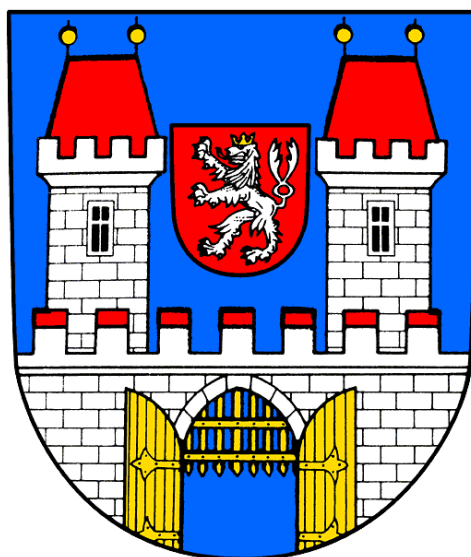
²⁸⁶ <http://www.erbymest.wz.cz/uhrskehradiste.htm> [cit. 15. 1. 2018]

²⁸⁷ <http://www.erbymest.wz.cz/uhrskeybrod.htm> [cit. 15. 1. 2018]

Příloha č. 38: Znak města Vysoké Mýto.²⁸⁸

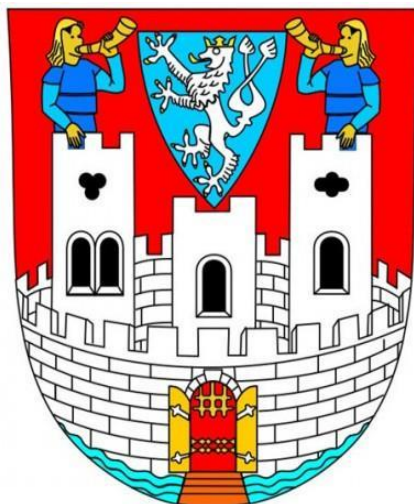
Příloha č. 39: Znak města Kouřim.²⁸⁹

²⁸⁸ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Vysok%C3%A9_M%C3%BDto_-_znak.png [cit. 15. 1. 2018]

²⁸⁹ <https://cs.wikipedia.org/wiki/Kou%C5%99im#/media/File:Kou%C5%99im-znak.gif> [cit. 15. 1. 2018]

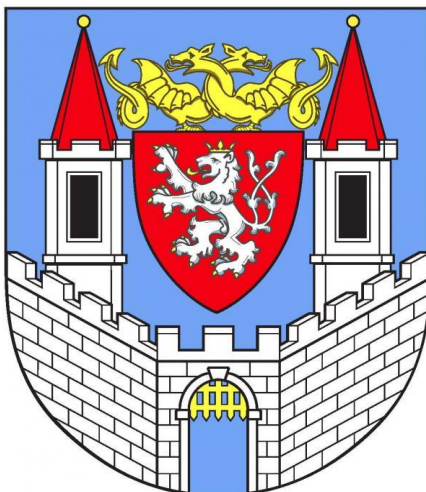
Příloha č. 40: *Znak města Čáslav.*²⁹⁰**Příloha č. 41:** *Znak města Nymburk.*²⁹¹

²⁹⁰ https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8C%C3%A1slav#/media/File:Znak_m%C4%9Bsta_%C4%8C%C3%A1slav.jpg [cit. 15. 1. 2018]

²⁹¹ <http://www.erbymest.wz.cz/nymburk.htm> [cit. 15. 1. 2018]

Příloha č. 42: *Znak města Kolín.*²⁹²

Příloha č. 43: *Znak města Děčín.*²⁹³

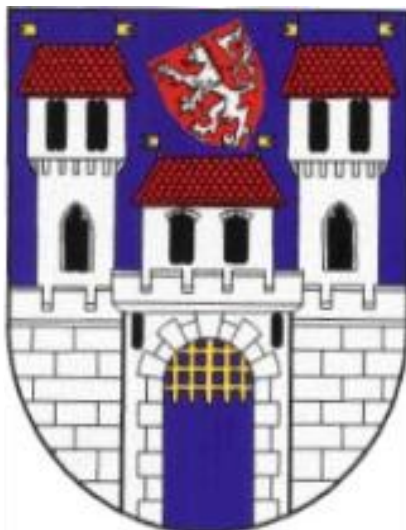
²⁹² <http://www.erbymest.wz.cz/kolin.htm> [cit. 15. 1. 2018]

²⁹³ <http://www.erbymest.wz.cz/decin.htm> [cit. 15. 1. 2018]

Příloha č. 44: Znak města Most.²⁹⁴

Příloha č. 45: Znak města Žatec.²⁹⁵

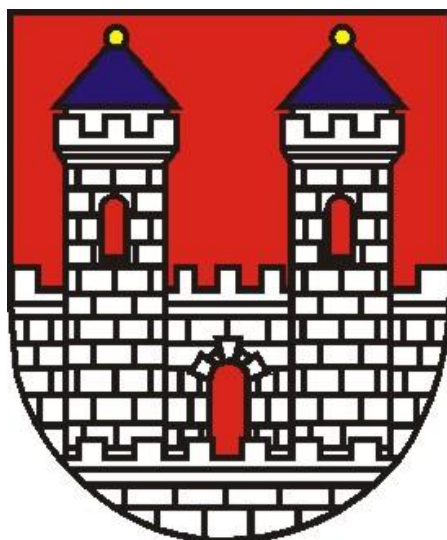
²⁹⁴ <http://www.erbymest.wz.cz/most.htm> [cit. 15. 1. 2018]

²⁹⁵ <http://www.erbymest.wz.cz/zatec.htm> [cit. 15. 1. 2018]

Příloha č. 46: Znak města Louny.²⁹⁶

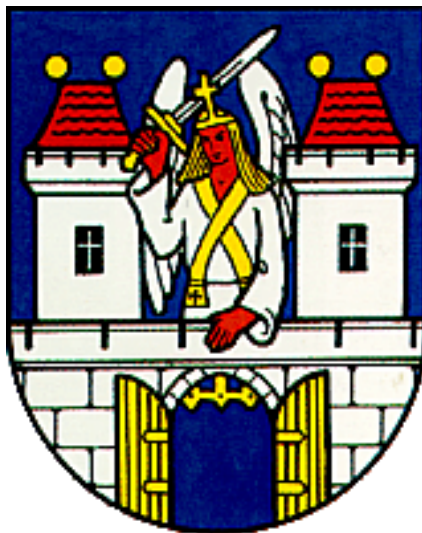
Příloha č. 47: Znak města Klatovy.²⁹⁷

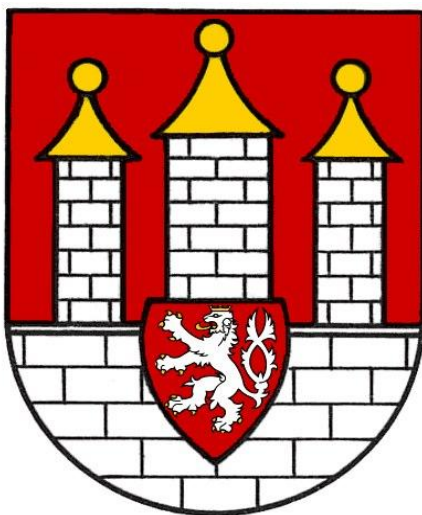
²⁹⁶ <http://www.erbymest.wz.cz/louny.htm> [cit. 15. 1. 2018]

²⁹⁷ <https://cs.wikipedia.org/wiki/Klatovy#/media/File:Klatovy-znak.svg> [cit. 15. 1. 2018]

Příloha č. 48: *Znak města Domažlice.*²⁹⁸

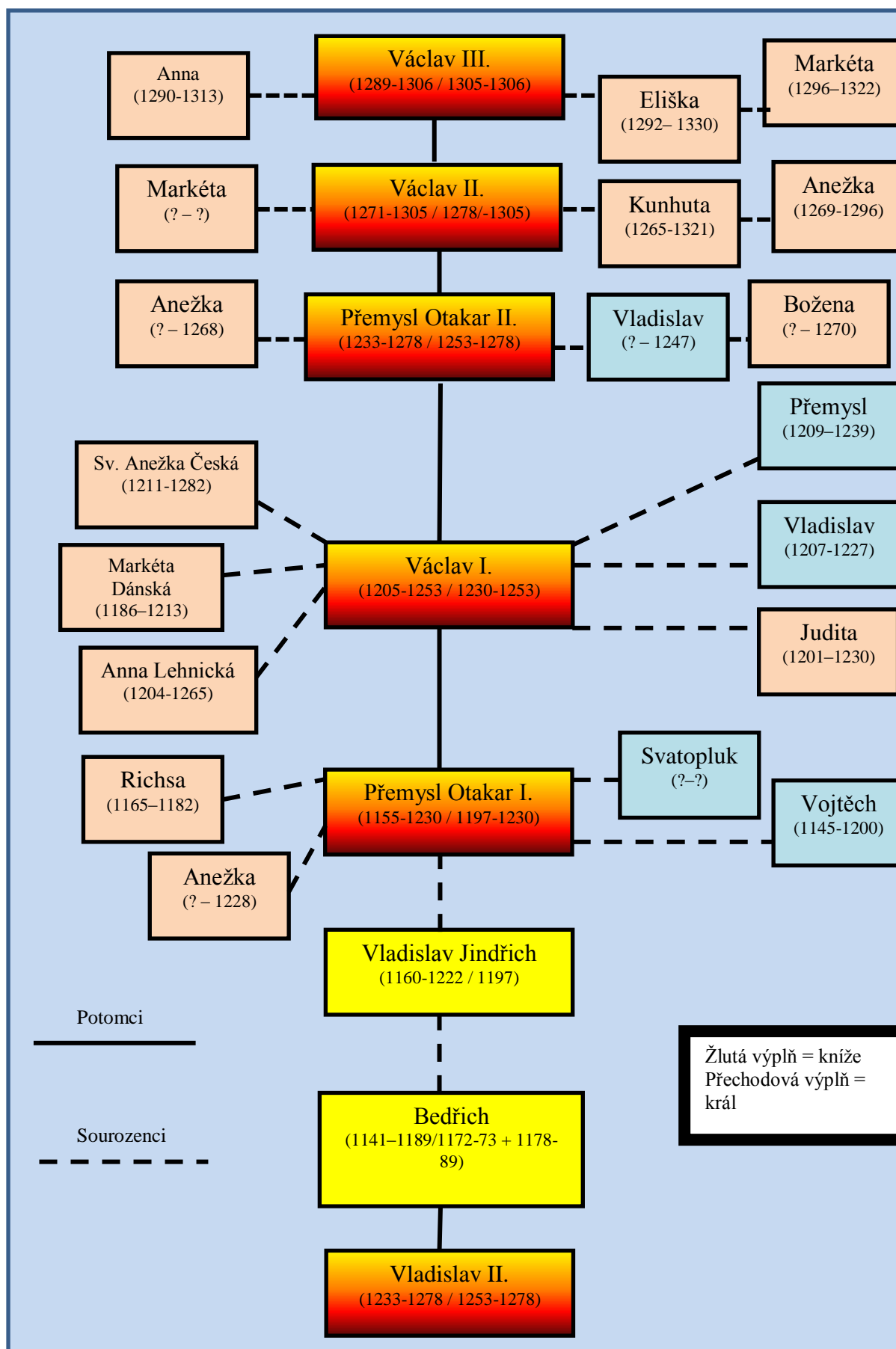
Příloha č. 49: *Znak města České Budějovice.*²⁹⁹

²⁹⁸ <http://www.erbymest.wz.cz/domazlice.htm> [cit. 15. 1. 2018]

²⁹⁹ <http://www.erbymest.wz.cz/ceskebud.htm> [cit. 15. 1. 2018]

Příloha č. 50: Rodokmen posledních Přemyslovců.

Příloha č. 51: Územní rozsah Přemyslovy říše (bez Chebska).³⁰⁰

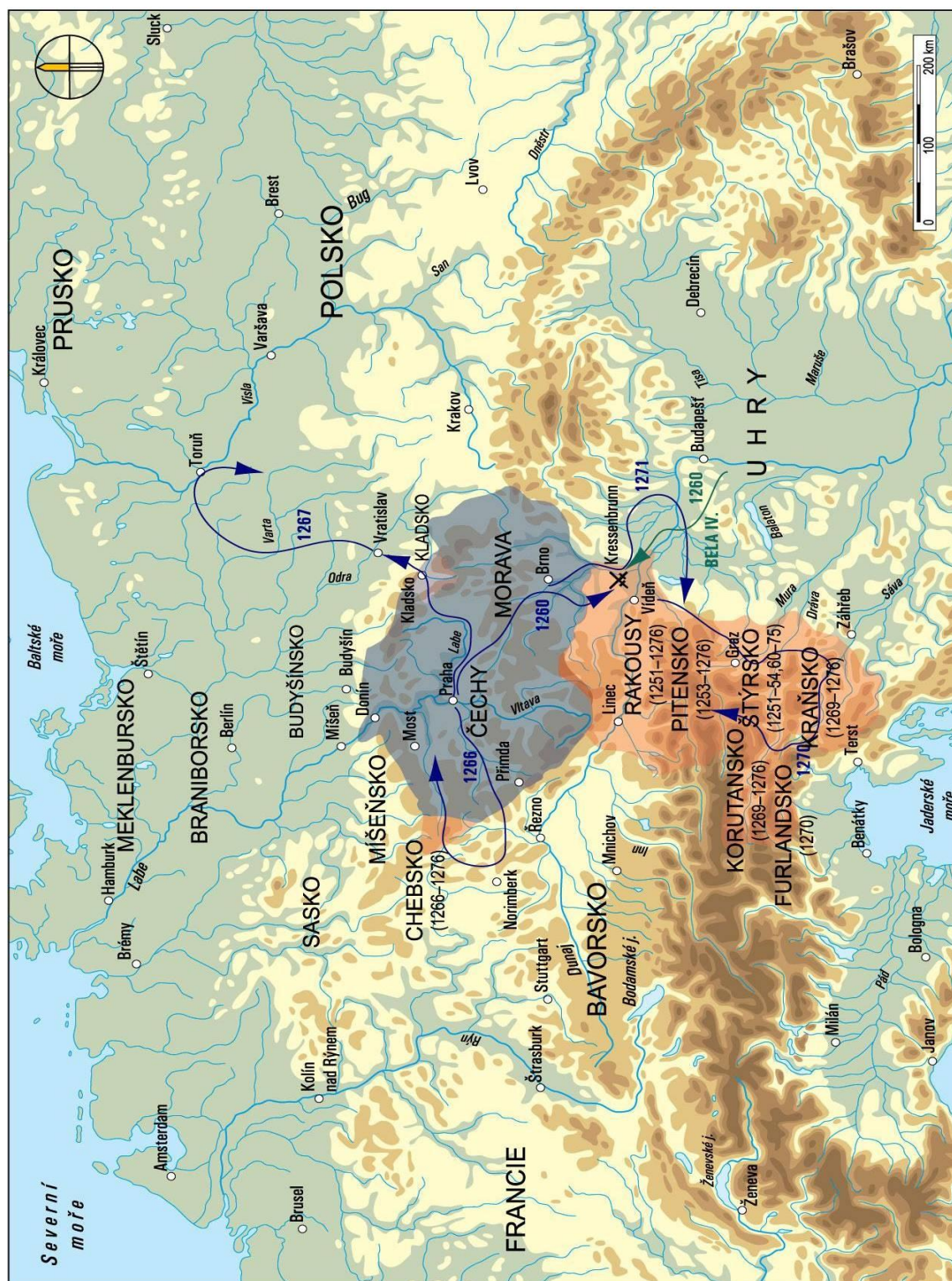

³⁰⁰ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Karte_B%C3%B6hmen_unter_Ottokar_II.png [cit. 5. 2. 2018]

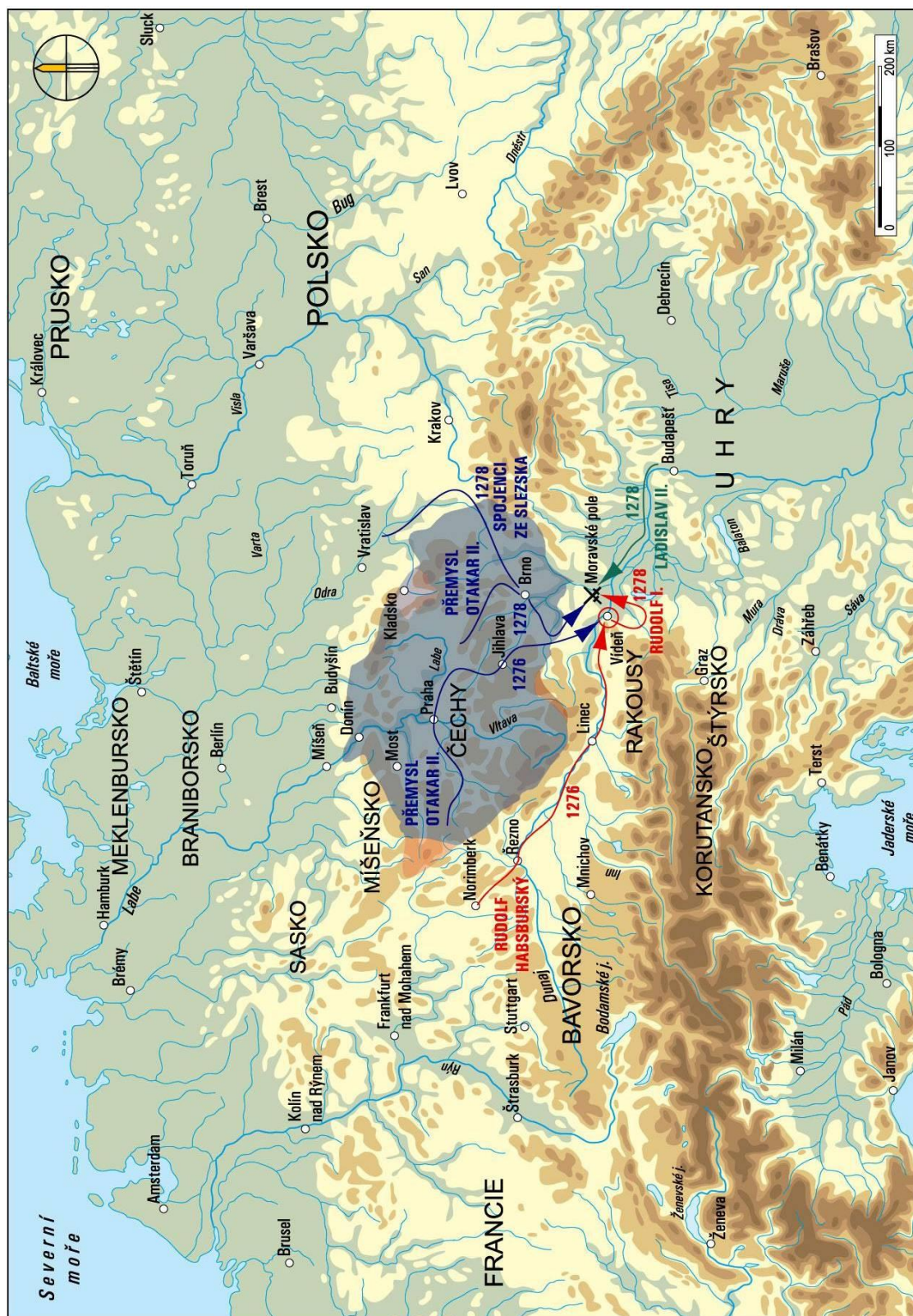

Příloha č. 53: Období do bitvy u Kressenbrunnu (12. července 1260).³⁰²

³⁰² <http://kralovskedilo.ktf.cuni.cz/panovnici/Premysl-Otakar-II--1253-1278#locations> [cit. 2. 2. 2018]

Příloha č. 54: Závěr vlády Přemysla Otakara II. až do jeho smrti v bitvě na Moravském poli (26. srpen 1278).³⁰³

³⁰³ <http://kralovskedilo.ktf.cuni.cz/panovnici/Premysl-Otakar-II--1253-1278#locations> [cit. 2. 2. 2018]